

Załącznik Nr 1
do Zarządzenia 70/2016
z dnia 08 lutego 2016 roku

***STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO
na lata 2016-2020***

Tomaszów Mazowiecki
luty 2016

Spis treści

1. WSTĘP	2
2. PODSTAWA PRAWNA	3
3. CHARAKTERYSTYKA	8
3.1. Miasto Tomaszów Mazowiecki	8
3.2. Struktura demograficzna	12
4. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA.....	15
4.1. Kultura i Turystyka	15
4.2. Edukacja.....	22
4.3. Ochrona zdrowia.....	30
4.4. Niepełnosprawność	35
4.5. Zasoby mieszkaniowe i Bezdomność	44
4.6. Profilaktyka uzależnień.....	51
4.7. Bezrobocie	61
4.8. Problemy osób starszych.....	71
4.9. Bezpieczeństwo publiczne	79
5. MIEJSKI SYSTEM WSPARCIA INSTYTUCJONALNEGO	84
5.1. Pomoc społeczna.....	84
5.1.1. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	85
5.1.2. Przemoc w rodzinie	87
5.1.3. Ochrona macierzyństwa i wielodzietność	91
5.2. Świadczenia Rodzinne i Fundusz Alimentacyjny	93
5.2.1. Świadczenia Rodzinne.....	93
5.2.2. Fundusz Alimentacyjny	97
5.2.3. Dłużnicy alimentacyjni.....	99
5.3. Dodatki mieszkaniowe	101
5.4. Stypendia i zasiłki szkolne.....	103
5.5. System pieczy zastępczej.....	106
6. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	112
7. CELE STRATEGII	115
8. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII	147
8.1. Wdrażanie i monitoring strategii	147
8.2. Ramy finansowe strategii.....	149
9. PODSUMOWANIE	150
10. SPIS TABEL.....	151

1. WSTĘP

Przystąpienie do Unii Europejskiej nakłada na władze samorządowe nowe zadania, w tym również obejmujące kwestie społeczne.

Jednym z takich zadań zgodnie z artykułem 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (tekst jednolity z 2015r poz. 163,693,1045 oraz 1310 ze zm.) jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Niniejszy dokument „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020” jest kontynuacją zadań realizowanych w ramach minionej strategii, gdyż mieszkańcy miasta w dalszym ciągu borykają się z problemami społecznie niepożądanymi i negatywnymi.

Celem strategii jest przedstawienie rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej, określenie istniejących problemów społecznych występujących na terenie miasta oraz poprawa sytuacji osób wykluczonych, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Powyższy dokument ukierunkowany jest również na współpracę i spójność celów z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi odpowiedzialnymi za rozwiązywanie kwestii społecznych oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej takimi jak: policja, służba zdrowia, oświata, sądownictwo.

2. PODSTAWA PRAWNA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem zgodnym z programami i dokumentami strategicznymi funkcjonującymi **na poziomie europejskim**:

- Strategia Lizbońska
- Europejska Strategia Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu
- Europejska Strategia Zatrudnienia

na poziomie krajowym:

- Strategia Polityki Społecznej
- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego
- Narodowa Strategia Spójności
- Strategia Rozwoju Kraju
- Krajowa Strategia Zatrudnienia
- Strategia Rozwoju Edukacji
- Strategia Rozwoju Ochrony Zdrowia
- Narodowy Program Zdrowia
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

oraz regionalnym i lokalnym:

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020
- Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Tomaszów Mazowiecki 2008-2022
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

Istotne znaczenie mają również akty prawne do których należą między innymi:

- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
- ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Prace nad „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego” prowadził Zespół powołany przez Prezydenta Miasta Tomaszowa Mazowieckiego, zarządzeniem nr 383/2015 z dnia 17 sierpnia 2015 roku.

W skład Zespołu wchodził:

Zofia Szymańska – Zastępca Prezydenta Miasta Tomaszowa Mazowieckiego

Jolanta Szustorowska – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Elżbieta Smejda – Kierownik Działu Pomocy Środowiskowej w MOPS

Izabela Kaczmarek – koordynator projektu w MOPS

Beata Stańczyk – Przewodnicząca Komisji Spraw Społecznych i Rodziny Rady
Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego

Andrzej Kowalik – Dyrektor Wydziału Edukacji i Sportu

Jakub Olczyk – Kierownik Biura Partnerstwa i Rozwoju

Anna Przybyłkiewicz - inspektor w Biurze Partnerstwa i Rozwoju

Wanda Rybak – Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych i Promocji Zdrowia

Justyna Saktura – inspektor w Wydziale Spraw Społecznych i Promocji Zdrowia

Anna Służewska – inspektor w Wydziale Spraw Społecznych i Promocji Zdrowia

Magdalena Jabrzyk – młodszy referent w Wydziale Spraw Społecznych i Promocji
Zdrowia

Piotr Gajda – inspektor w Wydziale Kultury, Promocji i Turystyki

Osoby uczestniczące w spotkaniu roboczym:

Błażejewska Bogumiła - Dzielnicowy Ośrodek Kultury

Krotosz Maria - Dzielnicowy Ośrodek Kultury

Milczarek Andrzej - Dzielnicowy Ośrodek Kultury

Kiermas Andrzej – Krajowe Stowarzyszenie Seniorów „Pasja”

Kliszewski Hieronim – Klub Seniora 50+

Szczygieł Maria – Powiatowe Stowarzyszenie Emerytów Rencistów i Inwalidów

Przednówek Barbara – Klub Seniora „Słoneczna Jedyńka”

Podwysocka Halina - Klub Seniora „Roland”

Koprek Wacława - Dzielnicowy Ośrodek Kultury

Rychta Wiesław - Krajowe Stowarzyszenie Seniorów „Pasja”

Kuc Wojciech - Klub Seniora „Słoneczna Jedyńka”

Kwek Kazimierz - Klub Seniora „Roland”

Domańska Donata – Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów

Wilk Krystyna – Tomaszowska Rada Seniorów, Tomaszowski Uniwersytet Trzeciego
Wieku

Rybak Jan – Abstynenckie Stowarzyszenie Klubu Wzajemnej Pomocy „ALA”

Juda Ryszard - Abstynenckie Stowarzyszenie „AZYL”

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Juda Bogumiła - Abstynenckie Stowarzyszenie „AZYL”

Biernacka Agnieszka – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Gągorowska Iwona - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Ściana Karolina – Poradnia Leczenia Uzależnień

Markiewicz Anetta – Fundacja „Arka Nadziei”

Banasiak Mirosław - Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Monika Kubacka- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny

Remisz Piotr – Straż Miejska

Małek Dariusz - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Klewin Andrzej- Komenda Powiatowa Policji
Pociejkin Barbara - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Łaska Elżbieta – Powiatowy Urząd Pracy
Brzezińska Elwira – Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego
Wojciechowska Beata – Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Tomaszowskie
Mędrak Grażyna – Spółdzielnia Mieszkaniowa „Przodownik”
Jarząbek Małgorzata - Spółdzielnia Mieszkaniowa „Przodownik”
Nowicka Ewa - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Albrecht Beata - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Niemczyk Marta – Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych
Głowacka Justyna- Tomaszowskie Centrum Zdrowia
Baran Kazimierz – Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności
Służewska Wiesława – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Pietruszczak Agnieszka – Niepubliczny Zakład Opieki Paliatywno- Hospicyjnej
Trafidło Tamara – Szpitalny Oddział Ratunkowy Tomaszowskiego Centrum Zdrowia
Okólski Wiktor - Szpitalny Oddział Ratunkowy Tomaszowskiego Centrum Zdrowia
Myśliwiec Zofia – Miejska Rada Działalności Pożytku Publicznego
Śmiechowicz Małgorzata – Wydział Kultury, Promocji i Turystyki
Szcucińska Halina – Wydział Edukacji i Sportu
Woźniak Jolanta – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Pawłowska Agnieszka - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Jakóbczak Bogumiła - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Kamińska Aneta - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Nowak Małgorzata - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

3. Charakterystyka

3.1. Miasto Tomaszów Mazowiecki

Historyczne początki Tomaszowa Mazowieckiego sięgają 1788 roku, kiedy to na terenach ujezdzkich hrabiego Tomasza Ostrowskiego odkryto rudy żelaza. W tym to właśnie roku odnotowano pierwszą wzmiankę o Tomaszowie w Księdze Zgonów w Parafii Tobiasze. Tomaszów Mazowiecki powstał początkowo jako osada licząca kilkanaście domów, którą zwano Kuźnicami Tomaszowskimi.

W roku 1805 dobra ujezdskie przejął najstarszy syn Tomasza – Antoni. Mimo niespokojnych lat (wojny napoleońskie, powstania) nastąpił dalszy rozwój osady, a w rejon Tomaszowa napływać zaczęły coraz większe grupy osadników z Polski, a nawet z Niemiec. Osadzie zostały nadane prawa miejskie 6 lipca 1830 roku i od tego momentu nazwa miasta brzmi Tomaszów Mazowiecki. W niedługim czasie od uzyskania praw miejskich miasto stało się ważnym ośrodkiem przemysłu włókienniczego w rejonie łódzkim. Jednakże w związku z rozwijającym się przemysłem włókienniczym w Łodzi pod koniec XIX wieku Tomaszów Mazowiecki stracił dominującą rolę w produkcji tkanin, a powstałe w tym okresie fabrykanckie siedziby i fabryki są aktualnie unikatowymi okazami dawnej architektury fabrycznej. Są to przede wszystkim wille i pałacyki w stylu eklektycznym, ale nie brakuje również budowli klasycystycznych i secesyjnych. Obecnie Tomaszów Mazowiecki jest miastem przyciągającym urokami krajobrazu i licznymi zabytkami. Do najważniejszych obiektów zabytkowych w naszym mieście należą+ min: Pałac Ostrowskich (obecnie muzeum), pałacyk dr J.S. Rodego (obecnie Urząd Stanu Cywilnego), kamienica rodziny Knothe (obecnie budynek zagospodarowany na funkcje społeczne i kulturalno – oświatowe), kamienica W. B. Szepa (obecnie siedziba Urzędu Gminy) oraz obiekty sakralne: Kościół pw. św. Marcina, Kościół pw. św. Antoniego Padewskiego, Kościół ewangelicki Zbawiciela, Kościół ewangelicki pw. Świętej Trójcy.

Aktualnie Tomaszów Mazowiecki zaliczany jest do dużych ośrodków miejskich województwa łódzkiego zaraz po Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, czy Pabianicach. Miasto leży na terenie powiatu tomaszowskiego i jest jedynym miastem na jego terenie. W obrębie powiatu znajduje się również 10 gmin wiejskich. Miasto zlokalizowane jest w południowej części powiatu i zajmuje powierzchnię 4130 ha, co stanowi 14,6 % powierzchni całego powiatu. W związku z centralnym położeniem Tomaszowa Mazowieckiego w kraju, jego dostępność komunikacyjna jest dobra. Łączące się na jego obszarze drogi krajowe i wojewódzkie czynią z miasta znaczący węzeł komunikacyjny w kraju. W pobliżu miasta przebiegają ważne szlaki komunikacyjne: droga ekspresowa S8 Białystok-Wrocław, droga wojewódzka 713, która stanowi istotny łącznik z większymi miastami takimi jak: Warszawa, Łódź, Radom. Miasto ma również dobre połączenie kolejowe. Tomaszów Mazowiecki ma bezpośrednie połączenie na terenie województwa z takimi miastami jak: Łódź, Opoczno, Koluszki, Skierniewice oraz poza województwem z Radomiem, Szczecinem, Krakowem. Jednakże połączenia z dużymi miastami w Polsce zapewnia przede wszystkim komunikacja autobusowa PKS.

Tomaszów Mazowiecki charakteryzuje się równinną rzeźbą terenu bez wyraźnego zróżnicowania powierzchni. Ważnym elementem rzeźby terenu miasta jest dolina rzeki Pilicy, która sama stanowi najdłuższy lewy dopływ Wisły. Oprócz Pilicy przez miasto przepływają jeszcze rzeki: Wolbórka, Czarna – Bielina, Piasecznica i Lubochenka. Na terenie miasta znajduje się jedyny zbiornik wodny Rezerwat Niebieskie Źródła. Na południowy zachód od miasta położony jest Zalew Sulejowski, który jest sztucznie utworzonym zbiornikiem wód powierzchniowych na Pilicy, usytuowanym w okolicy Smardzewic.

W rejonie miasta dominują gleby brunatne wylugowane oraz gleby pyłowe, które nie sprzyjają rozwojowi rolnictwa. Z tego względu gospodarka miasta musi opierać się o inne zasoby przyrodnicze. Okolice Tomaszowa Mazowieckiego i samo miasto są dużym obszarem występowania złóż surowców (piaski i żwiry) niezbędnych do wyrobu ceramiki. Dzięki tym zasobom Tomaszów Mazowiecki jest znaczącym ośrodkiem rozwoju przemysłu ceramiczno – budowlanego.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Strategiczne położenie miasta (bliskość ważnych węzłów komunikacyjnych) • Występowanie bogatych złóż surowców • Dobre połączenia kolejowe • Ważny węzeł komunikacyjny w skali kraju	<ul style="list-style-type: none"> • Niezadawalająca infrastruktura techniczna – zły stan dróg • Niskiej jakości gleby, które charakteryzują się małą ilością wody oraz kwaśnym odczynem
SZANSY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej • Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie szkodliwości niskiej emisji	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnące wymogi środowiskowe w stosunku do realizowanych inwestycji • Wzrastająca liczba użytkowników transportu indywidualnego kosztem komunikacji zbiorowej

3.2. Struktura demograficzna

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego zamieszkuje 64078 osób, w tym 34189 kobiet i 29889 mężczyzn (wg danych Urzędu Miasta). Według stanu na koniec 2014 r. kobiety stanowiły 53,35 % ogółu ludności miasta. Szczegóły przedstawia tabela poniżej.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 - 2014

Rok	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2011	66090	35148	30942
2012	65518	34875	30643
2013	64656	34492	30164
2014	64078	34189	29889

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim

Liczba mieszkańców miasta Tomaszowa Mazowieckiego wykazuje tendencję spadkową od 2011r. Spadek ten jest następstwem ujemnego salda migracji, jak również ujemnego przyrostu naturalnego, co obrazują tabele poniżej. W 2013r. odnotowano szczególnie wysoki wskaźnik migracji, który wyniósł -816 i wzrósł o 338 w stosunku do roku 2011.

Tabela nr 2. Migracja ludności miasta Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 - 2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Napływ ludności	1328	1369	1112	1265
Odływ ludności	1806	1975	1928	1823

Źródło danych: Urząd Miasta Tomaszowa Mazowieckiego

Tabela nr 3. Statystyka rejestracji zdarzeń w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014

Zdarzenie / Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba zawieranych małżeństw	442	435	341	390
Liczba rozwodów	165	197	166	212
Liczba zgonów	1146	1161	1182	1164
Liczba urodzeń	849	938	863	919

Źródło danych: Urząd Stanu Cywilnego w Tomaszowie Mazowieckim

Z powyższej tabeli wynika również, iż w latach 2011-2014 odnotowano spadek zawieranych małżeństw z 442 w 2011r. do 390 w 2014r. Największą liczbę rozwodów odnotowano w 2014 roku.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020**

Z danych uzyskanych z Urzędu Miasta wynika, iż od 2011 r. wzrasta systematycznie liczba osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym od 2011 roku systematycznie maleje.

Tabela nr 4. Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego z podziałem na wiek i płeć w latach 2011-2014

Wiek	Płeć	2011	2012	2013	2014
0 - 6	Kobiety	1869	1892	1809	1736
	Mężczyźni	2008	1999	1936	1886
6	Kobiety	284	283	323	321
	Mężczyźni	288	310	312	346
7 - 15	Kobiety	2567	2512	2499	2510
16 - 17	Mężczyźni	2768	2712	2684	2687
	Kobiety	992	951	909	886
18	Mężczyźni	1000	990	959	973
	Kobiety	367	341	323	310
	Mężczyźni	407	355	327	302
18 - 60	Kobiety	19809	19306	18738	18298
18 - 65	Mężczyźni	20961	20563	20041	19641
powyżej 60	Kobiety	9260	9590	9891	10128
powyżej 65	Mężczyźni	3510	3714	3905	4054

Źródło danych: Urząd Miasta w Tomaszowie Mazowieckim

Podsumowując, niekorzystnymi zjawiskami w procesach demograficznych zachodzącymi w Tomaszowie Mazowieckim są przede wszystkim:

- stosunkowo niski przyrost naturalny, najniższy w 2013r.
- wysoki wskaźnik migracji, najwyższy w 2013r.
- zróżnicowana struktura płci – najwyższy wskaźnik feminizacji wynosił 34492 kobiet/30164 mężczyzn w 2013r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Karta Dużej Rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • Odływ mieszkańców z miasta • Zmniejszający się przyrost naturalny i ujemne saldo migracji • Starzejące się społeczeństwo • Wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym • Wysoki wskaźnik feminizacji
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców • Prowadzenie bardziej skutecznej polityki prorodzinnej • Pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne zjawiska demograficzne • Emigracja ludzi młodych wynikająca z braku szansy rozwoju społeczno – zawodowego • Wzrost liczby rozwodów, dzieci wychowywane w rodzinach niepełnych

4. Diagnoza sytuacji społecznej miasta

4.1. Kultura i Turystyka

Kultura jest bardzo ważnym elementem ludzkiego życia i wywiera istotny wpływ na życie społeczne. Działalnością kulturalną w Tomaszowie Mazowieckim zajmują się różnego rodzaju instytucje, stowarzyszenia, organizacje młodzieżowe i społeczne. Słownik socjologiczny w najszerszym znaczeniu definiuje kulturę jako ogół materialnych i niematerialnych wytworów człowieka i wszystko to, co nie powstało na drodze naturalnej, ale jest rezultatem działania ludzi. W sensie naukowym oznacza ona określone klasy przedmiotów, zjawisk i procesów albo pewne klasy zachowań. Natomiast w sensie filozoficznym przez kulturę rozumie się wszystko, co nie wyrasta samo przez się z przyrody, lecz powstaje dzięki pracy człowieka, co jest wytworem celowej refleksji i działalności ludzkiej. Zgodnie z założeniami niniejszego dokumentu, spośród wielu definicji kultury, warto zacytować jedną, dla której kryterium stanowi zaliczenie pewnych składników życia społecznego do obszaru kultury. Brzmi ona następująco: „Kultura, czyli cywilizacja (...) jest to pojęcie obejmujące wiedzę, wierzenia, sztukę, moralność, prawo, obyczaje i inne zdolności i przyzwyczajają zdobyte przez człowieka jako członka społeczeństwa”.

Instytucjonalną działalność kulturalną w Tomaszowie Mazowieckim organizuje zgodnie z ustawą z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki, która jest organizatorem instytucji kultury i pełni nadzór finansowo – organizacyjny nad ich statutową działalnością.

W celu sprawniejszego skoordynowania instytucjonalnej oferty kulturalnej skierowanej do mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego uchwałą Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego nr XIX/187/2015 z dnia 26 listopada 2015 roku połączono dotychczas funkcjonujące na terenie miasta instytucje kultury w Miejskie Centrum Kultury, w skład którego weszły: Miejski Ośrodek Kultury, Ośrodek Kultury „Tkacz”,

Dzielnicowy Ośrodek Kultury oraz Skansen Rzeki Pilicy. Przedmiotem działalności Miejskiego Centrum Kultury w Tomaszowie Mazowieckim jest prowadzenie działalności społeczno – kulturalnej, upowszechnianie sztuki oraz wspieranie aktywności kulturalnej społeczności lokalnej, ułatwianie dostępności do kultury oraz współtworzenie jej wartości, zaspokajanie i rozwijanie potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa, uczestniczenie w rozwoju wiedzy i kultury, głównie przez zapewnienie zróżnicowanej oferty kulturalnej skierowanej do społeczności lokalnej, jak również promowanie lokalnych walorów turystyczno – przyrodniczych oraz gromadzenie, przechowywanie, konserwowanie i udostępnienie dóbr kultury w zakresie historii, sztuki, budownictwa nadrzecznego i przyrody oraz prowadzenie badań naukowych i działalności oświatowej w zakresie wymienionych dyscyplin. Należy przy tym zaznaczyć, że do absolutnie podstawowych zadań Miejskiego Centrum Kultury w Tomaszowie Mazowieckim należeć będzie przygotowanie społeczności lokalnej do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz w życiu społecznym, współtworzenie jej wartości, promocja kultury lokalnej w kraju i zagranicą. Obok Miejskiego Centrum Kultury w naszym mieście funkcjonują ponadto: Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego oraz Miejska Biblioteka Publiczna im. Teresy Gabrysiewicz – Krzysztofikowej. Pierwsza z wymienionych instytucji zajmuje się działalnością naukowo – badawczą, wystawienniczą, oświatowo – edukacyjną w zakresie działalności muzealnej związanej z historią miasta i regionu. Druga jest główną biblioteką publiczną dla miasta Tomaszowa Mazowieckiego i powiatu tomaszowskiego. Zapewnia obsługę biblioteczną, służy zaspokajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelniczych, informacyjnych i naukowych mieszkańców miasta oraz powiatu tomaszowskiego, upowszechnianiu wiedzy i nauki, rozwojowi kultury. Ponadto dba o sprawne funkcjonowanie sieci bibliotecznej, systemu informacyjnego i wymiany między biblioteczną.

Istotną rolę kulturo – twórczą pełnią również inne podmioty - „Galeria Arkady” administrowana przez prywatnego przedsiębiorcę, w historycznym zabytku, którego właścicielem jest Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki, zajmująca się prezentacją twórczości plastycznej artystów z całej Polski, organizowaniem koncertów oraz spotkań

autorskich. Na szczególną uwagę zasługuje również Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Prof. Tadeusza Wrońskiego. Szkoła w środowisku lokalnym pełni ważną rolę placówki kulturalnej. Cieszy się wielką popularnością, a jej wyrazem jest duża ilość kandydatów ubiegających się o przyjęcie.

Działalnością kulturalną zajmują się także stowarzyszenia, organizacje i towarzystwa społeczne. Wśród najbardziej aktywnych wymienić należy min. Towarzystwo Przyjaciół Tomaszowa Mazowieckiego, które w ramach własnej działalności dba o zachowanie przeszłości historycznej miasta, Stowarzyszenie Amatorów Plastyków, które w ramach współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną i Muzeum organizuje liczne wystawy, wernisaże i plenery, Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych „Trzcina”, organizuje projekty teatralne, przedstawienia i spektakle, Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno – Wychowawcza Jednostka Strzelecka 1002 Tomaszów Mazowiecki –odwołującą się do naszej tradycji narodowej oraz pamięci historyczno – patriotycznej. Podane przykłady nie wyczerpują katalogu działalności kulturalnej organizowanej przez organizacje non – profit, stanowią jedynie mały, przykładowy wycinek tego obszaru.

W wyniku instytucjonalnego i pozainstytucjonalnego organizowania działalności kulturalnej, w ostatnich latach w Tomaszowie Mazowieckim nastąpiło jej ożywienie. Mieszkańcy miasta Tomaszowa Mazowieckiego niezależnie od wieku mogą korzystać z dodatkowych zajęć kulturalno – rozrywkowych. Poczynając od dzieci, młodzieży i osób dorosłych, którzy mogą uczestniczyć w kółkach, warsztatach, wystawach plastycznych i fotograficznych, spektaklach teatralnych oraz koncertach organizowanych przez wyżej wymienione ośrodki kulturalne, a skończywszy na emerytach i rencistach organizujących się w stowarzyszeniach i klubach seniorów.

Do stałych imprez kulturalnych dostępnych dla wszystkich mieszkańców miasta Tomaszowa wpisały się:

- Dni Tomaszowa,
- Tomaszowskie Teatralia/Lato w Teatrze/ Galeria Wyobraźni,
- Turniej Jednego Wiersza ”Kobieta”,

- Powiatowy Konkurs Plastyczny „Kartka z Aniołkiem”,
- Muzealna Akademia Malucha,
- Koncert charytatywny „Serce na dłoni”,
- Festyny Rodzinne,
- Piknik Lokalni Niebanalni,
- Spływ kajakowy „Pilica zachwyca”,
- Ogólnopolski Integracyjny Konkurs Dziecięcy – Tomaszowska Wiosna.

Obok stale urozmaicanego klimatu dla rozwoju kultury, Tomaszów Mazowiecki i jego okolice, to również atrakcyjne miejsce turystyczne. Miasto jest usytuowane w widłach rzeki Pilicy i Wolbórki, na równinie Piotrkowskiej, sąsiadującej ze wzgórzami Opoczyńskimi, a wchodzącej w skład Wzniesień Południowo – Mazowieckich. Atrakcyjność turystyczną wyznacza pięć przepływających przez nie rzek: Pilica, Wolbórka, Czarna – Bielina, Piasecznica oraz Lubochenka, jak również Lasy Spalskie, na których pograniczu położone jest miasto, a także znajdujący się w pobliżu Zalew Sulejowski. Na atrakcyjność środowiska przyrodniczego Tomaszowa Mazowieckiego i jego okolic wpływają duże kompleksy leśne, parki krajobrazowe, rzeki i zbiorniki wodne oraz rezerваты przyrody. Ważnym elementem krajobrazu Tomaszowa Mazowieckiego jest rzeka Pilica. Jej silne meandrujące koryto tworzy wiele malowniczych wysp, rozlewisk i zakoli. Jest ona jedną z najszybszych nizinnych rzek Europy, co sprzyja organizowaniu na niej spływów kajakowych. W południowo – wschodniej części Tomaszowa Mazowieckiego znajduje się rezerwat przyrody „Niebieskie Źródła”. Położony jest on w dolinie Pilicy, na jej prawym brzegu, w otulinie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i zajmuje powierzchnię około 29 ha. Został on utworzony w 1961 roku w celu ochrony krasowych źródeł oraz bogatej fauny i flory. Źródła stanowią dwa wywierzyska oddzielone od siebie wyspą. W każdym pulsuje po kilkanaście minigejzerów. Wytryskująca z nich woda przybiera niebiesko-błękitno - zieloną barwę. Rezerwat jest także ostoją 75 gatunków ptaków. W bezpośrednim sąsiedztwie Rezerwatu „Niebieskie Źródła” znajduje się Skansen Rzeki Pilicy, który ma na celu dokumentowanie i popularyzowanie bogatego dziedzictwa przyrodniczego,

historycznego oraz kulturowego Pilicy i jej dopływów. Najnowszy projekt turystyczny Tomaszowa Mazowieckiego nosi nazwę „Tomaszowskiej Okrąglicy” i został oparty na trzech zasobach kulturowych miasta, w skład którego wchodzi: Rezerwat „Niebieskie Źródła”, Skansen Rzeki Pilicy oraz Podziemna Trasa Turystyczna „Groty Nagórzyckie” - pierwszy tego rodzaju obiekt w rejonie centralnej Polski. Najcenniejsze zjawiska i obiekty przyrodnicze okolic Tomaszowa Mazowieckiego chronione są na terenie dwóch parków krajobrazowych: Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz Spalskiego Parku Krajobrazowego, których otuliny zewnętrzne obejmują teren miasta. Uzupełnieniem oferty turystycznej Tomaszowa Mazowieckiego, są liczne ścieżki rowerowe, łączące miasto z okolicznymi atrakcjami turystycznymi. Wśród nich warto wymienić ciąg pieszo – rowerowy o długości 11,3 km, łączący „Niebieskie Źródła” i Skansen Rzeki Pilicy ze Spałą – a także szlak rowerowy im. Zygmunta Goliata przebiegający wokół Zbiornika Sulejowskiego (miejsca dostępne dla żeglarzy i motorowodniaków) o długości 68,5 km. Na uwagę zasługują także schrony kolejowe z czasów II wojny światowej znajdujące się w miejscowości Konewka w okolicy Spały (dawnej letniej rezydencji prezydentów Rzeczypospolitej, również wartej odwiedzenia) oraz Inowłódz – miejscowość z kościółkiem romańskim i odrestaurowanym zamkiem z czasów Kazimierza Wielkiego.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta sieć placówek kulturalnych skupiona w Miejskim Centrum Kultury • Trwałość i stabilność instytucji kultury • Różnorodność podejmowanych zadań • Wykwalifikowane kadry kultury • Doświadczenie w pozyskiwaniu środków wewnętrznych • Znaczna liczba organizacji pozarządowych działających w sferze kultury • Niskie koszty uczestnictwa po stronie odbiorców (imprezy bezpłatne) • System przyznawania stypendium artystycznych • System dotowania działalności kulturalnej w ramach ogłoszonych przez Gminę Miasto Tomaszów Mazowiecki konkursów na organizację projektów kulturalnych • Bogate walory przyrodnicze • Bogate walory turystyczne • Centralne położenie geograficzne, bliskość aglomeracji warszawskiej oraz łódzkiej • Działania zmierzające w kierunku stworzenia atrakcyjnej oferty turystycznej regionu • Funkcjonowanie punktu informacji turystycznej • Rozwinięta i różnorodna infrastruktura kulturalna uwzględniająca potrzeby i oczekiwania różnych grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabo rozwinięta baza noclegowa oraz gastronomiczna w regionie • Brak nawyków aktywnego spędzania wolnego czasu • Starzenie się społeczeństwa • Emigracja za pracą (ubytek mieszkańców miasta) • Niska współpraca międzyinstytucjonalna – brak koordynacji zadań • Brak bazy do realizacji dużych wydarzeń kulturalnych (Miejskiej Sali Widowiskowej) • Brak jasno zdefiniowanej misji (tożsamości) instytucji kultury

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość wykorzystania potencjału turystycznego dla poprawy i jakości życia mieszkańców • Promowanie zdrowego stylu życia • Skuteczniejsza koordynacja instytucjonalną ofertą kulturalną • Lokalni twórcy kultury • Stworzenie produktu kulturalnego identyfikowanego z miastem • Sieciowanie współpracy (centralizacja) • Miejski portal internetowy poświęcony kulturze (dalszy rozwój i modyfikacja)	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowanie niezdrowego spędzania wolnego czasu (komputer, telewizor) • Wzrastająca liczba osób, dla których dostęp do oferty kulturalno – artystycznej jest utrudniony w związku z ogólnym ubożeniem społeczeństwa • Rosnąca pozycja tzw. kultury masowej • Niedocenianie roli kultury w procesie edukacji • Konkurencyjność propozycji z większych miast sąsiadujących • Nieznajomość oczekiwań odbiorców

4.2. Edukacja

W Tomaszowie Mazowieckim sieć placówek oświatowych, uległa racjonalizacji w latach 2011-2015 poprzez dostosowanie do warunków demograficznych. W zakresie działań oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych w Tomaszowie Mazowieckim funkcjonują zarówno placówki publiczne jak i niepubliczne. Są one prowadzone nie tylko przez samorząd, ale również przez stowarzyszenia i osoby fizyczne. Gmina- Miasto Tomaszów Mazowiecki w roku szkolnym 2014/2015 była organem prowadzącym dla :

- 13 przedszkoli publicznych
- 1 Zespołu Szkolno- Przedszkolnego , w skład którego wchodziły:
Szkoła Podstawowa nr 13 i Przedszkole nr 16

Tabela nr 5. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych w Tomaszowie Mazowieckim w roku szkolnym 2014/2015

Przedszkole	2014/2015
	Liczba dzieci
Przedszkole nr 2 im. Marii Kownackiej ul. S. Czarneckiego 12/14	95
Przedszkole nr 3 ul. Kombatantów 5	129
Przedszkole nr 5 ul. Niska 20A	104
Przedszkole nr 7 ul. Jałowcowa 6	126
Przedszkole nr 8 ul. Stolarska 18/20	108
Przedszkole nr 9 im. J. Pawła II ul. Robotnicza 30	54
Przedszkole nr 10 ul. Wąwalska 20	74
Przedszkole nr 11 ul. Farbiarska 51/57	124
Przedszkole nr 12 ul. Kombatantów 1/3	150
Przedszkole nr 14 ul. L.W. Maya 6/8	148
Przedszkole nr 16 ul. Konst. 3-go Maja 36 w ZSP nr 1	97
Przedszkole nr 17 ul. Warszawska 103A	113
Przedszkole nr 19 ul. Strzelecka 14	151
Przedszkole nr 20 ul. Gen. Wł. Sikorskiego 6A	117
Ogółem	1590

Źródło danych: Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego

- 5 samodzielnych szkół podstawowych
- 3 samodzielnych gimnazjów

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

- 2 zespołów szkół , w skład których wchodziły : szkoła podstawowa i gimnazjum

Tabela nr 6 . Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach w roku szkolnym 2014/2015

Szkoła		2014/2015
		Liczba uczniów
Zespół Szkół nr 4 ul. T. Ostrowskiego	Szkoła Podstawowa nr 10	658
	Gimnazjum nr 4	382
Zespół Szkół Nr 8 ul. Gminna 5/9	Szkoła Podstawowa nr 6	282
	Gimnazjum nr 8	150
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Aleksandra Kamińskiego ul. L. W. Maya 11/13		775
Szkoła Podstawowa nr 7 ul. Ludwikowska 113/115		213
Szkoła Podstawowa nr 8 ul. Stolarska 21/27		235 + 32 I*
Szkoła Podstawowa nr 12 im. Jana Pawła II ul. Wiejska 29/31		644
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 1 Szkoła Podstawowa nr 13 Pomnik Tysiąclecia Państwa Polskiego ul. J. U. Niemcewicza 50/56		476+ 15 I*
Szkoła Podstawowa nr 14 ul. J. Słowackiego 32/42		617
Gimnazjum nr 3 im. Józefa Piłsudskiego Al. Marszałka J. Piłsudskiego 42/46		417 + 12 R*
Gimnazjum nr 6 im. ks. Jana Twardowskiego ul. Jałowcowa 8		262+ 38 I*
Gimnazjum nr 7 ul. Św. Antoniego 43/45		527

R* - oddziały rewalidacyjne

I* - oddziały integracyjne

Źródło danych: Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim

Od września 2015 r. w Tomaszowie Mazowieckim rozpoczęło działalność pięć nowych Zespołów Szkolno – Przedszkolnych oraz jeden Zespół Przedszkolny. Zmiany te miały na celu podniesienie efektywności nauczania i działań wychowawczych oraz racjonalne

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

tworzenie oddziałów i zarządzanie kadrami. Ponadto usprawniają koordynację zadań w zakresie racjonalnego zarządzania i finansowania oświaty.

Aktualny wykaz Zespołów Szkolno – Przedszkolnych oraz Zespołu Przedszkolnego obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 7. Wykaz placówek szkolno - przedszkolnych i przedszkolnych w Tomaszowie Mazowieckim na rok szkolny 2015/2016

Numer zespołu, adres	Placówki wchodzące w skład zespołu
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 1 ul. J.U. Niemcewicza 50/56	Szkoła Podstawowa nr 13 Pomnik Tysiąclecia Państwa Polskiego ul. J.U. Niemcewicza 50/56 Przedszkole nr 16 ul. J. U. Niemcewicza 50/56
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 2 ul. Wiejska 29/31	Szkoła Podstawowa nr 12 im. Jana Pawła II ul. Wiejska 29/31 Przedszkole nr 5 ul. Niska 20A Przedszkole nr 7 ul. Jałowcowa 6 Przedszkole nr 19 ul. Strzelecka 14
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 3 ul. Ludwikowska 113/115	Szkoła Podstawowa nr 7 ul. Ludwikowska 113/115 Przedszkole nr 9, im. Jana Pawła II ul. Robotnicza 30
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 4 ul. L.W. Maya 11/13	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Aleksandra Kamińskiego ul. L.W. Maya 11/13 Przedszkole nr 14 ul. L.W. Maya 6/8 Przedszkole nr 20 ul. Gen. Wł. Sikorskiego 6A
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 5 ul. Stolarska 21/27	Szkoła Podstawowa nr 8 ul. Stolarska 21/27 Przedszkole nr 8 ul. Stolarska 18/20
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 6 ul. J. Słowackiego 32/42	Szkoła Podstawowa nr 14 ul. J. Słowackiego 32/42 Przedszkole nr 2 im. Marii Kownackiej ul. S. Czarnieckiego 12/14 Przedszkole nr 11 ul. Farbiarska 51/57

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020**

ZESPÓŁ PRZEDSZKOLNY	
Zespół Przedszkolny ul. Warszawska 103 A	Przedszkole nr 17 ul. Warszawska 103A
	Przedszkole nr 3 ul. Kombatantów 5
	Przedszkole nr 12 ul. Kombatantów 1/3
PRZEDSZKOLE	
Przedszkole nr 10 ul. Wąwalska 24	X

Źródło danych: Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim

Od 1 września 2016 roku planuje się także włączenie Przedszkola nr 10 do Zespołu Szkół nr 8.

Na terenie miasta działają również szkoły ponadgimnazjalne, których organem prowadzącym jest Powiat Tomaszowski.

Tabela nr 8. Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych w roku szkolnym 2014/2015

Nazwa jednostki/ adres	Liczba uczniów w roku szkolnym 2014/2015
I Liceum Ogólnokształcące im. Jarosława Dąbrowskiego ul. I. Mościckiego 22/24	570
II Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego ul. Jałowcowa 10	485
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Tadeusza Kościuszki ul. Sw. Antoniego 29	718
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. Stanisława Staszica ul. Sw. Antoniego 57/61	724
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 ul. Legionów 47	420
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 6 ul. Strefowa 3	295
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 8 ul. Nadrzeczna 17/25	340
Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej ul. Majowa 1/13	179

Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowieckim

Ofertę oświatową w Tomaszowie Mazowieckim uzupełniają szkoły i placówki niepubliczne dotowane przez Gminę - Miasto Tomaszów Mazowiecki oraz Powiat Tomaszowski.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 9. Liczba dzieci uczęszczających do szkół i placówek niepublicznych w Tomaszowie Mazowieckim w roku szkolnym 2014/2015

Przedszkole/ Punkt przedszkolny	2014/2015
	Liczba dzieci
Pierwsze Chrześcijańskie Przedszkole „Tomaszek”	99
Przedszkole Niepubliczne „Promyczek” s. c.	81
Przedszkole Niepubliczne „Bajeczka”	43
Przedszkole „Raj – Landia 2”	21
Punkt Przedszkolny „Paprotka”	12
Niepubliczne Katolickie Przedszkole „Antoś”	14
Przedszkole Niepubliczne „Bartek”	41
Przedszkole Niepubliczne „Ignas”	10
Niepubliczne Katolickie Przedszkole Językowe „ Wyspa Szkrabów „	73
Pierwsza Chrześcijańska Szkoła Podstawowa „Tomek”	89
Gimnazjum „Tomasz”	15
Katolicka Szkoła Podstawowa	13
Katolickie Gimnazjum	43

Źródło danych: Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim

W Tomaszowie Mazowieckim funkcjonuje również szkolnictwo wyższe, do którego należą: Filia Uniwersytetu Łódzkiego z pięcioma kierunkami (Administracja, Turystyka i Rekreacja, Informatyka, Ekonomia, Zarządzanie i Marketing) oraz Wydział Transportu Politechniki Radomskiej.

W szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie miasta funkcjonują świetlice szkolne, które umożliwiają przebywanie dzieci przed lekcjami i po ich zakończeniu. Szkoły współpracują z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w zakresie udzielania pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym. Rodziny w szczególnie trudnej sytuacji materialnej, mogą skorzystać z pomocy w formie: stypendium szkolnego i zasiłku szkolnego wypłacanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Uczniowie w szkołach podstawowych, gimnazjach i ponadgimnazjalnych oraz dzieci uczęszczające do przedszkoli mają możliwość skorzystania z posiłków na stołówkach. Dzieci z rodzin o niższym statusie materialnym obejmowane są pomocą przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w formie dofinansowania posiłków w ramach realizacji wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc gminy w zakresie

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

---

dożywiania”. Z tej formy pomocy w 2014 r. skorzystało 1494 dzieci.

Tabela nr 10. Liczba dzieci korzystających z posiłków opłacanych przez MOPS w latach 2011 – 2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba rodzin	983	982	996	906
Liczba dzieci	1457	1420	1465	1494

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

W mieście wybrane placówki oświatowe, kształcą dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością, a także dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Do placówek tych w roku szkolnym 2015/2016 należą:

- Przedszkole nr 17 w Zespole Przedszkolnym – posiadające dwa oddziały specjalne dla dzieci, wobec których została orzeczona potrzeba kształcenia specjalnego oraz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną
- Przedszkole nr 20 w Zespole Szkolno – Przedszkolnym nr 4 – posiadające oddział wczesnego wspomaganie dla dzieci, wobec których została orzeczona potrzeba kształcenia specjalnego;
- Zespół Szkolno - Przedszkolny nr 5 - posiadający klasę integracyjną dla uczniów, wobec których została orzeczona potrzeba kształcenia specjalnego;
- Zespół Szkolno - Przedszkolny nr 1 – posiadający klasę integracyjną dla uczniów, wobec których została orzeczona potrzeba kształcenia specjalnego;
- Gimnazjum nr 3 im. Józefa Piłsudskiego - posiadające trzy oddziały rewalidacyjne dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim;
- Gimnazjum nr 6 im. ks. Jana Twardowskiego - posiadające klasę integracyjną dla uczniów, wobec których została orzeczona potrzeba kształcenia specjalnego;
- Ośrodek Szkolno – Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej, który poprzez edukację i wychowanie spełnia ważną rolę przygotowując dzieci i młodzież niepełnosprawną intelektualnie do pełnego życia w społeczeństwie. W ramach Ośrodka funkcjonują: Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Szkoła Przystosowująca do Pracy, Grupy Wychowawcze.

Ponadto w mieście działają również:

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna – która zajmuje się diagnozą, terapią, profilaktyką, orzecznictwem i doradztwem zawodowym oraz prowadzi warsztaty i prelekcje dla nauczycieli i rodziców min. dotyczących specyficznych trudności w nauce a dla uczniów na temat przeciwdziałania zachowaniom agresywnym, czy radzenia sobie ze stresem.

Zespół Placówek Wychowania Pozaszkolnego – Młodzieżowy Dom Kultury – którego celem jest wspomaganie dzieci i młodzieży w całościowym rozwoju fizycznym, psychicznym, społecznym i duchowym oraz zapewnienie warunków do wszechstronnego, bezpiecznego i radosnego rozwoju poprzez realizację zadań edukacyjnych, wychowawczych, kulturalnych, profilaktycznych, opiekuńczych, prozdrowotnych, rekreacyjnych i sportowych.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Sieć szkół podstawowych i gimnazjów oferujących zróżnicowane zajęcia pozalekcyjne • Odziały integracyjne, rewalidacyjne specjalne oraz wczesnego wspomagania dla dzieci w placówkach oświatowych • Pomoc finansowa dla uczniów o niskim statusie materialnym • Możliwość korzystania z posiłków w szkołach i przedszkolach • Działalność Ośrodka Szkolno – Wychowawczego • Działalność Poradni Psychologiczno -Pedagogicznej • Działalność Młodzieżowego Domu Kultury • Dostęp do darmowego internetu w szkołach • Wykwalifikowana kadra pedagogiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona liczba miejsc w publicznych przedszkolach • Niewystarczająca liczba specjalistów w szkołach- psychologów • Niewystarczająca pomoc w zakresie doradztwa zawodowego • Brak doradców zawodowych w gimnazjach
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie środków pozabudżetowych wspierających działalność placówek oświatowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Postępujący niż demograficzny • Zmieniająca się polityka państwa w zakresie oświaty • Ograniczone środki finansowe

4.3 Ochrona zdrowia

Według WHO „Zdrowie jest stanem pełnego, dobrego samopoczucia/dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego, a jednostki lub grupy muszą mieć możliwość określania i realizowania swoich dążeń, zaspokajania potrzeb, a także zmiany środowiska bądź radzenia sobie z nim. Dlatego zdrowie jest postrzegane jako zasób życiowy, a nie cel życia. Zdrowie jest pojęciem pozytywnym obejmującym zasoby osobiste i społeczne oraz możliwości fizyczne, a nie tylko brakiem – obiektywnie istniejącej – choroby, czy niepełnosprawności”.

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego zadania z zakresu ochrony zdrowia realizują:

- Tomaszowskie Centrum Zdrowia sp. z o. o. realizujące świadczenia zdrowotne na oddziałach: anestezjologii i intensywnej terapii, chirurgii, chirurgii urazowo - ortopedycznej, chorób wewnętrznych, ginekologiczno - położniczym, neurologicznym, noworodkowym, obserwacyjno - zakaźnym, otolaryngologicznym, pediatrycznym, psychiatrycznym, rehabilitacyjnym, pododdziałem urologicznym, a także bloku operacyjnym, szpitalnym oddziale ratunkowym, zakładzie pielęgnacyjno – opiekuńczym, zakładzie diagnostyki laboratoryjnej, pracowni RTG, stacji dializ, oraz zespoły wyjazdowe. W ramach usług świadczonych przez Tomaszowskie Centrum Zdrowia sp. z o. o. funkcjonuje 18 specjalistycznych poradni lekarskich, a także oferowana jest nocna pomoc lekarska, z której mogą skorzystać mieszkańcy w godzinach 18.00 – 8.00 w dni powszednie i całodobowo w dni ustawowo wolne od pracy i weekendy.
- Centrum Kardiologii Allenort działające na terenie Tomaszowskiego Centrum Zdrowia, funkcjonujące od grudnia 2009 r., gdzie wykonywane są zabiegi diagnostyczne i terapeutyczne, a pacjentom udziela się

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

całodobowych konsultacji kardiologicznych.

- Centrum Diagnostyki i Terapii Onkologicznej NU-MED działające od listopada 2014r. na terenie Tomaszowskiego Centrum Zdrowia, w którego skład wchodzi Zakład Radioterapii, Oddział Radioterapii, Poradnia Onkologiczna.
- Niepubliczny Zakład Opieki Paliatywno - Hospicyjnej przy ul. Cekanowskiej 5 świadczący wysokospecjalistyczne usługi lekarskie i pielęgniarskie dla osób terminalnie chorych.
- 15 przychodni lekarskich.

Tabela nr 11. Wykaz przychodni lekarskich w Tomaszowie Mazowieckim

Lp.	Adres i nazwa przychodni
1	Centrum Medyczne NZOZ ALMED ul. Al. Piłsudskiego 32
2	Centrum Medyczne NZOZ ALMED ul. Dz. Polskich 19
3	Centrum Medyczne NZOZ ALMED ul. Ogrodowa 53
4	MIRMED ul. Mireckiego 90
5	NZOZ „Centrum Zdrowia” ul. Barlickiego 15
6	NZOZ „KA – MED” S.J. ul. Dworcowa 1/15
7	NZOZ „MEDICA” ul. Strzelecka 12
8	NZOZ „MED – KOM” ul. Fabryczna 36
9	NZOZ MULTIMED ul. Wąwalska 19 A
10	NZOZ „PROMYK” ul. Zagajnikowa 3
11	NZOZ „BIAMED” ul. Wilcza 29/31
12	Poradnia Rodzinna ul. Al. Piłsudskiego 24
13	NZOZ „TOM – MED” ul. J. Pawła II 6
14	NZOZ spółka lekarska „ZDROWIE” ul. Boh. 14-tej Brygady 17
15	NZOZ przy Zakładzie Pracy Chronionej PPH TOMA Sp. z o. o. ul. Al. Piłsudskiego 57

Źródło danych: Opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

- Prywatne gabinety lekarskie.
- 28 aptek w tym 5 działających również w soboty i niedziele oraz 1 całodobowa działająca 7 dni w tygodniu.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020**

Tabela nr 12. Wykaz aptek w Tomaszowie Mazowieckim

Lp .	Adres	Godziny pracy	
		Poniedziałek - Piątek	Sobota - Niedziela
1	ul. Cegielniana 2	8.00-20.00	8.00-16.00
2	ul. Dworcowa 1/15	9.00-17.00	-
3	ul. Dz. Polskich 28	8.00-20.00	8.00-18.00
4	ul. Dz. Polskich 21/23	8.00-20.00	8.00-16.00
5	ul. Fabryczna 36	8.00-19.00	8.00-13.00
6	ul. Graniczna 4 A	8.00-20.00	8.00-14.00
7	ul. Jałowcowa 13	8.00-20.00	8.00-15.00
8	ul. J. Pawła II 6	7.30-19.00	8.00-13.00
9	ul. Konstytucji 3-go Maja 1/3	9.00-21.00	Sob. 9.00-21.00 Niedz. 10.00-18.00
10	ul. Koplina 1	8.00-20.00	8.00-16.00
11	ul. Pl. Kościuszki 2/7	całodobowo	całodobowo
12	ul. Pl. Kościuszki 9	8.00-20.00	8.00-14.00
13	ul. Pl. Kościuszki 20	8.00-19.00	8.00-15.00
14	ul. O. Lange 12/14	8.00-20.00	8.00-16.00
15	ul. Mazowiecka 42	8.00-18.30	8.00-14.00
16	ul. Mireckiego 88	8.00-20.00	Sob. 8.00-20.00 Niedz. 9.00-17.00
17	ul. Ostrowskiego 12	7.30-20.00	7.30-15.00
18	ul. Boh. 14-tej Brygady 17	8.00-20.00	8.00-15.00
19	ul. Al. Piłsudskiego 32	8.00-20.00	8.00-20.00
20	ul. Słowackiego 8/10	8.00-20.00	Sob. 8.00-20.00 Niedz. 8.00-20.00
21	ul. Słowackiego 22	7.30-21.00	7.30-15.00
22	ul. Smugowa 6	8.00-20.00	9.00-17.00
23	ul. Św. Antoniego 22	7.00-20.00	Sob. 8.00-14.00 Niedz. 8.00-14.00
24	ul. Św. Antoniego 32	8.00-20.00	9.00-14.00
25	ul. Warszawska 46	9.00-20.00	9.00-15.00
26	ul. Warszawska 51	8.00-19.00	8.00-14.00
27	ul. Wąwalska 2	8.30-18.00	9.00-13.00
28	ul. J. Pawła II 22	8.00-21.00	Sob. 8.00-21.00 Niedz. 10.00-20.00

Źródło danych: Opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Od 1 stycznia 2016r. całodobowo działająca apteka przy ul. Pl. Kościuszki 2/7 będzie czynna jedynie od poniedziałku do niedzieli w godzinach 8.00-22.00. Dyżury w porze nocnej, niedzielę, święta i inne dni wolne od pracy, będą pełniły apteki według ustalonego harmonogramu.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo wysoki poziom dostępności do placówek opieki zdrowotnej • Działalność Centrum Kardiologii • Działalność Centrum Diagnostyki i Terapii Onkologicznej • Działalność Niepublicznego Zakładu Paliatywno - Hospicyjnego • Współpraca służb ratunkowych ze Strażą Miejską w działaniach interwencyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak poradni geriatrycznej • Postępujący proces starzenia się ludności • Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów i badań diagnostycznych (limity, długi czas oczekiwania) • Niedostateczna wiedza mieszkańców miasta na temat profilaktyki i promocji zdrowia
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonujące programy ochrony zdrowia na poziomie unijnym, krajowym , wojewódzkim, gminnym • Wzrost w świadomości społeczeństwa znaczenia promocji zachowań prozdrowotnych • Pozyskiwanie środków z funduszy Unii Europejskiej na modernizację TCZ • Planowane lokalne spotkania instytucji samorządowych dot. współpracy w sferze ochrony zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych, zawierane z NFZ – głównymi płatnikami • Długi okres oczekiwania na rehabilitację i zabiegi specjalistyczne z NFZ – u • Niedobory kadrowe w niektórych grupach zawodowych i specjalnościach medycznych

4.4 Niepełnosprawność

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych „za niepełnosprawnych uznaje się osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”. Ustawa ta określa trzy stopnie niepełnosprawności:

- **znaczny** – do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy, albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- **umiarkowany** - do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy, jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;
- **lekki** – do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

W Tomaszowie Mazowieckim jednostką zajmującą się orzekaniem o stopniach niepełnosprawności jest Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności znajdujący się w Starostwie Powiatowym przy ul. Św. Antoniego 41.

W 2014 r. odnotowano największą liczbę przyznanych orzeczeń o niepełnosprawności, a najczęściej orzekanym stopniem był stopień umiarkowany, co obrazuje tabela poniżej.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 13. Liczba orzeczeń wg stopnia niepełnosprawności w latach 2011-2014

Rok	Liczba orzeczeń	według stopnia niepełnosprawności		
		znaczny	umiarkowany	lekki
2011	2140	498	1157	485
2012	2810	562	1508	740
2013	2780	617	1535	628
2014	2892	593	1771	528

Źródło danych: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Tomaszowie Mazowieckim

Z danych uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika, iż do 2013 roku kobiety stanowiły większą grupę osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności a najwięcej przyznanych stopni niepełnosprawności uzyskały osoby w wieku 41-59 lat. Sytuacja ta zmieniła się w 2014 roku, gdzie większą grupę z orzeczonym stopniem niepełnosprawności stanowili mężczyźni oraz osoby w wieku powyżej 60 lat. Szczegółowe dane zawarte są w tabeli poniżej.

Tabela nr 14. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności z uwzględnieniem wieku i płci w latach 2011-2014

Rok	Liczba orzeczeń	według wieku				według płci	
		16 - 25	26 - 40	41 - 59	pow. 60	kobiety	mężczyźni
2011	2140	156	259	982	743	1080	1060
2012	2810	220	362	1279	949	1453	1357
2013	2780	195	359	1143	1083	1436	1344
2014	2892	180	350	1090	1272	1431	1461

Źródło danych: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Tomaszowie Mazowieckim

Ponadto zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych dziecku do 16 r. ż. legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności lub powyżej 16 r. ż. do 24 r. ż. jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności przysługuje dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji.

W roku 2014 Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim, w ramach

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

świadczeń rodzinnych wypłacił 4461 dodatków z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka, na łączną kwotę 339.920 zł.

Powszechność zjawiska niepełnosprawności stawia przed państwem zadanie przeciwdziałania oraz zmniejszania jego skutków. W tym celu podejmowane są dwa typy działań. Pierwszy z nich, czyli promocja zdrowia i profilaktyka realizowane są przez zakłady opieki zdrowotnej, placówki opieki społecznej oraz organizacje i stowarzyszenia zajmujące się osobami niepełnosprawnymi. Drugie działanie dotyczy rehabilitacji, która polega na ograniczaniu skutków niepełnosprawności.

Osoby dotknięte problemem niepełnosprawności stanowią szczególną grupę osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej. Pomoc dla tych osób obejmuje zarówno świadczenia pieniężne w postaci zasiłków, świadczenia w postaci usług, jak i możliwość korzystania z instytucjonalnej pomocy o charakterze stacjonarnym i środowiskowym.

W oparciu o ustawę o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, spełniającej kryteria dochodowe ustawy o pomocy społecznej przysługuje prawo ubiegania się o świadczenia pieniężne w formie zasiłku stałego. W 2014 r. tą formą pomocy objętych przez Ośrodek Pomocy Społecznej było 864 osób, co stanowiło największą liczbę przyznanych zasiłków w stosunku do lat poprzednich. Szczegółowe dane obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 15. Liczba osób korzystających z pomocy w formie zasiłku stałego w latach 2011-2014

	2011		2012		2013		2014	
	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin
Zasiłki stałe w tym osoby	825	813	836	826	836	830	864	851
- samotnie gospodarujące	702	702	716	716	701	701	721	721
- pozostające w rodzinie	123	111	120	110	135	131	143	130

Źródło danych : Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

W Tomaszowie Mazowieckim w działalność na rzecz osób niepełnosprawnych zaangażowane są instytucje oraz organizacje pozarządowe, które diagnozują występujące potrzeby w środowiskach osób niepełnosprawnych oraz rozwiązują istniejące w nich problemy. Do instytucji tych należą:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie ul. Św. Antoniego 41, które organizuje turnusy rehabilitacyjne, zajmuje się dofinansowaniem do likwidacji barier architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych, dofinansowaniem zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, dofinansowaniem do środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych, dofinansowaniem do działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej. Osoby niepełnosprawne w ramach projektu „Nowa Szansa” realizowanego do 2014r. przez PCPR korzystały z następującego wsparcia: doradztwa zawodowego, dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych oraz aparatów słuchowych, zajęć rehabilitacyjnych, kursów, szkoleń, warsztatów aktywnego poszukiwania pracy, treningu umiejętności społecznych, poradnictwa pedagogicznego, konsultacji z radcą prawnym. Od 2015r. PCPR realizuje program „Aktywny samorząd”, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W ramach programu beneficjenci będą korzystali min. ze szkoleń, pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym poprzez dofinansowanie kosztów edukacji, pomocy w zakupie protezy kończyny;
- Powiatowy Urząd Pracy ul. Konstytucji 3-go Maja 46, który zajmuje się zatrudnianiem osób niepełnosprawnych oraz realizuje programy rynku pracy finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczone na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych;
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Cekanowska 5, który zajmuje się udzielaniem pomocy rzeczowej i finansowej;
- Starostwo Powiatowe - Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności ul. Św. Antoniego 41, zajmujący się orzekaniem stopnia niepełnosprawności

- oraz niepełnosprawności;
- Warsztaty Terapii Zajęciowej ul. Polna 56 A, Warszawska 95/97 zajmujące się terapią, rehabilitacją zawodową i społeczną;
  - Środowiskowy Dom Samopomocy ul. Szkolna 14, który zajmuje się osobami przewlekle psychicznie chorymi oraz upośledzonymi umysłowo, wymagającymi wsparcia i rehabilitacji zmierzającej do poprawy jakości życia i funkcjonowania tych osób. W latach 2011-2014 Dom Samopomocy dla podopiecznych organizował następujące zajęcia: trening umiejętności samoobsługi i zaradności życiowej, oraz umiejętności społecznych i interpersonalnych, trening umiejętności spędzania czasu wolnego, trening praktyczno – higieniczny, trening budżetowy, trening radzenia sobie ze stresem, terapia kulinarna i zajęciowa, zajęcia umuzykalniające, komputerowe, ruchowe i teatralne, poradnictwo psychologiczne i socjalne;
  - Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych ul. J. Pawła II 64/66, którego celem jest udzielanie najwyższej jakości wysokospecjalistycznej opieki rehabilitacyjnej połączonej z edukacją zdrowotną oraz rozwojem działań z zakresu promocji zdrowia. Placówka prowadzi rehabilitację dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, posiadającej orzeczenie o niepełnosprawności od 0 do 24 r. życia chyba, że niepełnosprawność trwa nadal, to w dalszym ciągu korzystają z usług Ośrodka powyżej 24 r. życia. Ponadto Ośrodek obejmuje opieką rehabilitacyjną pacjentów poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych oraz sportowców, a także za odpłatnością pozostałych mieszkańców miasta.
  - Domy Pomocy Społecznej ul. Polna 56, ul. Farbiarska 27/29, ul. J. Pawła II 37, które zapewniają całodobową opiekę na pobyt stały i czas określony osobom w podeszłym wieku oraz osobom przewlekle somatycznie chorym;
  - Ośrodek Szkolno – Wychowawczy ul. Majowa , który przygotowuje dzieci i młodzież niepełnosprawną intelektualnie do życia w społeczeństwie;

Organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych ul. Warszawska 95/97
- Polski Związek Niewidomych – Koło w Tomaszowie Mazowieckim ul. Warszawska 95/97
- Polski Związek Głuchych – Koło w Tomaszowie Mazowieckim ul. Piłsudskiego 57
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Miejskie nr 2 ul. Św. Antoniego 55
- Zarząd Miejsko – Powiatowy Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków ul. Farbiarska 20
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło branżowe (nauczycielskie) ul. Al. Piłsudskiego 24
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów ul. Krzyżowa 12/14
- Tomaszowskie Stowarzyszenie Amazonek ul. Warszawska 95/97
- Tomaszowskie Towarzystwo Charytatywne ul. ks. J. Popiełuszki 2
- Stowarzyszenie „Pozytywni” ul. Podleśna 37
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci z Autyzmem „Iskierka” ul. J. Pawła II 64/66
- Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Zielona Lokomotywa” ul. Majowa 1/13
- Obywatelskie Stowarzyszenie „Możemy” ul. Mazowiecka 11/13 m. 78
- Związek Inwalidów Wojennych Rzeczypospolitej Polskiej ul. Legionów 33
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy ul. Św. Antoniego 55
- Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego Oddział w Tomaszowie Mazowieckim ul. Akacyjowa 7
- Fundacja „Edukator” ul. P.O.W 2
- Fundacja „Dwa Skrzydła” ul. Św. Antoniego 38
- Fundacja „Arka Nadziei” ul. Dz. Polskich 41A
- Fundacja Hipoterapia „Mogę Więcej” ul. Ostrowskiego 4
- Fundacja „Razem” ul. Polna 56a

- Fundacja Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego ul. Św. Antoniego 41
- Fundacja Sojuszników II LO „Arbuzy” ul. Św. Antoniego 38
- Chrześcijańska Fundacja Perspektywa ul. Niska 33
- Fundacja „Poranek” ul. Warszawska 11
- Fundacja „Exodus” ul. Kowalska 5

Oferowane przez organizacje pozarządowe usługi mają za zadanie uzupełnić ofertę systemu pomocy. Działalność organizacji obejmuje: świadczenie usług edukacyjnych, udzielanie pomocy w znajdowaniu pracy, pomocy stacjonarnej, świadczenie usług poradniczo – informacyjnych oraz udzielanie pomocy psychologicznej.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Oddziały integracyjne, rewalidacyjne, specjalne oraz wczesnego wspomaganie dla dzieci w placówkach oświatowych • Dostępność programów i szkoleń dla osób niepełnosprawnych • Działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie • Działalność Warsztatów Terapii Zajęciowej • Działalność Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi • Działalność Ośrodka Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych • Praca socjalna prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej • Funkcjonowanie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych • Funkcjonowanie Ośrodka Szkolno – Wychowawczego • Dostęp do usług opiekuńczych • Środki transportu publicznego dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych • Dostosowanie przestrzeni miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych • Doskonale przygotowana i wyszkolona kadra 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych na chronionym lub otwartym rynku pracy • Długotrwałe uzależnienie od pomocy społecznej • Brak zakładów aktywizacji zawodowej • Niewystarczająca liczba inwestycji , dzięki którym mogłyby powstawać nowe miejsca pracy • Słabo rozwinięta baza rehabilitacyjna • Brak specjalistycznego informatora, skierowanego do osób niepełnosprawnych i ich otoczenia • Niewielka liczba kampanii informacyjno – edukacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji • Ograniczony dostęp dla osób niepełnosprawnych do rehabilitacji • Brak usług opiekuńczych w godzinach popołudniowych oraz w weekendy i święta • Niewystarczająca liczba miejsc w Zakładzie Pielęgnacyjno – Opiekuńczym

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

SZANSA	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, w tym na aktywizację zawodową niepełnosprawnych • Współpraca organizacji pozarządowych, instytucji i urzędów • Upowszechnianie informacji dotyczących praw i problemów osób niepełnosprawnych • Zwiększająca się społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym • Utworzenie sali integracji sensorycznej w ORDN 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska stopa zatrudnienia osób z niepełnosprawnością • Brak spójnego systemu orzekania o niepełnosprawności • Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych • Brak aktywności, roszczeniowa postawa osób niepełnosprawnych • Niewielkie świadczenia pieniężne związane z niepełnosprawnością • Mała świadomość społeczna i małe zainteresowanie społeczeństwa osobami niepełnosprawnymi • Mała liczba środków finansowych na likwidowanie barier architektonicznych i komunikacyjnych • Niedostateczna wiedza wśród pracodawców dotycząca korzyści wynikających z zatrudniania osób niepełnosprawnych

4.5. Zasoby mieszkaniowe i Bezdomność

Mieszkanie zgodnie z definicją zamieszczoną w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. „jest to zespół pomieszczeń mieszkalnych i pomocniczych, mający odrębne wejście, wydzielony stałymi przegrodami budowlanymi, umożliwiający stały pobyt ludzi i prowadzenie samodzielnego gospodarstwa domowego”.

Wśród form budownictwa mieszkalnego wyróżnia się:

- mieszkania komunalne / towarzystw budownictwa społecznego
- mieszkania spółdzielcze
- mieszkania zakładów pracy
- mieszkania osób fizycznych
- mieszkania wspólnot mieszkaniowych
- mieszkania innych podmiotów

Mieszkanie zapewnia bezpieczeństwo i jest jednym z warunków umożliwiających usamodzielnienie się, jest jednocześnie uważane jako jedno z najdroższych dóbr.

Podmiotem wyznaczonym przez Prezydenta Miasta Tomaszowa Mazowieckiego do zarządzania i gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy jest Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego znajdujące się przy ul. Majowej 15. Gospodarowanie gminnym zasobem mieszkaniowym odbywa się na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy oraz Uchwały Nr XLIV/431/2013 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 18 grudnia 2013r.

Powyższa ustawa reguluje zasady i normy ochrony praw lokatorów oraz zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Zasoby mieszkaniowe miasta przedstawiają się następująco:

Tabela nr 16. Zasoby mieszkaniowe miasta Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 – 2014

Właściciel Zarządca	Ilość budynków			
	2011	2012	2013	2014
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Przodownik”	206	206	203	203
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nasza Chata”	16	16	16	19
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Grota”	46	46	46	46
Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego	311	307	299	295
Ogółem	579	539	564	563

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez TTBS i spółdzielnie mieszkaniowe

Z analizy powyższych danych wynika, iż liczba budynków ogółem w 2014r. spadła w stosunku do 2011 r., ale wzrosła w stosunku do 2012 r. o 24 budynki. Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego posiada największą liczbą budynków, jednakże obserwuje się tendencję spadkową spowodowaną wyburzaniem budynków wyłączonych z eksploatacji. Natomiast Spółdzielnia Mieszkaniowa „Przodownik” dysponuje największą ilością lokali mieszkalnych i zamieszkałych. Aktualnie zamieszkałe zasoby mieszkaniowe przedstawiają się następująco:

Tabela nr 17. Liczba lokali mieszkalnych i zamieszkałych w latach 2011 - 2014

Właściciel/ Zarządca	Ilość lokali mieszkalnych				Ilość lokali zamieszkałych			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego	2014	1994	1972	1955	1958	1941	1911	1881
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Przodownik”	8911	8909	8961	8961	8911	8909	8931	8944
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nasza Chata”	584	584	584	638	584	584	584	638
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Grota”	1313	1313	1313	1313	1312	1312	1312	1312
Ogółem	12822	12800	12830	12867	12765	12746	12738	12775

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez TTBS i spółdzielnie mieszkaniowe

W 2014 r. wpłynęło 349 wniosków o przyznanie lokalu z zasobów Gminy Miasta Tomaszowa Mazowieckiego, z czego 55 nie spełniało kryteriów uchwały

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Nr XLIV/431/2013r. Rady Miejskiej w Tomaszowie Maz. z dnia 18.12.2013r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasto Tomaszów Maz. Poniższa tabela przedstawia liczbę wniosków składanych przez mieszkańców miasta do Tomaszowskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego o przyznanie lokalu mieszkalnego oraz liczbę przyznaných lokali mieszkalnych.

Tabela nr 18. Liczba przydzielonych lokali oraz liczba złożonych wniosków o przydzielenie lokalu mieszkalnego w latach 2011-2014

Wyszczególnienie/Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba przydzielonych lokali mieszkalnych	36	53	56	58
Liczba wniosków zakwalifikowanych do przyznania lokalu mieszkalnego	645	273	279	294
Liczba wniosków rozpatrzonych odmownie (przyczyny odmów niespełnienie kryteriów uchwały Nr XLIV/431/2013r Rady Miejskiej w Tomaszowie Maz. z dnia 18.12.2013r w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasto Tomaszów Maz.)	54	56	69	55

Źródło danych: TTBS w Tomaszowie Mazowieckim

Składane wnioski o przydział lokalu mieszkalnego podyktowane są przede wszystkim: bezdomnością, złymi warunkami mieszkalnymi, złym stanem technicznym budynku. Pomimo zwiększającej się z roku na rok liczby przydzielonych lokali mieszkalnych, liczba ta nie zaspokaja istniejących w mieście potrzeb mieszkaniowych. W 2014 r. przydzielono ich jedynie 58.

Na przełomie lat 2011-2014 dostrzega się powolny spadek liczby orzeczonych wyroków eksmisyjnych. Większość tych eksmisji dotyczy użytkowników mieszkań komunalnych i spółdzielczych zalegających latami z opłatami za czynsz. W roku 2014 zrealizowano jedynie 20 wyroków o eksmisję, co jest spowodowane przede wszystkim brakiem lokali socjalnych oraz tym, iż część osób posiadających nakaz eksmisji wyraziła chęć spłaty zadłużenia. Dokładne zestawienie obrazuje poniższa tabela.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 19. Liczba orzeczonych i wykonanych wyroków o eksmisję w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011 – 2014

Właściciel/ Zarządca	Liczba orzeczonych wyroków o eksmisję				Liczba zrealizowanych wyroków o eksmisję			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego	35	18	23	16	9	9	10	13
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Przodownik”	11	5	4	3	6	7	10	6
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nasza Chata”	0	2	1	1	1	2	0	1
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Grota”	0	1	1	2	0	0	0	0

Źródło danych: Spółdzielnie Mieszkaniowe oraz TTBS w Tomaszowie Mazowieckim

Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego od listopada 2013 r. dysponuje pomieszczeniami tymczasowymi (3 kontenerami) dla osób z wyrokami o eksmisję bez prawa do otrzymania lokalu socjalnego. Pomieszczenia te znajdują się przy ul. Luboszewskiej 71 i są udostępniane na czas określony, maksymalnie do 6 miesięcy dla 6 osób.

Problemy mieszkaniowe takie jak eksmisje, zadłużenia, finansowa niemożność opłacenia świadczeń mieszkaniowych znacznie podnoszą ryzyko bezdomności i innych problemów społecznych. Osobą bezdomną zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (art.6 pkt. 8) z dnia 12 marca 2004r. jest „osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”. Bezdomność to skrajny przypadek wykluczenia społecznego, często wiążący się ściśle z innymi dysfunkcjami. Nie można jednoznacznie określić jednej przyczyny występowania tego zjawiska. Wśród współwystępujących przyczyn można wymienić: uzależnienia, trwałe rozpad więzi rodzinnych, przestępczość, przemoc w rodzinie, brak stałego źródła dochodu, choroby psychiczne, świadomy wybór sposobu życia, eksmisje. Do zadań własnych gminy, w myśl ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. art. 17 ust. 3 należy min. udzielenie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

ubrania osobom tego pozbawionym. W roku 2014 pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej rozeznali sytuację 140 osób bezdomnych przebywających na terenie miasta, natomiast pomocą objęte zostały 122 osoby. Pozostałe osoby bezdomne niekorzystające z pomocy utrzymywały się ze zbieractwa lub żebractwa.

Tabela nr 20. Liczba osób bezdomnych w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011 – 2014

Rok	Liczba bezdomnych ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2011	102	11	91
2012	160	4	156
2013	162	16	146
2014	140	8	132

Źródło danych : Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ściśle współpracuje z Domem dla Bezdomnych Mężczyzn powstałym w 2010 roku znajdującym się przy ul. Luboszewskiej 71, prowadzonym przez Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, gdzie w 2014r. przebywało łącznie 55 osób. Placówka osobom bezdomnym oprócz schronienia zapewnia również odzież oraz całodzienne wyżywienie. Na rzecz osób bezdomnych realizowała szereg działań w tym : w 2012 r. i 2014 roku „Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności” wspierany przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej, w 2011r., 2012r., 2013r. i 2015 roku zadanie publiczne wspierane przez Wojewodę Łódzkiego „Pomoc w wychodzeniu z bezdomności”, w 2013r. i 2014r. zadanie publiczne wspierane przez Wojewodę Łódzkiego „Wsparcie społeczne dla osób z niepełnosprawnością oraz osób w wieku emerytalnym”. Ponadto w celu podtrzymania abstynencji podopiecznych, przy ośrodku działa grupa wsparcia AA.

Tabela nr 21. Liczba osób bezdomnych przebywających w „ Domu dla Bezdomnych Mężczyzn” w latach 2011 – 2014

ROK	2011	2012	2013	2014
Osoby bezdomne, które skorzystały z pobytu w „Domu dla Bezdomnych Mężczyzn”	57	57	47	55

Źródło danych: Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło w Tomaszowie Mazowieckim

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

W 2011 roku w związku z koniecznością zapewnienia osobom bezdomnym schronienia na okres zimowy na terenie miasta swoją działalność rozpoczęła Ogrzewalnia dla bezdomnych kobiet i mężczyzn z terenu Tomaszowa Mazowieckiego. Podczas prowadzonej całodobowo działalności ogrzewalnia zapewniała nie tylko schronienie, ciepłą herbatę, posiłek, odzież, możliwość skorzystania z prysznic, ale również opiekę pracowników socjalnych. W 2013 roku została uruchomiona dodatkowo druga ogrzewalnia.

Tabela nr 22. Liczba osób bezdomnych korzystających z ogrzewalni w latach 2011 – 2014

Rok	Liczba osób
Od 21.XII.2011/2012	130
2013	136 - w tym 7 kobiet
2014	136 - w tym 7 kobiet

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim oraz Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta Koło w Tomaszowie Mazowieckim

Jak wynika z powyższych danych liczba osób bezdomnych korzystających z ogrzewalni w latach 2012-2014 utrzymywała się na stałym poziomie.

W celu ograniczenia liczby osób bezdomnych na terenie miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej opracowuje Program rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków, w którym określone są szczegółowe cele i zadania skierowane do osób bezdomnych realizowane przez wiele instytucji i organizacji.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do mieszkań chronionych • Funkcjonowanie Domu dla Bezdomnych Mężczyzn • Funkcjonowanie ogrzewalni w sezonie zimowym • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych • Pomoc finansowa w postaci dodatku mieszkaniowego i energetycznego • Praca socjalna prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej • Wyspecjalizowana kadra osób pracującymi z osobami bezdomnymi 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca ilość lokali socjalnych i komunalnych • Brak placówki dla bezdomnych kobiet • Duża liczba mieszkańców z zaległościami czynszowymi • Mała ilość mieszkań chronionych • Brak schroniska dla osób bezdomnych po hospitalizacji
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie programów osłonowych przeciwdziałających bezdomności • Uczestnictwo w ministerialnych programach i projektach • Współpraca międzyinstytucjonalna w celu zakończenia programów sukcesem • Powstawanie mieszkań socjalnych i komunalnych dla mniej zamożnych mieszkańców miasta • Stworzenie możliwości odpracowania długów z tytułu użytkowania mieszkań komunalnych na podstawie tworzonoego programu w tym zakresie 	<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie niskie zarobki w stosunku do wysokich opłat mieszkaniowych • Współwystępowanie bezdomności z uzależnieniem od alkoholu • Społeczne odrzucenie bezdomnych • Wzrost zadłużeń lokali mieszkalnych • Zagrożenie bezdomnością osób i rodzin o niskich dochodach • Degradacja istniejącego zasobu mieszkaniowego przy niewystarczających środkach na jego utrzymanie • Nieprecyzyjne przepisy prawne dotyczące tzw. „uciążliwych lokatorów”

4.6. Profilaktyka uzależnień

Profilaktyka uzależnień jest działalnością świadomą, zapobiegawczą, nastawioną na jednostki lub grupy społeczne, mające na celu ograniczanie nadużywania substancji psychoaktywnych oraz zapobieganie problemom z tym związanym zanim one wystąpią.

Problem uzależnienia dotyczy wszystkich grup zawodowych i społecznych. Jest on jednym z największych problemów społecznych, gdyż jego skutki odczuwają nie tylko osoby nim dotknięte, lecz także ich otoczenie. Zjawisko to niesie ze sobą wiele negatywnych skutków takich jak: pogorszenie ogólnego stanu zdrowia populacji, samobójstwa, zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa społecznego, zerwanie więzi rodzinnych, przemoc domową, dezorganizację środowiska pracy, bezdomność, zaniechanie dzieci i obowiązków szkolnych.

Do substancji psychoaktywnych zaliczamy: alkohol, wyroby tytoniowe, narkotyki, niektóre leki, kleje, dopalacze.

Wśród mieszkańców miasta to spożywanie alkoholu stanowi poważne zagrożenie.

Z badań przeprowadzonych w kwietniu 2015 roku na terenie miasta wynika, iż 71% dorosłych mieszkańców przyznało, iż zdarzyło im się kiedykolwiek upić, w tym co dziesiąty ankietowany wielokrotnie. Ponadto 68 % mieszkańców wskazuje, że w ich najbliższej rodzinie spożywa się alkohol.

Z uwagi na występowanie w/w zjawiska należy wzmocnić działania profilaktyczne. Jedną z komórek realizujących ten cel jest **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, w której działają dwa zespoły orzecznicze, zespół kontrolny oraz zespół konsultacyjny w którym dyżuruje prawnik, psycholog, specjalista ds. FASD.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 23. Dane dotyczące pracy Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2011-2014

Rok		2011	2012	2013	2014
Ilość spraw do rozpatrzenia	Wpłynęło	204	180	158	181
	Zostało z poprzedniego okresu	107	105	105	116
	Łącznie do rozpatrzenia było	311	285	263	297
Ilość posiedzeń zespołów orzeczniczych		100	100	99	99
Ilość odbytych rozmów na posiedzeniu		786	639	871	884
Ilość porad w ramach dyżurów Komisji		95	91	115	107
Ilość dyżurów specjalistów zespołu konsultacyjnego		187	169	208	227
Ilość porad udzielonych przez specjalistów zespołu konsultacyjnego		531	719	540	834

Źródło danych: Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tomaszowie Mazowieckim

Na podstawie danych przedstawionych przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych widać wzrost liczby udzielonych porad w ramach dyżurów Komisji oraz porad udzielonych przez specjalistów zespołu konsultacyjnego w stosunku do roku 2011.

Instytucją zajmującą się rozwiązywaniem problemów alkoholowych jest **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**, który prowadzi wiele działań na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin takich jak:

- współpraca pracowników socjalnych z pedagogiem szkolnym;
- zatrudnianie asystentów rodzinny i psychologów;
- współpraca pracowników socjalnych z kuratorami Sądu Rejonowego;
- wydawanie przez pracowników socjalnych opinii dla Sądu w celu ustanowienia rodziny zastępczej;
- składanie przez pracowników socjalnych wniosków o podjęcie działań wobec osób uzależnionych;

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

- motywowanie przez pracowników socjalnych członków rodzin osób uzależnionych do składania wniosków o podjęcie działań wobec osób uzależnionych;
- udział pracowników socjalnych w posiedzeniach Zespołu Interdyscyplinarnego;
- współpraca pracowników socjalnych z pielęgniarkami środowiskowymi;
- utrzymywanie stałego kontaktu z dzielnicowymi Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim;
- udział pracowników socjalnych w posiedzeniach Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;

W 2014r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim z pomocy społecznej skorzystało 543 osób dotkniętych problemem alkoholowym, co w stosunku do poprzednich lat wykazuje tendencję spadkową. Dokładne dane obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 24. Liczba zarejestrowanych osób dotkniętych problemem alkoholowym w latach 2011-2014

Rok	Liczba zarejestrowanych osób dotkniętych problemem alkoholowym
2011	630
2012	607
2013	570
2014	543
30.06.2015	437

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej obejmuje osoby uzależnione nie tylko pomocą finansową (zasiłki celowe, okresowe, stałe) ale również rzeczową (posiłki w jadłodajni, obiady w szkole dla dzieci, usługi opiekuńcze, odzież z instytucji charytatywnych), prawną, a także psychologiczną.

Poradnia Leczenia Uzależnień udziela pomocy psychologicznej osobom uzależnionym i współuzależnionym od alkoholu. Z danych przedstawionych przez Poradnię Leczenia Uzależnień wynika, iż liczba osób zarejestrowanych, uzależnionych od alkoholu systematycznie wzrasta od 142 osób w 2011 r. do 284 w 2014 r. Szczegółowe dane

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

---

obrazuje tabela poniżej.

Tabela nr 25. Liczba osób uzależnionych od alkoholu zarejestrowanych w Poradni Leczenia Uzależnień w latach 2011 – 2014

Rok	Liczba ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2011	142	15	127
2012	186	25	161
2013	192	40	152
2014	284	52	232
Ogółem	804	132	672

Źródło danych: Poradnia Leczenia Uzależnień w Tomaszowie Mazowieckim

Poradnia Leczenia Uzależnień w 2014 roku zorganizowała 23 warsztaty pt. „Trening zachowań konstrukcyjnych – umiejętności interpersonalnych” dla pacjentów, którzy zakończyli podstawowy i zaawansowany etap leczenia.

W 2014 roku z leczenia w oddziale psychiatrycznym skorzystały 343 osoby, w tym 302 mężczyźni i 41 kobiet uzależnionych od alkoholu. Natomiast w oddziale chorób wewnętrznych hospitalizowano łącznie 81 pacjentów z powodu zatrucia etanolem.

Do **Sądu Rejonowego** w Tomaszowie Mazowieckim w 2014 roku skierowanych zostało 174 spraw o orzeczenie o obowiązkowym poddaniu się leczeniu, Sąd wydał postanowienie w 115 sprawach. Do dnia 30.06.2015 roku do Sądu skierowanych zostało 127 takich spraw, postanowienia o zastosowaniu leczenia wydano w 23 przypadkach.

Na terenie miasta w szkołach podstawowych i gimnazjach w roku szkolnym 2014/2015 przeprowadzone zostały programy profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi, w których łącznie udział wzięło 3106 uczniów, 224 nauczycieli i 511 rodziców.

Placówki oświatowe oraz nazwy realizowanych programów profilaktycznych przedstawia poniższa tabela.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020**

Tabela 26. Programy profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi realizowane w roku szkolnym 2014/2015 w placówkach oświatowych

Placówka oświatowa	Nazwa programu	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba rodziców
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 1	Szkolny program profilaktyki „Ważkie Sprawy”	400	46	300
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 2	Szkolny program profilaktyki	300	21	150
	„ Spójrz inaczej”			
	„Elementarz, czyli program 7 kroków”			
	„ Bezpiecznie i szczęśliwie”			
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 3	Szkolny program profilaktyki	184	20	
	„ Zachowaj trzeźwy umysł”			
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 4	„ Spójrz inaczej”	771	62	0
	Szkolny program profilaktyki			
Zespół Szkolno – Przedszkolny nr 5	Brak			
Zespół Szkół nr 4	„Znajdź właściwe rozwiązanie”	100	0	0
Zespół Szkół nr 8	„Życie bez uzależnień”	127	8	0
	„Drugi elementarz- program siedmiu kroków”			
Gimnazjum nr 3	„List w butelce”	400	8	0
	szkolny program profilaktyki			
Gimnazjum nr 6	„ List w butelce”	301	29	11
	„ Trzymaj Formę”			
	„ Wychowanie przeciw przemocy”			
Gimnazjum nr 7	Szkolny Program Wychowawczy	523	30	50
	Szkolny Program Profilaktyki			
	„Trzymaj Formę”			
	„ Przemoc i Uzależnienia”			
	Programy profilaktyczne w czasie ferii zimowych			

Źródło danych: Dane zebrane z placówek oświatowych

Oprócz wyżej wymienionych działań profilaktycznych Tomaszów Mazowiecki jest jedynym miastem w województwie łódzkim, gdzie tygodniowo odbywa się 8 mitingów AA, w których średnio bierze udział około 20 osób.

Pomimo szerokiej skali zjawiska uzależnienia występującego na terenie naszego miasta, Tomaszów Mazowiecki nie posiada ośrodka leczenia uzależnień. Osobom uzależnionym w pierwszej kolejności jest udzielana pomoc doraźna w Tomaszowskim Centrum Zdrowia w oddziałach wewnętrznym i psychiatrycznym. Kolejnym krokiem jest kierowanie osób uzależnionych na leczenie odwykowe do ośrodków znajdujących się min: w Bełchatowie, Zgierzu, Łodzi czy Warcie.

Instytucjami, które przyczyniają się do zmniejszenia oraz przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu są między innymi: Urząd Miasta, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Oświatowe, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Stowarzyszenie Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Abstynenckie „Azyl”, Abstynenckie Stowarzyszenie Klubu Wzajemnej Pomocy „Ala”, Fundacja „Arka Nadziei”, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, Sąd Rejonowy, Komenda Powiatowa Policji, Kościół Chrystusowy Społeczność Chrześcijańska „TOMY”, Parafie Kościelne, Straż Miejska, Poradnia Leczenia Uzależnień, Polski Czerwony Krzyż, Fundacja „Aby nikt nie zginął”.

Substancjami psychoaktywnymi stanowiącymi zagrożenie w naszym mieście są również narkotyki i dopalacze. Osoby uzależnione mogą korzystać z ambulatoryjnej, specjalistycznej opieki medycznej w zakresie działalności Poradni Zdrowia Psychicznego oraz Poradni Leczenia Uzależnień. W 2014r. w Poradni Leczenia Uzależnień zarejestrowano 42 osoby, w tym 2 kobiety i 40 mężczyzn będących uzależnionych od narkotyków. Pomimo danych uzyskanych z Poradni Leczenia Uzależnień, trudno jest określić faktyczną liczbę osób uzależnionych, gdyż osoby te z różnych powodów nie trafiają do statystyk systemu lecznictwa, statystyk policyjnych lub innych analiz.

Z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2014 r. skorzystało 7 środowisk

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

---

w tym 2 rodziny z 4 dzieci.

Tabela nr 27. Liczba osób uzależnionych od narkotyków zarejestrowanych w Poradni Leczenia Uzależnień w latach 2011-2014

Rok	Liczba ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2011	50	7	43
2012	64	5	59
2013	48	3	45
2014	42	2	40
Ogółem	204	17	187

Źródło dane: Poradnia Leczenia Uzależnień w Tomaszowie Mazowieckim

Osoby uzależnione oraz współuzależnione mogą liczyć również na wsparcie Fundacji „Arka Nadziei” mającą siedzibę przy ul. Dzieci Polskich 41 A, która w 2014 roku zrealizowała następujące programy:

- „Fred goes net” - program wczesnej interwencji dla młodych osób po raz pierwszy używających środków psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, dopalacze) współfinansowany przez Ministra Zdrowia reprezentowanego przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii - w programie wzięło udział 80 osób.
- Program readaptacyjny dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych po skończonej terapii i ich bliskich współfinansowany przez Ministra Zdrowia reprezentowanego przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii - w programie wzięło udział 12 osób uzależnionych i 10 rodziców.
- Program „CANDIS” dla użytkowników przetworów konopi od lat 16 rekomendowany przez Ministra Zdrowia – w programie wzięło udział 17 osób.
- Kompleksowy program z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym głównie dotyczący przeciwdziałania narkomanii, w ramach którego przeprowadzono 118 testów na obecność narkotyków i udzielono 162 porad.

Ponadto fundacja przeprowadziła w szkołach programy promujące zdrowy styl życia w celu przeciwdziałania uzależnieniom od narkotyków oraz dotyczące przemocy w rodzinie, a także warsztaty z zakresu wiedzy na temat HIV/ AIDS współfinansowane przez Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim, a także przez Wojewodę Łódzkiego.

Zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012r. poz. 124) oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 roku w sprawie Krajowego Programu w Sprawie Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 (Dz. U. z 2011r. Nr 78, poz.428) opracowany jest Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii. Ponadto na terenie miasta corocznie opracowywany jest Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Integracji Społecznej Osób Uzależnionych i Ich Bliskich. W ramach programów realizowane są następujące zadania:

- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii. Zwiększenie integracji społecznej osób uzależnionych i ich bliskich;
- Przeciwdziałanie i ograniczanie spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież oraz promowanie zdrowego stylu życia;
- Zdobywanie i upowszechnianie wiedzy na temat rozwiązywania problemów uzależnień;
- Zwiększenie dostępności dla osób uzależnionych i ich bliskich pomocy psychospołecznej, terapeutycznej i prawnej oraz innych form pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;

W ramach w/w zadań na terenie miasta odbywały się min: warsztaty terapeutyczno – profilaktyczne, warsztaty aktywizacyjno - integracyjne, Tomaszowskie Forum Trzeźwości, akcja „Sierpień Miesiącem Trzeźwości”, pikniki, festyny i spektakle profilaktyczne, wydano również „Miejski Informator Profilaktyczny”. W szkołach realizowano programy profilaktyczne min. - Szkolny Program Profilaktyki, „Nie pal przy mnie proszę”; „Dopalaczom mówimy Stop – wybieramy zdrowie”. Ponadto w ramach programu przeprowadzono szkolenia dla osób bezpośrednio związanych z problemem uzależnień.

Innym uzależnieniem obejmującym coraz szerszą grupę ludzi na terenie miasta jest uzależnienie od hazardu. Od 2011 roku w Tomaszowie Mazowieckim funkcjonuje punkt konsultacyjny, mieszczący się przy stowarzyszeniu „Ala” ul. Św. Antoniego 55. W 2011

roku z porad w punkcie skorzystało około 100 osób, natomiast w 2014 roku już około 300 osób.

Dobra współpraca między instytucjami samorządowymi i pozarządowymi przyczynia się do zwiększenia skuteczności systemu działającego na rzecz osób uzależnionych.

Pomimo utrzymującej się szerokiej skali uzależnień, należy przyjąć, iż w latach 2016-2020 poprzez działania profilaktyczne, rozbudowany rynek wyspecjalizowanych specjalistów ds. uzależnień wzrośnie świadomość mieszkańców, co da możliwość na ograniczenie zjawiska uzależnień.

Ponieważ wśród młodzieży obniża się wiek inicjacji alkoholowej, seksualnej i narkotykowej ta grupa mieszkańców, powinna zostać objęta szczególnymi programami profilaktycznymi związanymi z przeciwdziałaniem zażywania alkoholu i narkotyków, a także w zakresie profilaktyki AIDS/HIV.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Praca socjalna prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych • Działalność klubów abstynenckich oraz grup wsparcia dla osób uzależnionych • Funkcjonowanie Poradni Leczenia Uzależnień • Rozbudowany rynek wyspecjalizowanych specjalistów ds. leczenia uzależnień • Realizowanie różnorodnych form profilaktyki uzależnień • Duża liczba organizacji pozarządowych współpracujących ze sobą w obszarze uzależnień • Funkcjonowanie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak stacjonarnego Ośrodka Leczenia Uzależnień • Brak oddziału detoksykacji • Brak stacjonarnego Ośrodka Leczenia Uzależnień dla młodzieży • Problemy w diagnostyce uzależnień • Mała świadomość społeczna dotycząca skutków uzależnień • Niewystarczająca oferta dla nowych pojawiających się uzależnień np. uzależnienie od internetu, hazard • Brak opieki zdrowotnej dla osób zakażonych HIV
SZANSY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskania środków zewnętrznych • Wzrastająca liczba organizacji pozarządowych • Dostępność ogólnopolskich programów edukacyjnych i profilaktycznych • Postrzeganie uzależnień jako problemu społecznego • Podniesienie poziomu świadomości społecznej w zakresie uzależnień • Oferowanie dzieciom i młodzieży różnych form spędzania czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej • Szeroka dostępność do środków psychoaktywnych i alkoholu • Trudna do oszacowania skala zjawiska uzależnień, co wynika z samego charakteru zjawiska i ograniczeń metodologicznych

4.7. Bezrobocie

Bezrobocie to zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Jednymi z najczęstszych przyczyn bezrobocia są min: wysokie dla pracodawców koszty pracy, niedopasowanie popytu i podaży na określony rodzaj pracy, procesy restrukturyzacyjne w gospodarce, brak doświadczenia zawodowego wśród absolwentów, a jego skutkami są min: trudności materialne, problemy rodzinne, bezdomność, obniżenie samooceny, utrata statusu społecznego oraz problemy natury psychicznej.

Ze względu na przyczynę wywołującą bezrobocie wyróżniamy:

- bezrobocie frykcyjne – dotyczy osób pozostających bez pracy przez krótki okres min: z powodu zmiany miejsca pracy, zmiany zawodu, wchodzenia absolwentów na rynek;
- bezrobocie technologiczne – jest skutkiem postępu technicznego oraz unowocześniania produkcji i występuje w sytuacji słabego rozwoju gospodarczego;
- bezrobocie strukturalne – jest efektem niedostosowania struktury podaży zasobów ludzkich i popytu na nie, może być wywołane ograniczonymi zasobami kapitału;
- bezrobocie koniunkturalne – związane jest z występowaniem cyklicznych koniunkturalnych, w fazie spadku i recesji gospodarczej zmniejsza się popyt globalny, co wywołuje konieczność ograniczenia zatrudnienia;
- bezrobocie sezonowe – dotyczy działalności cechującej się sezonowością pobytu bądź podaży;

Dane na temat bezrobocia na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiają poniższe zestawienia.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 28. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 - 2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba bezrobotnych	4777	5088	4860	3691
W tym kobiet	2345	2439	2348	1824

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Z danych zamieszczonych w tabeli wynika, iż liczba osób bezrobotnych w 2014 r. jest najniższa od 2011r., z tego kobiety stanowią około 50 %.

Analizując bezrobotnych w kontekście ich wykształcenia, należy wskazać na jego niski poziom. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Ich udziały wśród bezrobotnych wynosiły w 2011r. - 31,4 %, w 2012 r. - 31,7 %, w 2013 r. - 31 %, 2014 r. - 29,8%. W przypadku osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej kształtowały się one następująco: 2011r. – 27,2%. 2012 r. – 27%, 2013 r. - 25,7%, 2014r. - 25,7%. Z kolei osoby z wykształceniem wyższym stanowiły od 9,6% do 10,8% ogółu bezrobotnych.

Tabela nr 29. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego według poziomu wykształcenia w latach 2011 - 2014

Wykształcenie / Rok	2011	2012	2013	2014
gimnazjalne i poniżej	1301	1374	1250	949
zasadnicze zawodowe	1499	1612	1509	1101
średnie ogólnokształcące	427	436	444	359
policealne i średnie zawodowe	1090	1181	1154	883
Wyższe	460	485	503	399
Ogółem	4777	5088	4860	3691

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Na przestrzeni czterech lat w populacji osób bezrobotnych nastąpił wzrost udziału bezrobotnych w grupie wiekowej 60-64 lata o 2,9 punktu procentowego. Ponadto w latach 2011-2014 nastąpił spadek udziału pozostałej populacji bezrobotnych.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 30. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego według wieku w latach 2011 - 2014

Wiek / Rok	2011	2012	2013	2014
18 - 24 lat	704	658	616	398
25 - 34 lat	1409	1446	1302	990
35 - 44 lat	1117	1197	1156	956
45 - 54 lat	1006	1061	999	702
55 - 59 lat	545	598	625	463
60 - 64 lat	96	128	162	182
Ogółem	4777	5088	4860	3691

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

W omawianych latach umiarkowaną dynamiką cechowała się struktura bezrobocia wg czasu pozostawania bez pracy. W latach 2011-2014 najliczniejszą grupą bezrobotnych były osoby przebywające w rejestrach od 1 do 3 miesięcy. Ich udziały w populacji bezrobotnych wynosiły: 2011 r. - 20,4 %, 2012 r. - 21 %, 2013 r. - 20 %. Natomiast w 2014 r. udział tych osób wynosił 22,8%. Najmniejszy odsetek stanowili bezrobotni zarejestrowani do 1 miesiąca. Ich udział wynosił odpowiednio: 2011 r. - 10,9 %, 2012 r. - 10,5 %, w 2013r. - 10,1% ogółu, tendencja ta zmieniła się w 2014 r., a udział bezrobotnych do 1 miesiąca wzrósł do 15,8 %. Na przestrzeni czterech ostatnich lat największe różnice w udziałach osób bezrobotnych ze względu na okres pozostawania w ewidencji wystąpiły wśród bezrobotnych zarejestrowanych od 6-12 miesięcy – spadek o 4,7 punktu procentowego.

Tabela nr 31. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego według czasu pozostawania bez pracy w latach 2011-2014

Czas bez pracy / Rok	2011	2012	2013	2014
powyżej 24 m-cy	509	614	665	574
12 - 24 m-cy	890	844	934	563
6 - 12 m-cy	951	1089	957	572
3 - 6 m-cy	932	937	838	557
1-3 m-cy	973	1067	974	843
do 1 m-ca	522	537	492	582
Ogółem	4777	5088	4860	3691

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy charakteryzuje się również w kontekście art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w którym wskazane są grupy bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Tabela nr 32. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2011-2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Ogółem bezrobotni w mieście	4777	5088	4860	3691
Bezrobotni do 25 roku życia	704	658	616	398
Bezrobotni długotrwale	2369	2506	2613	1973
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	1246	1345	1337	1006
Bezrobotni samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	400	487	513	467
Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	1177	1276	1177	1087
Bezrobotni bez doświadczenia zawodowego	838	817	828	587
Bezrobotni bez wykształcenia średniego	2800	2986	2759	2050
Bezrobotni, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia	151	145	173	141
Bezrobotni niepełnosprawni	406	436	444	387

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Analiza powyższych danych wskazuje, że największy odsetek bezrobotnych nie posiada wykształcenia średniego (2011 r. - 58,6 %, 2012 r. - 58,7 %, 2013 r. - 56,8 %, 2014r. - 55,5%). Drugą co do liczebności grupą bezrobotnych są tzw. długotrwale bezrobotni (2011 r. - 49,6%, 2012 r. - 49,3 %, 2013 r. - 53,8 %, 2014 r. - 53,5 %). Uwagę zwraca również duży udział w całej populacji osób bezrobotnych z grupy 50 plus (2011 r. - 26,1 %, 2012 r. - 26,4 %, 2013 r. - 27,5 %, 2014 r. - 27,3 %), jak i bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (2011 r. - 24,6 %, 2012 r. - 25,1 %, 2013 r. - 24,2 %, 2014 r. - 29,5 %).

Podsumowując, z powyższej analizy danych wynika że liczba bezrobotnych w 2014r. znacznie zmniejszyła się w porównaniu z poprzednimi latami. Pośród osób rejestrujących się w każdym roku, ponad połowę stanowiły osoby ponownie powracające do ewidencji PUP. Świadczy to zarówno o zjawisku sezonowości, jak i wysokiej fluktuacji kadr w ramach istniejących miejsc pracy. Zmieniające się z roku na rok różnice

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

pomiędzy „napływami” i „odpływami” wynikają min. z powrotów do ewidencji osób bezrobotnych po stażach oraz szkoleniach. Z roku na rok zwiększała się bowiem liczba osób bezrobotnych korzystających z tych instrumentów, które z uwagi na specyfikę lokalnego rynku pracy, po zakończeniu umowy często wracają do statusu bezrobotnego. Wśród powracających do ewidencji, są osoby wyłączone z powodu niezgłoszenia się w Urzędzie w wyznaczonym terminie.

Pomocą dla osób bezrobotnych z terenu miasta Tomaszowa Mazowieckiego zajmuje się głównie Powiatowy Urząd Pracy, który nie tylko dysponuje ofertami pracy, ale również w ramach projektów i programów udziela wsparcia w formie: szkoleń zawodowych, staży, prac społecznie – użytecznych, jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej, robót publicznych i innych.

Tabela nr 33. Programy i projekty realizowane przez PUP w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014

Nazwa programu Rok 2011	Formy wsparcia	Osoby 1794	Wartość (zł) 8 101 574,84 zł
Projekt suKURS w ramach Podziałania 6.1.3 PO KL	Stáže, szkolenia, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp.	370	2 582 579,08 zł
Program rynku pracy finansowany ze środków Funduszu Pracy na podstawie algorytmu	Szkolenia, staże, prace interwencyjne, prace społecznie – użyteczne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenia/doposażenia, zatrudnienie w ramach robót publicznych.	1386	5 074 024,84 zł
Program rynku pracy finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób niepełnosprawnych przeznaczonych na aktywizację zawodową	Jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach umów o zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy, staż, szkolenia zawodowe.	38	444 970,92 zł
Rok 2012		2332	12 654 407,76 zł
Program specjalny „Z codzienności do niezależności”	Szkolenia w zakresie przedsiębiorczości, środki na podjęcie działalności oraz wsparcie pomostowe, zatrudnienie w ramach umów o zwrot kosztów wyposażenia/doposażenia stanowiska pracy.	31	664 983,68 zł
Program specjalny „Debiut”	Staż, szkolenia w zakresie przedsiębiorczości, środki na podjęcie działalności oraz wsparcie pomostowe.	30	320 249,33 zł
Program specjalny „Doświadczenie w cenie”	Zatrudnienie w ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.	20	425 454,46 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych do 30 r. ż	Szkolenia, prace interwencyjne, staż, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w ramach refundowanych kosztów	339	1 094 411,01 zł

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020**

	wyposażenia/doposażenia.		
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych powyżej 50 r. ż	Szkolenia, prace interwencyjne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach robót publicznych.	30	207 243,21 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych znajdujących się szczególnej sytuacji na rynku pracy („Art. 49”)	Szkolenia, prace interwencyjne, staże, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenia/ doposażenia, zatrudnienie w ramach robót publicznych.	120	560 373,52 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych znajdujących się szczególnej sytuacji na rynku pracy („Art. 49-2”)	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenie/ doposażenia, roboty publiczne.	30	402 926,26 zł
Projekt suKURS w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL	Staże, szkolenia, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp.	390	3 037 383,45 zł
Program rynku pracy finansowany ze środków Funduszu Pracy na podstawie algorytmu	Szkolenia, prace interwencyjne, staże, prace społecznie – użyteczne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenie/ doposażenia, roboty publiczne, stypendium z tytułu podjęcia nauki	1289	5 291 453,56 zł
Program Rynku pracy finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczonych na aktywizację zawodową	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w umów o zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy, staż, szkolenia.	53	649 929,28 zł
Rok 2013		2 390	14 003 722,00 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych do 30 r. życia	Staż, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej.	37	274 406,75 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy Art. 49”)	Staż, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenia/ doposażenia.	61	303 086,96 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy („Art. 49-2”)	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	15	285 000,00 zł
Projekt suKURS w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL	Staż, szkolenia, prace interwencyjne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	658	5 901 945,50 zł
Program rynku pracy finansowany ze środków Funduszu Pracy na podstawie algorytmu	Szkolenia, prace interwencyjne, staż, prace społecznie – użyteczne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenie/ doposażenia, roboty publiczne, stypendia z tytułu podjęcia nauki, opłacenie składki na ubezpieczenie społeczne przysługującej rolnikom zwalnianym z pracy.	1 580	6 739 313,37 zł
Program rynku pracy finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczonych na aktywizację zawodową	Jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, zatrudnienie w ramach umów o zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy, staż	39	499 969,42 zł
Rok 2014		2 434	15 680 282,15 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych do 30 r. życia	Bok szkoleniowy, bon stażowy, bon na zasiedlenie, jednorazowe środki na podjęcie	65	241 113,07 zł

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020**

	działalności gosp.		
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy („Art. 49”)	Staż, bon na zasiedlenie, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., prace interwencyjne, szkolenia, zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenie/ doposażenia.	210	888 683,73 zł
Program z rezerwy Ministra skierowany do osób bezrobotnych w regionach wysokiego bezrobocia	Roboty publiczne	21	103 864,59 zł
Projekt suKURS w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL	Staż, szkolenia, prace interwencyjne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienia w ramach ref. kosztów wyposażenie/ doposażenia.	1 088	9 796 290,50 zł
Program rynku pracy finansowany ze środków Funduszu Pracy na podstawie algorytmu	Szkolenia, prace interwencyjne, staże, jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach ref. kosztów wyposażenie/ doposażenia, roboty publiczne, prace społecznie – użyteczne, stypendia z tytułu podjęcia nauki, opłacenie składki na ubezpieczenie społeczne przysługującej rolnikom zwalnianym z pracy, zwrot składek na ubezpieczenie społeczne zatrudnionych członków spółdzielni socjalnych.	1 004	4 053 626,90 zł
Program rynku pracy finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczonych na aktywizację zawodową	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gosp., zatrudnienie w ramach umów o zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy, staż, szkolenia.	46	596 703,36 zł

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Zjawisko bezrobocia w mieście jest bardzo powszechne. Wiele rodzin dotkniętych problemem bezrobocia, pozbawionych podstawowych środków do życia, z racji braku pracy, zwraca się o pomoc do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W roku 2014 z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie skorzystało 1374 rodziny, co stanowiło ponad 46 % wszystkich rodzin korzystających z pomocy.

Tabela nr 34. Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu bezrobocia w latach 2011 - 2014

Powód trudnej sytuacji życiowej	2011		2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Bezrobocie	1283	3164	1603	3838	1543	3697	1374	3276

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Rodziny w których występuje problem bezrobocia wspomagane są przez system świadczeń umożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych przybierających formę pieniężną oraz rzeczową.

Ponadto Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2008-2015 realizował projekt pod nazwą „Wsparcie” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Poddziałanie 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” skierowany przede wszystkim do osób bezrobotnych, mogących skorzystać min. z następujących form wsparcia: szkolenia i staże zawodowe, warsztaty prowadzone przez psychologa, prawnika oraz doradcę zawodowego, grupy wsparcia, indywidualne porady prawne oraz konsultacje z doradcą zawodowym. W okresie realizacji projektu z form wsparcia skorzystało łącznie 1378 osób.

W ramach współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy organizowane są prace społecznie - użyteczne dla podopiecznych ośrodka pozostających bez pracy. Ponieważ wśród w/w cieszą się one dużym zainteresowaniem z roku na rok wzrasta liczba godzin do przepracowania od 10000 h w 2011 r. do 22000 h w 2014r., co obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 35 .Liczba osób uczestniczących w pracach społecznie – użytecznych w latach 2011-2014

Prace społecznie – użyteczne / Rok	2011	2012	2013	2014
Ilość godzin	10000	15000	18000	22000
Ilość osób	70	96	123	87

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Podsumowując na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011-2014 liczba osób bezrobotnych ulegała wahaniom, ale z tendencją spadkową, z 4790 osób w 2011 r. do 3691 osób w 2014r., jednakże udział bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego w ogóle bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy pozostawał na zbliżonym poziomie (w 2011- 59,1%, 2012 – 58,9%, 2013 - 58,4%, 2014 – 58,8%).

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie Klubu Integracji Społecznej • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych • Praca socjalna prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej • Dobrze wykwalifikowana kadra • Funkcjonowanie programów aktywności lokalnej PAL • Duża ilość programów aktywizacyjnych i szkoleń dla osób bezrobotnych • Pozyskiwanie funduszy służących aktywizowaniu osób pozostających bez pracy (Fundusz Pracy, EFS, PFRON, MPiPS) 	<ul style="list-style-type: none"> • System kształcenia niedostosowany do realiów lokalnego rynku pracy • Niechęć bezrobotnych do podjęcia zatrudnienia • Niska mobilność zawodowa i przestrzenna osób pozostających bez pracy • Niska skuteczność programów aktywizujących ze względu na ograniczone możliwości znalezienia pracy po zakończeniu projektu • Odływ młodych ludzi w poszukiwaniu zatrudnienia • Niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych nieadekwatny do potrzeb lokalnego rynku pracy • Bariery utrudniające aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych (architektoniczne, komunikacyjne, uprzedzenia) • Brak zorganizowanego transportu publicznego umożliwiającego połączenie miejscowości gminnych z Tomaszowem – głównym ośrodkiem życia gospodarczego powiatu
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych w nowej perspektywie finansowania • Bogata oferta szkoleniowa w zakresie kształcenia ustawicznego • Dobra dostępność środków przeznaczonych na aktywizację osób bezrobotnych • Bogata oferta instrumentów aktywizacji zawodowej dla osób bezrobotnych • System wsparcia rozwoju przedsiębiorczości (dotacje, pożyczki, wsparcie pomostowe, doradztwo) 	<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie „szarej strefy” na lokalnym rynku pracy • Wysokie koszty utrzymania pracownika • Niekorzystne prognozy demograficzne – starzenie się społeczeństwa • Emigracja ludzi wykształconych • Pojawiające się zjawisko dziedziczenia bezrobocia

4.8. Problemy osób starszych

Starzenie się człowieka jest zjawiskiem nie tylko biologicznym ale także nieuchronnym, długotrwałym, zróżnicowanym i nieodwracalnym.

Proces starzenia zaczyna się w chwili narodzin i przebiega u każdego człowieka bardzo indywidualnie i zależy od wielu czynników takich jak: status społeczny, cechy biologiczne organizmu, podejmowana aktywność fizyczna, środowisko kulturowe.

Światowa Organizacja Zdrowia uznaje, że początkiem starości jest 60 rok życia i wyróżnia jej trzy zasadnicze etapy:

- od 60-75 roku życia, wiek podeszły tzw. wczesna starość;
- od 75-90 roku życia, wiek starczy tzw. późna starość;
- 90 rok życia i powyżej wiek sędziwy tzw. długowieczność;

Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć samotność, chorobę, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności.

Zjawisko procesu starzenia się społeczeństwa oraz problem opieki nad osobami starszymi staje się coraz poważniejszym problemem. Dotychczas realizowana polityka państwa nastawiona była na zapewnienie osobom starszym dochodów i opieki zdrowotnej oraz wspieranie lub zastępowanie w ograniczonym zakresie rodziny w jej funkcjach opiekuńczych. Aktualnie celem polityki społecznej w odniesieniu do ludzi starszych są działania, które kompleksowo mają wpływać na poprawę życia seniorów min. poprzez zapewnienie możliwości uczestnictwa w kulturze i życiu społecznym miasta, umożliwienie prowadzenia aktywnego i niezależnego życia, integrację między pokoleniami, kształtowanie pozytywnego obrazu starości w świadomości społecznej, poprawę bezpieczeństwa seniorów oraz utrzymanie poziomu jakości życia i statusu społecznego osób starszych. Zapewnienia osobom starszym, niesprawnym, zależnym, sędziwym godnej opieki w zakresie pielęgnacji i usług opiekuńczych.

Ludzie starsi wymagają różnorodnych form wsparcia społecznego. Opieka i wsparcie dla seniorów organizowane są przez system pomocy społecznej i realizowane w sektorach państwowym i pozarządowym, w systemie pomocy stacjonarnej oraz opieki doraźnej.

Do placówek ukierunkowanych na zaspokojenie potrzeb opiekuńczych i kompensacyjnych seniorów na terenie Tomaszowa Mazowieckiego zaliczyć należy:

- Domy Pomocy Społecznej nr 1 przy ul. Polnej 56 z filią przy ul. Farbiarskiej 28 oraz Dom Pomocy Społecznej nr 2 przy ul. J. Pawła II 37, skierowane do osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych, które zapewniają całodobową opiekę na pobyt stały i czas określony;
- Dom Dziennego Pobytu przy ul. Al. J. Piłsudskiego 34 jest placówką wsparcia dziennego działającą przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej skierowaną do osób w wieku poprodukcyjnym, niepełnosprawnych oraz samotnych, który zajmuje się zaspokajaniem podstawowych jak i wyższego rzędu potrzeb ludzi starszych;
- Zakład pielęgnacyjno – opiekuńczy przy ul. Niskiej 14 jest zakładem stacjonarnym, w którym prowadzi się opiekę całodobową, obejmującą świadczenia o charakterze pielęgnacyjnym, opiekuńczym i rehabilitacyjnym;
- Niepubliczny Zakład Opieki Paliatywno - Hospicyjnej przy ul. Cekanowskiej 5 świadczący wysokospecjalistyczne usługi lekarskie i pielęgniarstwa dla osób terminalnie chorych ;

Organizacje pozarządowe kierują do osób starszych dużą ofertę działań o charakterze pomocowym i aktywizującym.

Na poziomie lokalnym można wyodrębnić następujące organizacje i radę:

- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów przy ul. Krzyżowej 12/14 jest organizacją pozarządową, dobrowolną i samodzielną, a jej głównym celem jest zagospodarowanie czasu wolnego oraz wspieranie finansowe i rzeczowe emerytów, rencistów i inwalidów;
- Krajowe Stowarzyszenie Seniorów „Pasja” przy ul. Ostrowskiego 14 którego celem jest kształtowanie aktywności społecznej oraz ochrona godności i praw człowieka, a także podejmowanie działań na rzecz łagodzenia trudnej sytuacji materialnej oraz pomocy w trudnych sytuacjach życiowych i wyrównywanie szans tych rodzin;

- Powiatowe Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów przy ul. Niebrowskiej 14 którego celem jest urzeczywistnienie zasad uznawania i poszanowania praw emerytów, rencistów i inwalidów do godnego i niezależnego życia oraz do uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym;
- Tomaszowski Uniwersytet Trzeciego Wieku przy ul. Browarnej 7, zajmuje się aktywizacją edukacyjną osób starszych w celu utrzymywania i podnoszenia poziomu sprawności intelektualnej, psychicznej i fizycznej członków stowarzyszenia, aktywizacja społeczna osób starszych oraz podtrzymywanie więzi społecznych i komunikacji międzyludzkich seniorów;
- Klub Seniora „Słoneczna Jedynka” przy ul. L.W. Maya 11/13 zrzeszający obecnie około 200 członków, prowadzący działalność edukacyjno – kulturalną ;
- Klub Seniora 50+ przy ul. Jałowcowej 8 którego celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna osób starszych;
- Klub Seniora „Roland” przy ul. Hallera 2 którego celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna osób starszych;
- Klub Seniora „Seniorzy na topie” - znajdujący się przy Dzielnicowym Ośrodku Kultury ul. Gminna 37/39, którego celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna osób starszych;
- Tomaszowska Rada Seniorów – ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny w zakresie polityki senioralnej;
- Fundacja Caritas i Czerwony Krzyż zajmujące się prowadzeniem działalności charytatywno – opiekuńczej na rzecz osób potrzebujących;
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Oddział Miejsko – Powiatowy – mające na celu edukację, integrację i poradnictwo diabetologiczne oraz propagowanie zdrowego stylu życia;
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Miejskie nr 2 - mające na celu edukację, integrację i poradnictwo diabetologiczne oraz propagowanie zdrowego stylu życia;
- Tomaszowskie Stowarzyszenie Amazonek – mające na celu integrację i edukację

kobiet po mastektomii z terenu miasta oraz działania w zakresie profilaktyki raka piersi;

W 2014 roku powyższe organizacje przeprowadziły min.: wyjazdy i imprezy integracyjne, warsztaty edukacyjne i aktywizacyjne, akcje rekreacyjno – sportowe i wiele innych.

Ponadto w 2014 roku Urząd Miasta we współpracy z organizacjami przeprowadził na terenie miasta działania skierowane do seniorów sfinansowane z budżetu Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki:

- Senioralny serwis internetowy – na stronach którego można znaleźć min. kalendarz imprez, prawa osób starszych wg ONZ, dane instytucji i organizacji wspierających seniorów oraz inicjatyw podejmowanych przez lokalne kluby seniora, organizacje pozarządowe oraz Dom Dziennego Pobytu. Strona internetowa służy również do przekazywania informacji na temat bezpłatnych badań profilaktycznych oraz jest traktowana jako forma przekazywania życzeń np. z okazji Dnia Babci i Dziadka;
- Projekt „Kawka za złotówkę” - w 2014 roku realizowany przez kawiarnię „iCafe” przy KCh Sch TOMY, z której skorzystało 696 tomaszowskich seniorów. W 2015 roku tomaszowscy seniorzy za symboliczną złotówkę mają możliwość wizyty w kawiarni w „iCafe” przy ul. Jerozolimskiej oraz „czytay cafe” znajdującej się na Pl. Kościuszki, kawiarnia Venezia Caffè przy ul. Św. Antoniego 1.

Urząd Miasta Tomaszowa Mazowieckiego w 2014 roku był również współorganizatorem takich inicjatyw jak:

- Koncert w parafii dla osób starszych – którego organizatorem była Parafia Św. Antoniego, Rycerze Kolumba. Koncertu największych szlagierów lat 70-tych i 80-tych wykonanych przez dzieci i młodzież z Ośrodka Kultury Tkacz i Młodzieżowego Domu Kultury oraz występu Pani Iwony Kmieciak, a także pokazu tanecznego klubu Cantinero wysłuchało i obejrzało około 150 seniorów.
- Dzień Seniora – przygotowany dla 250 osób z klubów seniora, organizacji

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

senioralnych oraz Domu Dziennego Pobytu. Miejski Ośrodek Kultury zorganizował koncert w formie spektaklu słowno – muzycznego pt: „Jej pierwszy bal” w wykonaniu zespołu artystycznego „Lonicera” z Krakowa.

- Spotkania wigilijne – zorganizowane dla około 200 osób starszych zrzeszonych we wszystkich organizacjach pozarządowych i nieformalnych klubach senioralnych.

Na terenie miasta także placówki kultury tj: Miejski Ośrodek Kultury, Skansen rzeki Pilicy, Dzielnicowy Ośrodek Kultury, Ośrodek Kultury TKACZ, Miejska Biblioteka Publiczna prężnie działają na rzecz poprawy jakości życia seniorów, zapewniając im możliwość uczestnictwa w w kulturze i życiu społecznym. W 2014 roku zorganizowano min.: lektoraty języków obcych, zajęcia artystyczne, rekreacyjne i edukacyjne, pierwszy przegląd twórczości senioralnej, kursy komputerowe.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim na rzecz osób starszych realizuje zadania w zakresie świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób chorych, w podeszłym wieku, samotnych, oraz kieruje osoby starsze niemogące samodzielnie funkcjonować do Domów Pomocy Społecznej. Zestawienie osób korzystających z usług opiekuńczych oraz umieszczonych w Domach Pomocy Społecznej w poszczególnych latach przedstawiają tabele poniżej.

Tabela nr 36. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych MOPS w latach 2011-2014

Forma pomocy	2011		2012		2013		2014	
	liczba osób	liczba osób w rodzinach	liczba osób	liczba osób w rodzinach	liczba osób	liczba osób w rodzinach	liczba osób	liczba osób w rodzinach
Usługi opiekuńcze	48	50	64	70	54	58	50	57

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Tabela nr 37. Liczba osób skierowanych przez MOPS do Domów Pomocy Społecznej w latach 2011 – 2014

ROK	2011	2012	2013	2014
Liczba osób umieszczonych w DPS	148	152	164	171

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Osoba niezdolna do pracy z powodu wieku tj: która osiągnęła wiek emerytalny, nieposiadająca prawa do świadczeń z ZUS zgodnie z art. 37 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku obejmowana jest pomocą w formie zasiłku stałego. W 2014 roku z tej formy pomocy w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim skorzystało 36 osób.

Tomaszowscy seniorzy korzystają również z posiłków w ramach wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc gminy w zakresie dożywiania”, w tym posiłków dowożonych do miejsca zamieszkania.

Do innych form pomocy zrealizowanych w 2014 roku przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej należą: wdrożenie 31 procedur „Niebieskiej Karty” w środowiskach, gdzie ofiarami przemocy były osoby starsze oraz udzielenie 10 porad prawnych seniorom.

Opieka nad starszą, chorą osobą to ogromne wyzwanie wymagające przede wszystkim umiejętności, czasu i wiedzy. Rodzina często staje przed dylematem w jaki sposób zapewnić bezpieczeństwo i stały nadzór nad osobą niesprawną i zależną, wtedy gdy nie może zapewnić całodobowej opieki ze swojej strony.

Podobnym problemem z jakim borykają się rodziny sprawujące opiekę nad osobami starszymi, jest brak możliwości zapewnienia seniorom krótkoterminowej opieki na czas nieobecności opiekunów. Utworzenie w naszym mieście miejsca do dziennego pobytu dla osób chorych, oraz oddziału krótkoterminowego pobytu dla osób starszych na czas wyjazdu ich opiekunów, pozwoliłoby na zapewnienie komfortu rodzinie, a osobie starszej, wymagającej opieki stały nadzór i pomoc.

W celu tworzenia warunków sprzyjających integracji w starzejącym się społeczeństwie opracowywany jest Miejski System Wspierania Aktywności Seniorów, w którym określone są szczegółowe cele i zadania ukierunkowane na seniorów.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Powstająca sieć wsparcia dla seniorów, w tym Kluby Seniora, Uniwersytet Trzeciego Wieku • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych • Praca socjalna prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej • Funkcjonowanie Rady Seniorów • Duża oferta działań o charakterze pomocowym i aktywizującym • Dobra współpraca z organizacjami samorządowymi • Tworzenie placów rekreacji ruchowej • Działalność wolontariatu • Funkcjonowanie Domu Dziennego Pobytu • Funkcjonowanie Niepublicznego Zakładu Opieki Paliatywno – Hospicyjnej • Usługi opiekuńcze 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty w przypadku umieszczenia osoby w DPS • Brak dziennego ośrodka dla osób niesprawnych i zależnych • Wysokie koszty dla osób korzystających z usług opiekuńczych • Stosowanie przemocy w stosunku do osób starszych • Brak poradni geriatrycznej • Brak możliwości skorzystania z usług opiekuńczych w godzinach popołudniowych, weekendy i święta • Brak oddziały krótkoterminowego pobytu dla osób starszych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów na rzecz osób starszych • Prowadzenie działań na rzecz aktywizacji społecznej seniorów • Wzrost świadomości społecznej w zakresie potrzeby integracji osób starszych z otoczeniem • Wpływ systemu emerytalno – rentowego na poprawę sytuacji osób starszych • Niskie dochody osób starszych w stosunku do niezbędnych potrzeb i realiów rynku • Możliwość pozyskania środków finansowych, funduszy pomocowych na działania na rzecz osób starszych 	<ul style="list-style-type: none"> • Ubożenie osób starszych • Starzenie się społeczeństwa • Zmniejszenie więzi rodzinnych min. w zakresie opieki nad osobami starszymi • Ograniczenie opieki nad seniorami przez członków rodziny wyjeżdżających min. do pracy zagranicą • Osamotnienie i wykluczenie społeczne osób starszych

4.9. Bezpieczeństwo publiczne

„Bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą każdego człowieka, a jego niezaspokojenie nie pozwala na realizację innych potrzeb i utrudnia rozwój jednostki”. Bezpieczeństwo publiczne to stan gwarantujący niezakłócone i zgodne z wolą obywateli funkcjonowanie instytucji państwowych, samorządowych i społecznych, a także bezpieczeństwo życia, zdrowia i mienia ludności w wyniku przestrzegania akceptowanego przez obywateli porządku prawnego. Stan bezpieczeństwa wpływa na rozwój cywilizacyjny człowieka oraz na kształtowanie warunków w jakich on żyje.

Wysoki poziom bezrobocia, osłabienie więzi społecznych, oraz marginalizacja grup społecznych to jedne z wielu czynników, które zagrażają bezpieczeństwu publicznemu. Wśród instytucji, które zapewniają bezpieczeństwo publiczne mieszkańcom miasta Tomaszowa Mazowieckiego należy wymienić:

- Komendę Powiatową Policji
- Straż Miejską
- Sąd Rejonowy
- Komendę Powiatową Straży Pożarnej

Jednym z głównych zadań realizowanych w szczególności przez Komendę Powiatową Policji i Straż Miejską jest ochrona życia i zdrowia ludzi, mienia oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego, poprzez min. wykrywanie przestępstw i wykroczeń, ściganie ich sprawców oraz przeciwdziałanie zjawiskom kryminogennym.

Poniższe tabele obrazują wyniki działań Komendy Powiatowej Policji oraz Straży Miejskiej w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 38. Liczba przestępstw odnotowanych na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego z podziałem na kategorie w latach 2011-2014

Przestępstwa stwierdzone / Rok	2011	2012	2013	2014
Kradzież cudzej rzeczy	537	661	504	439
- w tym popełnione przez nieletnich	20	13	16	6
Kradzież samochodu	31	29	39	31
- w tym popełnione przez nieletnich	1	0	0	0
Kradzież z włamaniem	308	280	279	260
- w tym popełnione przez nieletnich	3	4	10	1
Zgwałcenie	3	3	1	4
- w tym popełnione przez nieletnich	0	1	0	0
Uszkodzenie rzeczy	180	177	146	124
- w tym popełnione przez nieletnich	7	5	7	1
Ustawa o narkomanii	83	99	158	74
- w tym popełnione przez nieletnich	4	9	31	11
Przestępstwa gospodarcze	1117	168	200	176
- w tym popełnione przez nieletnich	1	1	1	1
Przestępstwa drogowe	545	535	569	334
- w tym popełnione przez nieletnich	1	0	4	2
Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	489	470	512	285
- w tym popełnione przez nieletnich	0	0	1	1
Bójki i pobicie	22	38	40	27
- w tym popełnione przez nieletnich	8	11	9	3
Uszczerbek na zdrowiu	40	40	58	37
- w tym popełnione przez nieletnich	10	11	13	2
Rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie	50	28	23	20
- w tym popełnione przez nieletnich	12	9	3	1
Zabójstwo	2	2	6	2
- w tym popełnione przez nieletnich	0	0	0	0

Źródło danych: Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Mazowieckim

W latach 2011-2014 na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego odnotowano łącznie 10285 przestępstw, w tym 255 popełnionych zostało przez nieletnich. Z powyższych danych wynika również, iż liczba popełnionych przestępstw w 2014 roku spadła łącznie o 1594 w porównaniu do roku 2011.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 39. Liczba wykroczeń odnotowanych na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego z podziałem na kategorie w latach 2011-2014

Rodzaj wykroczeń	2011	2012	2013	2014
przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	162	247	154	151
przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	3	2	2	1
przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	67	344	290	194
przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	1961	1855	2620	2586
przeciwko osobie	1	4	0	0
przeciwko zdrowiu	6	12	0	7
przeciwko mieniu	0	0	1	0
przeciwko interesom konsumentów	1	1	0	0
przeciwko obyczajności publicznej	55	84	144	140
przeciwko urządzeniom użytku publicznego	149	201	160	175
szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe	6	7	2	1
ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	462	519	384	443
ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych	0	0	37	42
ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w w gminach	159	247	520	436
ustawie o ochronie zwierząt	0	0	51	16
ustawa o odpadach	1	21	0	9
ustawa - Prawo ochrony środowiska	0	0	0	1
ustawa - Prawo o miarach	0	2	0	0
ustawa - Prawo wodne	0	1	0	6
ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zakaźnych zwierząt	0	8	1	6
ustawie o ochronie przyrody	0	4	1	1
OGÓLEM	3033	3559	4367	4215

Źródło danych: Straż Miejska w Tomaszowie Mazowieckim

Z danych przedstawionych przez Straż Miejską wynika, iż od 2011 r. stale wzrasta liczba wykroczeń dokonanych przez mieszkańców miasta. W 2014 r. zanotowano ich 4215, co w stosunku do 2011 roku wskazuje na wzrost o 1182 wykroczenia.

Ponadto w celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców miasta, organy bezpieczeństwa publicznego tj; Straż Miejska organizowała programy profilaktyczno – edukacyjne:

„Bezpiecznie i szczęśliwie”, pogadankę na temat bezpieczeństwa w domu, szkole, na podwórku i w internecie oraz „ECO pozytywni” pogadankę o ekologii, segregacji i recyklingu w szkołach podstawowych dla dzieci. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Tomaszowie Mazowieckim realizowała przedsięwzięcia „Bezpieczne wakacje” „Bezpieczne ferie” oraz „Nie dla czadu”, w ramach których prowadzone były pogadanki dla mieszkańców, obejmujące takie zagadnienia jak: możliwości i okoliczności wystąpienia sytuacji niebezpiecznych, zasad reagowania i zachowywania się podczas zagrożenia, elementów pierwszej pomocy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Spadek przestępczości na terenie miasta • Ścisła współpraca podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w mieście • Tworzenie i realizacja programów profilaktycznych, mających na celu ograniczenie negatywnych zjawisk 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt mała liczba funkcjonariuszy i pracowników zatrudnionych w sferze publicznej • Wzrost liczby wykroczeń w mieście • Niewystarczające nakłady finansowe na bezpieczeństwo publiczne
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i realizacja programów profilaktycznych dotyczących bezpieczeństwa publicznego • Edukacja na rzecz bezpieczeństwa wśród lokalnej społeczności oraz pogadanki dla dzieci i młodzieży • Pozyskiwanie środków na rozbudowę systemów monitoringu miasta • Pozyskiwanie dodatkowych środków w obszarze bezpieczeństwa publicznego • Podnoszenie skuteczności działania służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, eliminowanie przyczyn i źródeł zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzależnienia wśród młodzieży i przestępczość nieletnich • Akty wandalizmu ze strony społeczeństwa skierowane na urządzenia użyteczności publicznej oraz mienia • Obojętność społeczeństwa na występujące akty wandalizmu • Napływ przestępczości zorganizowanej • Niewystarczająca świadomość zagrożeń i lekceważenie zasad bezpieczeństwa

5. Miejski system wsparcia instytucjonalnego

5.1. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń;
- pracy socjalnej;
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- rozwijaniu nowych form pomocy i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb;

Pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

5.1.1. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych

Rodzina jako pierwsza i podstawowa grupa społeczna ma wpływ na uspołecznienie dziecka, realizuje określony system norm i wartości obowiązujących w danym społeczeństwie.

Rodzina dzięki stałości swojego środowiska, daje dziecku oparcie i poczucie bezpieczeństwa, stanowi istotny czynnik równowagi emocjonalnej i zdrowia psychicznego dziecka.

W następstwie wielu czynników takich jak: bezrobocie, uzależnienie, niepełnosprawność umysłowa rodziców, pojawiające się trudności w zaspokajaniu elementarnych potrzeb bytowych, w szczególności potrzeb związanych z rozwojem dzieci, wzrasta liczba rodzin, w których zaburzone relacje, role i zasady stanowią o dysfunkcyjności rodziny.

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wprowadzająca zmiany w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną. Wyznacza ona nowe kierunki dotyczące wspierania rodziny oraz organizacji pieczy zastępczej. Od 1 stycznia 2012 roku gmina jest odpowiedzialna za pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej poprzez świadczenie poradnictwa specjalistycznego, zapewnienie pomocy asystentów rodziny, tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, a także współfinansowanie pobytu dzieci z terenu gminy w pieczy zastępczej.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych w 2014 r. wynosiła 492 i była najniższa w stosunku do lat poprzednich.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 40. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w latach 2011 – 2014

Rok	Liczba środowisk - ogółem	Liczba rodzin korzystających z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	Liczba osób w tych rodzinach
2011	2985	573	1640
2012	3228	525	1817
2013	3238	532	1760
2014	2947	492	1786

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Praca z rodziną niewydolną wychowawczo polega w szczególności na współpracy z asystentem rodziny, którego głównym celem jest osiągnięcie przez rodzinę takiego poziomu stabilności życiowej i odpowiedzialności za własne życie, który pozwala jej, o ile to możliwe, na samodzielne funkcjonowanie i wychowywanie dzieci. W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej tą formą pomocy było objętych w 2012 r. 41 rodzin, w 2013 r. 29, natomiast w 2014 r. asystenci rodzin obejmowali wsparciem 35 rodzin.

Tabela nr 41. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w latach 2012-2014

Rok	Liczba asystentów rodzin	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	Liczba dzieci w tych rodzinach objęta wsparciem asystenta rodziny
2012	2	41	100
2013	2	29	69
2014	2	35	81

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

5.1.2. Przemoc w rodzinie

Jedną z najpoważniejszych dysfunkcji występujących w rodzinie jest przemoc domowa. Według ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie „przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Ze względu na rodzaj przemocy możemy podzielić ją na: przemoc fizyczną, czyli wywieranie wpływu na proces myślowy, zachowanie lub stan fizyczny osoby pomimo braku jej przyzwolenia przy użyciu siły fizycznej oraz na przemoc psychiczną, czyli wywieranie wpływu na proces myślowy, zachowanie lub stan fizyczny osoby pomimo braku jej przyzwolenia przy użyciu środków komunikacji interpersonalnej.

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego działają instytucje wspierające osoby dotknięte przemocą w rodzinie. Jednym z najważniejszych podmiotów świadczących pomoc jest Ośrodek Interwencji Kryzysowej, którego głównym zadaniem jest: udzielanie poradnictwa specjalistycznego, w tym prawnego, psychologicznego, rodzinnego i socjalnego, grup samopomocowych, terapeutycznych i psychoedukacyjnych, opracowywanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej działa Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy. W jego skład wchodzi czterech pracowników socjalnych, którzy pozostają w stałym kontakcie z terapeutą, psychologami oraz radcą prawnym. Do grudnia 2014 roku współpracujący również z Fundacją Subvenio działającą na terenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Ponadto pracownicy Zespołu stale współpracują z Komendą Powiatową Policji, szkołami, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, w tym z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej, poradniami rodzinnymi i specjalistycznymi,

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2014 r. Zespół miał pod stałym nadzorem 65 rodzin dysfunkcyjnych pod wieloma aspektami, często wykluczonych społecznie, nieporadnych życiowo, niewydolnych wychowawczo, wykazujących się niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy jest również grupą o charakterze interwencyjnym realizującym procedurę Niebieskich Kart, uczestniczy w zebraniach grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego, prowadzi dokumentację, organizuje wizyty kontrolne w środowiskach, prowadzi działania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, jak również z osobą co do której istnieje podejrzenie, iż stosuje przemoc. W/w Zespół współorganizuje projekt MPiPS „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – Edycja 2011-2015” oraz prowadzi nadzór na sześcioma istniejącymi mieszkaniem chronionymi.

Tabela nr 42. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu ds. przeciwdziałania przemocy

Lp	Rodzaj działań	2012	2013	2014
1	Liczba środowisk objętych comiesięcznym stałym wsparciem materialnym i w zakresie pracy socjalnej	70	60	65
2	Ilość działań interwencyjnych	65	120	105
3	Liczba odebranych ze środowisk dzieci	16	8	10
4	Liczba rodzin, którym odebrano dzieci	8	7	7
5	Liczba rodzin w których dzięki intensywnej pracy udało się uniknąć odebrania dzieci	9	12	15
6	Wnioski do Sądu Rodzinnego w sprawie zastosowania nadzoru kuratorskiego	35	34	30
7	Ilość zawartych kontraktów socjalnych	20	15	24
8	Liczba rodzin wyrażających chęć pobytu w Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w rodzinie	1	6	8
9	Ilość prowadzonych mediacji rodzinnych z udziałem terapeuty zatrudnionego w MOPS	15	14	3
10	Ilość wyroków dotyczących eksmisji sprawcy w związku z Ustawą o Przeciwdziałaniu Przemocy	1	4	2
11	Liczba rodzin przebywających w mieszkaniach chronionych	2	2	6
12	Liczba osób zabezpieczonych w hotelu przy ul. Żurawiej	5	1	1

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Ważnym krokiem w roku 2010 było znowelizowanie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która to nałożyła na gminy obowiązek powoływania Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Prezydent Miasta Tomaszowa Mazowieckiego powołał zarządzeniem z dnia 23.08.2011r. Zespół Interdyscyplinarny, w którego skład weszli przedstawiciele różnych instytucji: Policji, Sądu, Prokuratury, Oświaty, Organizacji Pozarządowych, Urzędu Miasta, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Służby Zdrowia, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Obecnie Zespół liczy 15 osób. Rolę przewodniczącego Zespołu pełni Zastępca Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Siedziba Zespołu znajduje się w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Cekanowskiej 5. Praca w Zespole jest nieodpłatna i realizowana w ramach wykonywanych obowiązków służbowych.

Szczegółowe warunki działania oraz tryb powoływania Zespołu Interdyscyplinarnego określa Regulamin Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim.

Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy przede wszystkim koordynacja wszelkich działań podmiotów mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom dotkniętym przemocą oraz zatrzymanie przemocy w rodzinie, a także podejmowanie działań pomocowych w stosunku do osób pokrzywdzonych, jak i sprawców przemocy poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowiskach zagrożonych przemocą, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnienie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie;
- wzmacnianie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą;
- powoływanie grup roboczych w celu rozwiązywania problemów

w indywidualnych przypadkach przemocy w rodzinie;

W roku 2014 na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego zostały sporządzone 154 Niebieskie Karty, z czego w 146 przypadkach koordynatorami byli pracownicy socjalni.

Decyzję o zakończeniu działań w zakresie procedury Niebieskiej Karty podejmuje grupa robocza, która sporządza protokół z posiedzenia i przekazuje go do akceptacji Przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego.

Podmioty uczestniczące w spotkaniach otrzymują informację pisemną o zakończeniu procedury. Podmiot wszczynający procedurę Niebieskiej Karty informuje osobę, co do której istnieje podejrzenie, iż jest dotknięta przemocą w rodzinie o zakończeniu działań.

W trakcie spotkań grup roboczych z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, sporządzane są indywidualne plany pomocy (druk formularza Niebieska Karta C). W ramach pracy socjalnej świadczona jest pomoc w formie rozmów wspierających, motywujących do podjęcia działań profilaktyczno – ostrzegawczych ukazujących aspekty psychologiczne i konsekwencje prawne określonych zachowań, bądź ich zaniechania.

Z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie członkowie grup roboczych podejmują rozmowy dyscyplinujące, motywujące do poprawy zachowania, rozmowy profilaktyczno – ostrzegawcze mające na celu zapobieganie kolejnym niekorzystnym zachowaniom i podjęcia ze strony sprawcy przemocy działań naprawczych.

W roku 2013 Rada Miasta Tomaszowa Mazowieckiego zatwierdziła

Uchwałą nr XLIV/428/2013 z dnia 18 grudnia Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016, zawierający charakterystykę zjawiska przemocy w rodzinie, wskazujący cele oraz działania podejmowane na terenie naszego miasta.

5.1.3. Ochrona macierzyństwa i wielodzietność

Potrzeba ochrony macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Świadczenia z tytułu macierzyństwa mają na celu przede wszystkim zagwarantowanie ochrony kobiecie w ciąży oraz bezpośrednio po porożu. Istnieje szereg świadczeń, które wiążą się bezpośrednio z macierzyństwem i wypłacane są przez instytucje pomocy społecznej. Należą do nich między innymi:

- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka,
- dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka,
- zasiłek rodzinny,
- dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Ponadto kobiety samotnie wychowujące dzieci lub nie mogące wyegzekwować alimentów na dziecko mogą uzyskać pomoc w formie dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka lub świadczenie z funduszu alimentacyjnego. Kobieta o niskich dochodach może liczyć również na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej min. zasiłki okresowe i celowe.

Za rodzinę wielodzietną uznaje się tą, w której wychowuje się troje lub więcej dzieci. Kluczowym zadaniem państwa powinno być wspieranie rodzin wielodzietnych, które winno mieć charakter długofalowy, a nie doraźny. Do podstawowych instrumentów wspierania dużych rodzin na szczeblu centralnym można zaliczyć ulgi podatkowe, a także świadczenia z pomocy społecznej.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim liczba rodzin wielodzietnych, korzystających z pomocy utrzymuje się na stałym poziomie, co obrazuje poniższa tabela.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 43. Liczba rodzin wielodzietnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2011 – 2014

Rok	Liczba środowisk - ogółem	Liczba rodzin wielodzietnych
2011	2985	281
2012	3228	273
2013	3238	303
2014	2947	287

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

W zakresie wsparcia dużych rodzin przez samorząd można wymienić jedną z ciekawszych inicjatyw, którą jest Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny. Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju, nie tylko w sektorze publicznym, ale również prywatnym.

W Tomaszowie Mazowieckim Ogólnopolską Kartę Dużej Rodziny w roku 2014 otrzymało 1430 osób tj. 279 rodzin.

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego rodziny wielodzietne dodatkowo mogą skorzystać z Tomaszowskiej Karty Dużej Rodziny 3+, która również oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień na terenie miasta. Od 1 lutego 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku Tomaszowską Kartę Dużej Rodziny przyznano 457 rodzinom.

5.2. Świadczenia Rodzinne i Fundusz Alimentacyjny

5.2.1. Świadczenia Rodzinne

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Przyznawany jest na okres zasiłkowy, tj. od dnia 1 listopada do dnia 31 października następnego roku. Podstawą do nabycia prawa do zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku rodzinnego jest spełnienie kryterium dochodowego.

Prawo do zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje do ukończenia przez dziecko 18 r. życia lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 r. życia, albo 24 r. życia, jeśli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności. Prawo do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców, albo opiekunowi prawnemu lub faktycznemu dziecka, pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne.

Dodatki, które mogą przysługiwać wraz z przyznanym zasiłkiem rodzinnym:

- Dodatek z tytułu urodzenia dziecka - wypłacany jednorazowo w kwocie 1000 zł;
- Dodatek z tytułu opieki na dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego przyznawany na okres 24 miesięcy w kwocie 400 zł miesięcznie;
- Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka – wypłacany jest miesięcznie w wysokości 170 zł na dziecko, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci. Kwota ta podlega podwyższeniu o 80 zł, w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub znacznym stopniu niepełnosprawność;
- Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej – przysługuje w kwocie 80 zł miesięcznie na trzecie i każde następne dziecko w rodzinie;

- Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego - przyznawany jest w wysokości 60 zł miesięcznie na dziecko w wieku do 5 r. życia i wysokości 80 zł na dziecko w wieku powyżej 5 r. życia do ukończenia 16 r. życia jeżeli legitymuje się ono orzeczeniem o niepełnosprawności, powyżej 16 r. życia do ukończenia 24 r. życia jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności;
- Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania – przyznawany jest na okres 10 miesięcy i przysługuje: w wysokości 90 zł miesięcznie w związku z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w wysokości 50 zł miesięcznie, w celu zapewnienia dziecku możliwości dojazdu z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły;
- Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego – wypłacany jednorazowo w wysokości 100 zł;

Prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego przysługuje pod warunkiem, że na dziecko przysługuje zasiłek rodzinny. Dodatek do zasiłku rodzinnego nie przysługuje, jeżeli nie przysługuje zasiłek rodzinny na to dziecko, choćby spełnione zostały warunki wymagane do przyznania dodatku.

Z tytułu urodzenia żywego dziecka przysługuje jednorazowa zapomoga w wysokości 1000 zł na jedno dziecko. Zapomoga przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekroczy kwoty 1922,00 zł netto.

Zestawienie liczby udzielonych zasiłków rodzinnych oraz dodatków do zasiłku rodzinnego prezentuje tabela poniżej.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 44. Liczba udzielonych świadczeń rodzinnych w latach 2011 - 2014

Rodzaj świadczenia	2011	2012	2013	2014
Zasiłki rodzinne z dodatkami	79621	80614	75426	71718
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	588	619	390	481
Zasiłki rodzinne, z tego na dziecko w wieku	61232	58745	55190	52889
- do ukończenia 5 roku życia	17812	16765	15354	14478
- powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku Życia	37369	35992	34334	33433
- powyżej 18 roku życia do ukończenia 21 roku Życia	5822	5707	5204	4731
- powyżej 21 roku życia do ukończenia 24 roku Życia	229	281	298	247
Dodatki do zasiłków rodzinnych, z tego	15389	21869	20236	18829
- urodzenia dziecka	306	280	252	283
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	3364	2737	2375	1677
- samotnego wychowywania dziecka	1708	3639	3406	3208
Rozpoczęcia roku szkolnego	3618	3495	3317	3247
Wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	6393	6195	5823	5614

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim obserwuje się spadek liczby rodzin uprawnionych do pobierania świadczeń rodzinnych z 4334 rodzin w 2011r. do 3892 rodzin w 2014r., co jest wynikiem poprawy sytuacji na rynku pracy, zmieniających się przepisów z zakresu świadczeń rodzinnych .

Szczegółowe zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 45. Liczba rodzin którym przyznano zasiłki rodzinne w latach 2011 – 2014

Wyszczególnienie / Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	4334	4244	4003	3892
Liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne, w tym:	2718	2711	2446	2409
na 1 dziecko	1203	1185	1089	1035
na 2 dzieci	1101	1118	979	981
na 3 dzieci	306	329	278	291
na 4 i więcej dzieci	88	79	78	88

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Drugą grupą świadczeń rodzinnych są świadczenia opiekuńcze:

- Zasiłek pielęgnacyjny – przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości 153 zł miesięcznie;
- Świadczenie pielęgnacyjne – z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w celu sprawowania opieki nad poważnie niepełnosprawnym dzieckiem w wysokości 1200,00 zł miesięcznie; od 1 stycznia 2016 roku 1.300 zł miesięcznie;
- Specjalny zasiłek opiekuńczy - przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Zasiłek przysługuje w wysokości 520,00 zł miesięcznie.

Od 1 stycznia 2016 r. uchwalona przez Sejm ustawa wprowadza nowe świadczenie rodzinne – świadczenie rodzicielskie. Świadczenie to będzie przysługiwać osobom, które urodziły dziecko, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. Uprawnieni do pobierania tego świadczenia będą min: bezrobotni, studenci, rolnicy, a także wykonujący pracę na podstawie umów cywilnoprawnych. Także osoby zatrudnione lub prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, jeśli nie będą pobierały zasiłku macierzyńskiego będą mogły ubiegać się o świadczenie rodzicielskie. Wsparcie finansowe w postaci świadczenia rodzicielskiego będzie przysługiwało przez rok (52 tygodnie) po urodzeniu dziecka, nie będzie uzależnione od kryterium dochodowego i wynosić będzie 1000 zł miesięcznie, a w przypadku urodzenia wieloraczków ten okres będzie mógł być wydłużony nawet do 71 tygodni.

5.2.2. Fundusz Alimentacyjny

W oparciu o ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów Ośrodek Pomocy w Tomaszowie Mazowieckim wypłaca pomoc w formie świadczeń alimentacyjnych.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego są wypłacane osobom uprawnionym do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez Sąd pod warunkiem, że osoba zobowiązana do płacenia alimentów uchyła się od obowiązku łożenia na rzecz dziecka. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacane są wyłącznie w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, czyli wówczas, gdy w okresie dwóch ostatnich miesięcy nie wyegzekwowano pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych. Świadczenia z funduszu są uzależnione od kryterium dochodowego i przysługują w pełnej wysokości, bieżąco ustalonych alimentów, jednakże w kwocie nie wyższej niż 500 zł.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują gdy osoba uprawniona do świadczeń nie ukończyła 18 r. życia, uczy się w szkole lub w szkole wyższej do 25 r. życia, bezterminowo jeśli osoba której przysługują świadczenia ma znaczny stopień niepełnosprawności.

Ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz ich wypłata następuje na wniosek osoby uprawnionej lub jej przedstawiciela ustawowego i jest ustalona na okres od 1 października do 30 września następnego roku kalendarzowego.

W odróżnieniu od świadczeń rodzinnych, gdzie maleje liczba osób uprawnionych do ich pobierania, liczba rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego od 2011 r. systematycznie wzrasta z liczby 634 w 2011r. do 716 rodzin w 2014r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 46. Liczba rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego w latach 2011 – 2014

Wyszczególnienie / Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego	634	663	691	716
Liczba rodzin, w których pobierane są świadczenia z funduszu alimentacyjnego, z tego:	634	663	652	674
- z 1 osobą uprawnioną	395	422	404	433
- z 2 osobami uprawnionymi	170	121	184	187
- z 3 osobami uprawnionymi	53	46	51	41
- z 4 i więcej osobami uprawnionymi	16	16	13	13
Liczba osób uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego wychowywanych przez osobę pozostającą w związku małżeńskim z osobą zobowiązaną do alimentacji wobec osoby uprawnionej	184	218	146	198
Liczba osób uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego wychowywanych przez osobę pozostającą w związku małżeńskim z osobą niezobowiązaną do alimentacji wobec osoby uprawnionej	76	84	101	78
Liczba osób uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego wychowywanych przez rodzica niepozostającego w związku małżeńskim	629	653	684	651
Liczba osób uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego wychowywanych przez rodziców niepozostających w związku małżeńskim	50	54	49	44
Liczba osób uprawnionych do świadczeń z funduszu alimentacyjnego pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego na siebie	19	58	39	42
Liczba osób uprawnionych otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego, z tego w wysokości:	955	1067	1019	1013
- do 100 zł	6	4	3	1
- od 100,01 do 200 zł	145	103	81	76
- od 200,01 do 300 zł	348	383	288	259
- od 300,01 do 400 zł	285	335	360	346
- od 400,01 do 500 zł	171	242	287	331
Liczba świadczeń z funduszu alimentacyjnego pobieranych w związku z zamieszkaniem dłużnika poza granicami Polski	0	23	19	19

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

5.2.3. Dłużnicy alimentacyjni

Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów reguluje również podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych. Dłużnikiem alimentacyjnym nazywamy osobę zobowiązaną do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, przeciwko której egzekucja okazała się bezskuteczna. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje wiele czynności przeciwko dłużnikom alimentacyjnym. Wykaz szczegółowych działań przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 47. Działania podejmowane wobec dłużników w latach 2011 – 2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba dłużników alimentacyjnych	1286	1353	1511	1411
Podejmowane działania	Liczba podjętych działań			
Przekazanie komornikowi sądowemu informacji mających wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, pochodzących z wywiadu alimentacyjnego oraz oświadczenia majątkowego	242	285	309	294
Zobowiązanie dłużnika alimentacyjnego do zarejestrowania się w urzędzie pracy jako bezrobotny albo poszukujący pracy	0	133	179	169
Poinformowanie powiatowego urzędu pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej dłużnika alimentacyjnego	0	133	179	169
Wszczęcie postępowania dotyczącego uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych	X	287	363	377
Wydanie decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych	X	189	318	294
Wydanie decyzji o umorzeniu postępowania dotyczącego uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych	X	92	74	67
Złożenie wniosku o ściganie za przestępstwo określone w art.209 § 1 Kodeksu karnego	352	157	287	265
Skierowanie wniosku o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego	314	146	269	227
Skierowanie wniosku o zwrot zatrzymanego prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego	31	4	4	12
Przekazanie informacji gospodarczej do biura informacji gospodarczej o zobowiązaniu lub zobowiązaniach dłużnika alimentacyjnego wynikających z tytułów, o których mowa w art.28 ust.1 pkt 1 i 2 ustawy w przypadku powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy (Infomonitor, Erif, Krajowy Rejestr Dłużników, Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej)	5789	4981	9180	11193

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

W/w czynności mają na celu usprawnienie egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz odciążenie budżetu państwa z ponoszenia kosztów utrzymania dzieci i osób zależnych, których rodzice nie uczestniczą w łożeniu na ich utrzymanie.

5.3. Dodatki mieszkaniowe

Dodatek mieszkaniowy jest jedną z form pomocy społecznej, który przyznaje się na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71 poz. 73 z późn. zm.), Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie dodatków mieszkaniowych (Dz. U. z 2001r. Nr 156 poz.1817, z 2005r. Nr 131 poz.1094), Uchwały Nr XVIII/195/03 Rady Miejskiej Tomaszowa Maz. z dnia 19.12.2003r. sprawie obniżenia wskaźników procentowych określających wysokość dodatku mieszkaniowego (Dz. U. Woj. Łódzkiego Nr 39 z dnia 20.02.2004r. Poz. 377).

O dodatek mieszkaniowy mogą ubiegać się:

- najemcy i podnajemcy lokali mieszkalnych;
- osoby mieszkające w lokalach, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego;
- osoby mieszkające w lokalach znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właściciele samodzielnych lokali mieszkalnych;
- inne osoby mające tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego i ponoszące wydatki związane z jego zajmowaniem;
- osoby zajmujące lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekujące na przysługujący im lokal zamienny albo socjalny;

Oprócz w/w warunków należy również spełnić dodatkowe kryteria, którymi są: odpowiednia powierzchnia użytkowa lokalu dla odpowiedniej liczby osób w nim zamieszkujących (dla jednej osoby 45,5 m², dla dwóch osób 52 m², dla trzech osób 58,5 m², dla czterech osób 71,5 m²), a także średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekraczającej 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie wieloosobowym, obowiązującej w dniu złożenia wniosku.

Dodatek mieszkaniowy przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej. Do wniosku potwierdzonego przez zarządcę, ubiegający się o w/w formę pomocy składa deklarację

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

---

o dochodach wszystkich członków gospodarstwa domowego za okres pełnych trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku. Dodatek mieszkaniowy przyznaje się na okres sześciu miesięcy, licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po złożeniu wniosku.

Tabela nr 48. Liczba osób którym przyznano dodatek mieszkaniowy w latach 2011 – 2014

Rok	Liczba osób	Kwota świadczeń
2011	2404	2301814
2012	2450	2503861
2013	2591	2755805
2014	2655	2830668

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują, iż od 2011 r. systematycznie wzrasta liczba osób korzystających z dodatku mieszkaniowego, z 2404 osób w 2011 r. do 2655 osób w roku 2014. Na tej podstawie można stwierdzić, iż osoby korzystające z tej formy pomocy, nie mają problemu ze spełnieniem kryteriów umożliwiających korzystanie z dodatku mieszkaniowego, a to oznacza, że ich sytuacja materialna jest trudna.

Od 2014r. osoby korzystające z dodatku mieszkaniowego, mogą ubiegać się o dodatek energetyczny, który przysługuje tzw. odbiorcy wrażliwemu. Odbiorca wrażliwy to osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy lub która spełnia warunki do jego otrzymania oraz która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym. Co ważne odbiorca musi zamieszkiwać w miejscu odbioru energii elektrycznej.

Wysokość dodatku energetycznego zależy od liczby osób w gospodarstwie domowym i wynosi odpowiednio:

- gospodarstwo prowadzone przez osobę samotną – wynosi 11,36 zł/miesięcznie;
- gospodarstwo składające się z 2 do 4 osób – wynosi 15,77 zł/miesięcznie;
- gospodarstwo składające się z co najmniej 5 osób – wynosi 18,93 zł/miesięcznie;

W 2014r. z tej formy pomocy w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim skorzystało 277 osób.

5.4. Stypendia i zasiłki szkolne

Stypendium szkolne jest kolejną formą pomocy społecznej, którą przyznaje się na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) oraz ustawy o pomocy społecznej art.8 ust.1 pkt. 2 z dnia 12 marca 2004 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 163) w związku z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2012r., poz. 823).

O pomoc materialną w postaci stypendiów i zasiłków szkolnych mogą się ubiegać:

- uczniowie szkół publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych oraz słuchacze publicznych kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych i kolegiów pracowników służb społecznych - do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 roku życia;
- wychowankowie publicznych i niepublicznych ośrodków umożliwiających realizację obowiązku szkolnego dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim oraz dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami - do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki;
- uczniowie szkół niepublicznych nieposiadających uprawnień szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych - do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki;
- słuchacze niepublicznych kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych - do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 roku życia;

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności gdy występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak

umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Stypendium szkolne może być udzielane w następujących formach:

- całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, w tym wyrównawczych, wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych poza szkołą;
- pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

Wniosek o przyznanie stypendium szkolnego składa się do dnia 15 września danego roku szkolnego, a w przypadku słuchaczy kolegów nauczycielskich, nauczycielskich kolegów języków obcych i kolegów pracowników służb społecznych do dnia 15 października danego roku szkolnego. Decyzje administracyjne wydawane są na dany rok szkolny tj. od miesiąca września do czerwca i płatne są w dwóch transzach.

W 2014r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wypłacił łącznie 1068 stypendiów szkolnych.

Inną formą pomocy jest zasiłek szkolny, który przysługuje uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. Zasiłek szkolny może być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

O zasiłek szkolny można ubiegać się w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia uzasadniającego przyznanie tego zasiłku. W 2014 r. z tej formy pomocy w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej skorzystało łącznie 18 osób, a kwota zasiłku szkolnego do września 2015 r. wynosiła 450 zł. Aktualnie zasiłek szkolny wynosi 500 zł.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim od roku 2011 systematycznie wzrasta liczba osób korzystających z tych form pomocy. W roku 2014 stypendia i zasiłki szkolne otrzymało łącznie 1086 osób, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 49. Stypendia i zasiłki szkolne przyznane dla uczniów w latach 2011 – 2014

Rok	Liczba osób które otrzymały stypendium szkolne	Liczba osób które otrzymały zasiłek szkolny	Kwota świadczeń
2011	851	13	1 061 263
2012	962	12	886 908
2013	1057	9	1 114 956
2014	1068	18	1 426 212

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

5.5. System pieczy zastępczej

System pieczy zastępczej zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oznacza zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. System pieczy zastępczej ma na celu zapewnienie dziecku całodobowej, ciągłej lub okresowej opieki, oraz zaspokojenie jego indywidualnych potrzeb bytowych i rozwojowych. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej i instytucjonalnej.

W Tomaszowie Mazowieckim liczba dzieci w rodzinnej jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej od 2012 roku utrzymuje się na stałym poziomie. Jak wynika z poniższych danych, znacznie większa jest liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Tabela nr 50. Liczba dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2011-2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej	176	186	180	189
Liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	55	48	42	43

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

Rodzina zastępcza:

- spokrewniona – utworzona przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim, będących wstępnymi (dziadkami, pradziadkami lub rodzeństwem dziecka);
- niezawodowa – utworzona przez małżonków lub osobę nie pozostającą w związku małżeńskim, nie będących wstępnymi lub rodzeństwem;
- zawodowa - utworzona przez małżonków lub osobę nie pozostającą w związku małżeńskim, nie będących wstępnymi lub rodzeństwem, a wśród nich pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego lub specjalistyczną;
- Rodzinny Dom Dziecka;

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Poniższa tabela obrazuje strukturę rodzinnej pieczy zastępczej w ostatnich latach w Tomaszowie Mazowieckim.

Tabela nr 51. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2011 – 2014

Rok	2011		2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Rodziny spokrewnione	89	129	85	111	87	121	91	128
Rodziny niezawodowe	22	35	26	41	26	41	26	40
Rodziny zawodowe	3	12	3	34	3	10	3	13
Rodzinny dom dziecka	0	0	0	0	8	8	8	8

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Na terenie miasta działają trzy placówki opiekuńczo – wychowawcze, w których w 2014 roku przebywało łącznie 43 dzieci. Liczba dzieci przebywających w w/w placówkach uległa spadkowi w stosunku do 2011r.

Szczegółowe dane obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 52. Ilość miejsc i dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w latach 2011 – 2014

Rok	2011		2012		2013		2014	
	Liczba miejsc	Liczba dzieci	Liczba miejsc	Liczba dzieci	Liczba miejsc	Liczba dzieci	Liczba miejsc	Liczba dzieci
Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu socjalizacyjnego	25	23	20	18	20	13	14	13
Placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego	32	32	32	30	32	29	32	30
OGÓLEM	57	55	52	48	52	42	46	43

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje przede wszystkim na podstawie orzeczenia sądu. W 2014 r. wydano 21 takich postanowień na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego, co w stosunku do 2011 r. stanowi spadek o 10. Dane dotyczące ilości postanowień sądu o umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej obrazuje poniższa tabela.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Tabela nr 53. Ilość postanowień sądu o umieszczeniu w pieczy zastępczej w latach 2011-2014

ROK	2011	2012	2013	2014
Rodziny zastępcze	15	8	9	8
Zawodowa rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	12	11	7	7
Placówki opiekuńczo - wychowawcze	4	6	4	6
OGÓLEM	31	25	20	21

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Po opuszczeniu pieczy zastępczej pełnoletni wychowankowie podlegają procesowi usamodzielnienia, w trakcie którego wspiera ich opiekun usamodzielnienia. Niezależnie od tego, z jakiego typu pieczy zastępczej lub placówki wychowankowie się usamodzielniają formy pomocy są jednakowe. Różnice występują jedynie w zasadach ich udzielania. Wychowankowie w ramach usamodzielnienia mogą korzystać z pomocy finansowej na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, mogą również skorzystać z doradztwa specjalistycznego oraz ubiegać się o pobyt w mieszkaniu chronionym. Szczegółowe dane dotyczące liczby wychowanków pieczy zastępczej objętych programem usamodzielnienia przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 54. Liczba wychowanków pieczy zastępczej objętych programem usamodzielnienia w latach 2011-2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Wychowankowie pieczy zastępczej	87	85	82	79

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej zmieniła zapis dotyczący okresu pobytu dzieci w pieczy zastępczej. Dziecko może przebywać w pieczy zastępczej do 18 roku życia, jeśli nie kontynuuje nauki. Jeśli po ukończeniu 18 lat nadal się uczy lub posiada orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności to może przebywać w rodzinie, aż do 25 roku życia.

Od stycznia 2012 roku ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę obowiązek współfinansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W 2012 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przeznaczył na ten cel kwotę

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

w wysokości 18.511,65 zł, w 2013 roku 107.790,66, natomiast w 2014 roku kwota ta wynosiła 242.573,19 zł.

Analiza mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Praca socjalna prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej • Udzielanie bezpłatnych porad prawnych i psychologicznych • Zapewnianie opieki asystentów rodziny • Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego • Funkcjonowanie Ośrodka Interwencji Kryzysowej • Prowadzenie polityki prorodzinnej (Tomaszowska Karta Dużej Rodziny) • Duża liczba organizacji pozarządowych współpracujących ze sobą w zakresie problemów społecznych • Doświadczona kadra pomocy społecznej • Pozytywny stosunek samorządu do spraw społecznych • Dobrze rozwinięta piecza zastępcza • Programy lokalne i osłonowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak Domu samotnej matki • Brak całodobowego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy • Mała liczba asystentów rodziny • Dziedziczenie ubóstwa przez osoby korzystające z pomocy • Brak dostępności do terapii psychologiczno – pedagogicznej dla dzieci i młodzieży • Bierna postawa klientów korzystających z usług społecznych • Niewystarczające nakłady finansowe na pomoc społeczną • Biurokratyzacja instytucji • Niskie kwalifikacje zawodowe klientów pomocy społecznej
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwości wykorzystywania funduszy unijnych, jako dodatkowego źródła finansowania • Kampanie społeczne na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie • Prospołeczna polityka państwa • Kompleksowe opracowanie programów profilaktycznych i edukacyjnych w obszarze zapobiegania problemów społecznych • Postrzeganie uzależnień oraz przemocy jako problemu społecznego • Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu 	<ul style="list-style-type: none"> • Zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej • Wyuczona bezradność klientów pomocy społecznej • Nieprecyzyjne rozwiązania prawne (np. do osób stosujących przemoc w rodzinie) • Kryzys rodziny – wzrost liczby rodzin niewydolnych opiekuńczo – wychowawczo • Brak instrumentów dyscyplinujących sprawcę przemocy • Stygmatyzacja społeczna rodzin wielodzietnych, osób uzależnionych i ich rodzin

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

- Wypalenie zawodowe pracowników
- Niedocenywanie roli służb społecznych
- Pogłębiające się w społeczeństwie problemy i patologie
- Wzrost liczby rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym
- Przenoszenie ciężaru finansowania zadań rządowych na poziom gminy i powiatu bez wystarczającego zabezpieczenia finansowego
- Zwiększanie ilości zadań realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej
- Wzrost świadczeniobiorców pomocy społecznej

6. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią jeden z filarów społeczeństwa obywatelskiego. Ich rola i znaczenie w Tomaszowie Mazowieckim rośnie z każdym rokiem. Obecna liczba zarejestrowanych Organizacji w mieście wynosi 161, z czego aktywnie działa około 100, a ponad 20 posiada status organizacji pożytku publicznego.

Swoją działalnością obejmują coraz większą liczbę zadań publicznych, zmierzających do systematycznej poprawy jakości życia Tomaszowian poprzez zaspokajanie potrzeb społecznych. Podejmując się rozwiązywania lokalnych programów, wnoszą duży wkład w efektywne działania na rzecz miasta. Doceniając zaangażowanie członków i wolontariuszy lokalnych podmiotów pozarządowych miasto Tomaszów Mazowiecki stara się udzielać organizacjom coraz większego wsparcia. W 2014 roku na realizację zadań publicznych przekazano około 3,5 miliona złotych, z czego niespełna 190 tysięcy złotych przeznaczono na projekty z pomocy społecznej. Największa kwota obejmowała dotację z zakresu edukacji i wyniosła około 1,4 mln zł.

Dokumentem określającym cel, zasady i formy współpracy jest roczny Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Współpraca ta odbywa się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

W Tomaszowie Mazowieckim od 2009 roku funkcjonuje Miejska Rada Działalności Pożytku Publicznego, która stanowi platformę współpracy miasta z III sektorem.

To podmiot doradczy, opiniujący wszelkie działania samorządu w sferze pożytku publicznego. To co wyróżnia Miejską Radę Pożytku to przede wszystkim działalność inicjatywna. Dzięki jej zaangażowaniu powstało wiele projektów na rzecz sektora pozarządowego, min. Kampania społeczna pt. „A gdy nadchodzi pora PIT – owa, wpisz 1% dla Tomaszowa”, Konkurs kreatywności społecznej Lokalni Niebanalni, Informator o podmiotach działających w przestrzeni pożytku publicznego.

Reprezentantami lokalnej strony pozarządowej są także Rada Sportu i Rada Seniorów. Pierwsza z nich zajmuje się doradztwem w obszarze kultury fizycznej oraz

upowszechniania rekreacji ruchowej wśród mieszkańców miasta. Jej członkowie są współautorami Lokalnego Programu Rozwoju Sportu w Tomaszowie Mazowieckim na lata 2014-2020. Zadaniem Rady Seniorów jest czuwanie nad tworzeniem warunków do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej. Obie Rady mają charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny.

Najważniejszym wydarzeniem promującym efekty pracy III sektora jest Piknik Organizacji Pozarządowych Lokalni Niebanalni. Od 2008 roku podmioty działające w sferze pożytku publicznego, w tym również grupy nieformalne, mają możliwość integracji i prezentacji swojej działalności. Piknik to okazja do wymiany doświadczeń pomiędzy organizacjami oraz odpowiedź na potrzebę współpracy międzysektorowej.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

Analiza mocnych i słabych stron, szanse i zagrożenia

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba organizacji pozarządowych • Funkcjonowanie Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego • Różnorodność obszarów działalności organizacji pozarządowych • Realizacja programów we współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi • Wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej • Możliwość skorzystania z informatora o aktualnie działających podmiotach III sektora • Wzrost zaufania społecznego do działań organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wiedzy w społeczności lokalnej na temat organizacji • Słaba autopromocja organizacji
SZANSY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskania środków zewnętrznych • Przychylność i pomoc samorządu • Rosnąca liczba organizacji pozarządowych • Rosnąca aktywność społeczna mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • Coraz mniejsze zainteresowanie młodzieży w wolontaryjną pracę w organizacjach pozarządowych

7. Cele Strategii

Celem strategicznym „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020” jest:

Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu w środowisku lokalnym poprzez stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia.

Cele operacyjne:

1. Aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Wsparcie i aktywizacja osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.
3. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.
4. Przeciwdziałanie i ograniczenie dysfunkcji społecznych spowodowanych uzależnieniami poprzez rozszerzenie działalności w zakresie profilaktyki osób zagrożonych uzależnieniami, uzależnionych i ich rodzin.
5. Kompleksowe wsparcie osób starszych w życiu społecznym.
6. Stworzenie skutecznego systemu pomocy osobom niepełnosprawnym.
7. Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia rodziny.
8. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców miasta.
9. Wzrost bezpieczeństwa publicznego mieszkańców miasta.
10. Aktywizacja osób pozbawionych dostępu do kultury.
11. Innowacja modelu organizacji kultury.
12. Edukacja kulturalna.

CEL STRATEGICZNY:

PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU W ŚRODOWISKU LOKALNYM POPRZEZ STWORZENIE ZINTEGROWANEGO SYSTEMU WSPARCIA

CEL OPERACYJNY:

Aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

CEL SZCZEGÓŁOWY:

1.Rozwój aktywnych form pomocy osobom niezatrudnionym, wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem

DZIAŁANIA	OBSZAR PROBLEMOVY	REALIZATORZY I PARTNERZY	WSKAŹNIK EWALUACJI	TERMIN REALIZACJI	OCZEKIWANE EFEKTY
Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych poprzez dostępne instrumenty	Osoby w wieku produkcyjnym, nie pozostające w zatrudnieniu	MOPS PUP UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba osób skierowanych na staże, szkolenia zawodowe, roboty publiczne, prace interwencyjne, miejsca pracy w ramach refundacji kosztów wyposażenia/doposażenia stanowiska pracy Liczba osób, które po zakończeniu szkolenia podjęły zatrudnienie; Liczba osób	Na bieżąco	Poprawa sytuacji materialnej osób i rodzin Zmniejszenie uzależnienia od świadczeń z pomocy społecznej Poprawa kompetencji psycho – społecznych Nabycie nowych kwalifikacji zawodowych

			skierowanych na prace społecznie użyteczne.		
Opracowanie i realizacja projektów mających na celu ograniczenie bezrobocia na terenie miasta, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych	Osoby w wieku produkcyjnym, nie pozostające w zatrudnieniu	MOPS PUP	Liczba zrealizowanych projektów, Liczba osób uczestniczących w działaniach, w ramach realizowanych projektów, Liczba osób które uzyskały kwalifikacje, oraz podjęły zatrudnienie po zakończeniu udziału w projekcie	2016-2020	Nabycie nowych kwalifikacji zawodowych
Upowszechnianie ekonomii społecznej	Osoby w wieku produkcyjnym, nie pozostające w zatrudnieniu	MOPS PUP UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe KIS	Liczba szkoleń, spotkań i konferencji z zakresu ekonomii społecznej Liczba uczestników w/w szkoleń, spotkań i konferencji Liczba nowo powstałych spółdzielni socjalnych Liczba osób, które podjęły zatrudnienie w spółdzielniach socjalnych	Na bieżąco	Tworzenie miejsc zatrudnienia socjalnego i spółdzielni socjalnych Podniesienie świadomości osób o znaczeniu ekonomii społecznej

CEL OPERACYJNY:**Wsparcie i aktywizacja osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością****CEL SZCZEGÓŁOWY:****Rozwijanie systemu pomocy osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością**

Opracowanie i realizacja Programu rozwiązywania bezdomności i łagodzenia jej skutków	Osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością	MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Maz. w sprawie zatwierdzenia Programu rozwiązywania bezdomności i łagodzenia jej skutków	2016-2020	Wyjście z bezdomności oraz łagodzenie jej skutków
Funkcjonowanie ośrodków wsparcia dla osób bezdomnych na terenie miasta	Osoby bezdomne		Liczba osób korzystających z ośrodków wsparcia	Na bieżąco	Zapewnienie schronienia, wyżywienia oraz poczucia bezpieczeństwa osobom bezdomnym
Tworzenie indywidualnych programów			Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r	Według potrzeb	Wyjście z bezdomności

wychodzenia z bezdomności					
Pomoc finansowa w postaci dodatku mieszkaniowego i energetycznego	Mieszkańcy o niskim statusie materialnym	MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba osób otrzymujących: - dodatek mieszkaniowy - dodatek energetyczny Ogólna kwota wydatków w zakresie dodatków mieszkaniowego i energetycznego	Na bieżąco	Zapobieganie eksmisjom Pomoc w regulowaniu opłat mieszkaniowych
Odzyskiwanie – przygotowywanie i zasiedlanie komunalnych lokali mieszkalnych	Mieszkańcy miasta	TTBS Gmina – Miasto Tomaszów Maz.	Liczba odzyskanych, przygotowanych i zasiedlonych lokali komunalnych	Na bieżąco	Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych rodzin o niskich dochodach
Odzyskiwanie, przygotowywanie i zasiedlanie lokali socjalnych dla osób z wyrokami sądowymi o eksmisję z zasobów komunalnych, własnych Spółki, spółdzielni mieszkaniowych, prywatnych i innych	Mieszkańcy miasta z wyrokami o eksmisję	TTBS Gmina – Miasto Tomaszów Maz. Komornik Właściciele prywatni	Liczba odzyskanych, przygotowanych i zasiedlonych lokali socjalnych	Na bieżąco	Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych rodzin najuboższych
Przygotowywanie i zasiedlanie pomieszczeń tymczasowych dla osób z wyrokami o eksmisję bez prawa do otrzymania lokalu socjalnego	Mieszkańcy miasta z wyrokami o eksmisję	TTBS Gmina – Miasto Tomaszów Maz. Komornik Właściciele prywatni	Liczba przygotowanych i zasiedlonych pomieszczeń tymczasowych	Na bieżąco	Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych osób z wyrokami o eksmisję

CEL OPERACYJNY:

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie

CEL SZCZEGÓŁOWY:

Minimalizowanie negatywnych skutków przemocy poprzez stworzenie skutecznie działającego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Opracowanie i realizacja Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Rodziny dotknięte przemocą	MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe PCPR Komenda Powiatowa Policji Kuratorzy sądowi Pedagodzy	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Maz. w sprawie zatwierdzenia Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	2016-2020	Tworzenie nowych form pomocy rodzinie, kształtowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny
--	----------------------------	--	---	-----------	--

Kontynuowanie działań Zespołu Interdyscyplinarnego oraz systemu „Niebieskich Kart”.		MOPS Zespół Interdyscyplinarny Sąd - Kuratorzy Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Maz. PCPR Pedagodzy szkolni	Liczba uruchomionych procedur „Niebieskiej Karty” Liczba spotkań grup roboczych Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	Na bieżąco	Ograniczenie zjawiska przemocy i wzrost poczucia bezpieczeństwa rodzin dotkniętych przemocą
Kontynuowanie pomocy specjalistycznej, w postaci wsparcia psychologicznego, prawnego, socjalnego, interwencyjnego w rodzinach dotkniętych przemocą.		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego Zespół Kuratorów Sądowych PCPR OIK Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych pomocą Liczba przeprowadzonych konsultacji	Na bieżąco	Zmniejszenie negatywnych następstw przemocy u ofiar i świadków przemocy Objęcie pomocą i specjalistycznym wsparciem jak największej liczby osób Ograniczenie zjawiska przemocy i wzrost poczucia bezpieczeństwa osób dotkniętych przemocą
Poszerzenie oferty specjalistycznej o wsparcie seksuologa i psychiatry dziecięcego oraz mediatora dla		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego Zespół Kuratorów Sądowych	Liczba zatrudnionych specjalistów Liczba osób korzystających ze wsparcia	2016-2020	Zmniejszenie negatywnych następstw przemocy u ofiar i świadków przemocy Objęcie pomocą i

rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie		PCPR OIK Służba zdrowia			specjalistycznym wsparciem jak największej liczby osób Wzrost poczucia bezpieczeństwa osób dotkniętych przemocą
Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba osób przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania przemocy Liczba przeprowadzonych szkoleń, kursów, warsztatów związanych z przeciwdziałaniem i ograniczaniem zjawiska przemocy w rodzinie	Na bieżąco	Zwiększenie skuteczności pomocy dla osób doznających przemocy
Tworzenie nowych mieszkań chronionych, w tym współfinansowanych ze środków zewnętrznych dla osób dotkniętych przemocą oraz dla osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze		MOPS (KIS) UM Tomaszowa Mazowieckiego MPiPS	Liczba powstałych mieszkań chronionych	2016-2020	Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i zabezpieczenie tymczasowego pobytu ofiarom przemocy, osobom opuszczającym placówki opiekuńczo - wychowawcze

CEL OPERACYJNY:

Przeciwdziałanie i ograniczenie dysfunkcji społecznych spowodowanych uzależnieniami poprzez rozszerzenie działalności w zakresie profilaktyki osób zagrożonych uzależnieniami, uzależnionych i ich rodzin

CEL SZCZEGÓŁOWY:

Ograniczenie skali zjawiska uzależnienia wśród mieszkańców miasta w szczególności przez dzieci i młodzież

Opracowanie i realizacja Miejskiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych i ich bliskich	Mieszkańcy miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Sąd Rejonowy MKRPA Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe Placówki kultury PLU OIK Komenda Powiatowa Policji Straż Miejska inne podmioty	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Maz. w sprawie zatwierdzenia Miejskiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych i ich bliskich	2016-2020	Tworzenie skutecznych form pomocy w celu zmniejszenia skali zjawiska uzależnienia
Opracowanie i realizacja Miejskiego programu przeciwdziałania narkomanii	Mieszkańcy miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego PLU MOPS Komenda Powiatowa	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Maz. w sprawie zatwierdzenia Miejskiego programu przeciwdziałania	2016-2020	Tworzenie skutecznych form pomocy w celu zmniejszenia skali zjawiska uzależnienia

		Policji Organizacje pozarządowe inne podmioty	narkomanii		
Organizacja akcji profilaktycznych , trzeźwościowych oraz lokalnych imprez promujących zdrowy styl życia wolny od uzależnień	Mieszkańcy miasta	MKRPA UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe	Liczba przeprowadzonych akcji profilaktycznych i trzeźwościowych	Według potrzeb	Zmniejszenie zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu Podniesienie poziomu świadomości społecznej
Prowadzenie lokalnych kampanii profilaktyczno – edukacyjnych, włączanie się w ogólnopolskie kampanie informacyjne min. na rzecz zapobiegania uzależnieniom od alkoholu i narkotyków.	Mieszkańcy miasta	MKRPA UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe Szkoły	Liczba przeprowadzonych kampanii	Według potrzeb	Podniesienie poziomu świadomości społecznej Zmniejszenie zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu i narkotyków
Zatrudnienie specjalistów z zakresu leczenia uzależnień	Osoby uzależnione	UM Tomaszowa Mazowieckiego Poradnia Leczenia Uzależnień	Liczba zatrudnionych specjalistów	Według potrzeb	Udzielenie specjalistycznej pomocy osobom uzależnionym
Zwiększenie dostępu do wykwalifikowanych terapeutów		Poradnia Leczenia Uzależnień UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba udzielonych porad terapeutycznych	Według potrzeb	Udzielenie specjalistycznej pomocy osobom uzależnionym

	Osoby dotknięte przemocą, zagrożone uzależnieniem i uzależnione	MKRPA			
Współpraca ze środowiskami kościelnymi w różnych aspektach problematyki alkoholowej i przemocy w rodzinie		MKRPA Dekanat Tomaszowski - Parafie	Liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia przy parafiach Liczba akcji oraz szkoleń promujących trzeźwość	Na bieżąco	Zmniejszenie zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu
Zwiększenie dostępności do informacji o zagrożeniach jakie niesie nadużywanie alkoholu i substancji psychoaktywnych		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego MKRPA Organizacje pozarządowe	Liczba organizowanych lokalnych imprez promujących zdrowy styl życia Ilość prowadzonych akcji informacyjnych i trzeźwościowych	Według potrzeb	Zwiększenie świadomości społecznej mieszkańców miasta
Prowadzenie cyklicznych zajęć z młodzieżą szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych o tematyce FASD	Młodzież	MKRPA Pedagodzy szkolni Organizacje pozarządowe	Liczba osób uczestniczących w zajęciach Liczba odbytych zajęć	Według potrzeb	Zwiększenie świadomości społecznej młodzieży
Kontynuowanie systemu wsparcia dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym oraz dla	Dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym i ich rodziny	MKRPA	Liczba dzieci i rodzin objętych wsparciem	Na bieżąco	Zwiększenie skuteczności pomocy dla dzieci i rodzin z Płodowym Zespołem Alkoholowym

ich rodzin					
Kontynuowanie działań na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości na drogach	Mieszkańcy miasta Tomaszowa Mazowieckiego Osoby zagrożone uzależnieniem, uzależnione i ich rodziny	MKRPA Organizacje pozarządowe UM Tomaszowa Mazowieckiego KPP Straż miejska	Liczba przeprowadzonych kampanii edukacyjnych Liczba wydanych materiałów edukacyjnych	2016-2020	Zwiększenie świadomości społecznej Zmniejszenie zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu
Prowadzenie Punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich bliskich		MKRPA UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba osób korzystających z konsultacji	2016-2020	Zwiększenie skuteczności pomocy dla osób uzależnionych i ich bliskich
Prowadzenie działań edukacyjnych wobec dorosłych mieszkańców w szczególności sprzedawców w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim	Dorośli mieszkańcy miasta	MKRPA UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych	Według potrzeb	Podniesienie świadomości dorosłych mieszkańców w respektowaniu ustawy o wychowaniu w trzeźwości Zmniejszenie zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu przez nieletnich

CEL OPERACYJNY:**Kompleksowe wsparcie osób starszych w życiu społecznym****CEL SZCZEGÓŁOWY:****Stworzenie warunków do godnego życia seniorów**

Kontynuowanie działań realizowanych przez Dom Dziennego Pobytu	Osoby starsze	MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba osób uczęszczających na zajęcia do Domu Dziennego Pobytu	Na bieżąco	Aktywizacja społeczna osób starszych
Promowanie aktywnego stylu życia wśród osób starszych		MOPS (KIS) UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe	Liczba organizowanych działań promujących zdrowy styl życia Liczba podmiotów promujących zdrowy	Na bieżąco	Integracja seniorów ze społecznością lokalną Pobudzanie aktywności własnej osób starszych

		inne podmioty	styl życia		
Kontynuowanie i wspieranie działalności stowarzyszeń i grup nieformalnych zrzeszających seniorów na terenie miasta		MOPS (KIS) UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe Placówki kultury	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach Ilość projektów i partnerstw	Na bieżąco	Integracja seniorów ze społecznością lokalną Pobudzanie aktywności własnej osób starszych Współpraca pomiędzy stowarzyszeniami i grupami nieformalnymi
Powstanie poradni geriatrycznej	Osoby starsze	Starostwo Powiatowe UM Tomaszowa Mazowieckiego inne podmioty	Powstanie poradni	2016-2020	Poprawa dostępności do usług leczniczych dla seniorów
Kampania społeczna poświęcona przeciwdziałaniu dyskryminacji osób starszych	Mieszkańcy miasta	Rada Seniorów UM Tomaszowa Mazowieckiego Inne podmioty	Ilość przeprowadzonych kampanii	Według potrzeb	Zwiększenie świadomości mieszkańców na temat problemów seniorów
Kampania społeczna propagująca ideę wolontariatu 60 +	Mieszkańcy miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe Placówki kultury	Ilość przeprowadzonych kampanii	2016-2020	Zwiększenie ilości wolontariuszy 60 +
Opracowanie i realizacja Miejskiego systemu wspierania aktywności dla seniorów „Tomaszów dla seniorów”	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe Placówki kultury inne podmioty	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego w sprawie zatwierdzenia Miejskiego systemu wspierania aktywności dla seniorów	2016-2020	Tworzenie skutecznych form pomocy dla seniorów

Propagowanie działalności Rady Seniorów	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego Tomaszowska Rada Seniorów	Ilość spraw prowadzonych przez Radę	Na bieżąco	Dotarcie do jak największej liczby mieszkańców
Rozwój wolontariatu działającego na rzecz pomocy osobom starszym	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem wolontariuszy Liczba wolontariuszy	Na bieżąco	Zwiększenie skuteczności pomocy
Stworzenie systemu wsparcia dla seniorów	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe	Ilość udzielonych porad	Na bieżąco	Stworzenie systemu pomocy min.: prawnej i psychologicznej w ramach potrzeb seniorów
Systematyczne podnoszenie jakości usług opiekuńczych	Osoby starsze	MOPS	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych Liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych	Na bieżąco	Zmniejszenie liczby osób wymagających skierowania do DPS – u Utrzymanie jak najdłużej w środowisku rodzinnym osób nie wymagających całodobowej opieki
Rozszerzenie usług spółdzielni socjalnej o usługi opiekuńcze w godzinach popołudniowych, weekendy i święta	Osoby starsze	Spółdzielnia socjalna	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych Liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych	2016-2020	Utrzymanie jak najdłużej w środowisku rodzinnym osób nie wymagających całodobowej opieki Zmniejszenie liczby osób wymagających

					skierowania do DPS - u
Poprawa lub utrzymanie sprawności fizycznej seniorów poprzez organizację lub wspieranie działań, prelekcji i pokazów z zakresu aktywności fizycznej seniorów	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego Rada Seniorów MOPS Organizacje pozarządowe grupy nieformalne inne instytucje	Ilość przeprowadzonych działań	Na bieżąco	Utrzymanie sprawności fizycznej seniorów
Podjęmowanie działań międzypokoleniowych	Mieszkańcy miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe Placówki Kultury	Ilość przeprowadzonych działań	Na bieżąco	Integracja środowisk senioralnych z innymi grupami wiekowymi
Wprowadzenie pakietów rehabilitacyjnych dla osób starszych w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych	Osoby starsze	UM Tomaszowa Mazowieckiego ORDN	Ilość wprowadzonych usług	2016-2020	Poprawa i utrzymanie sprawności ruchowej seniorów
Powstanie przy DPS miejsca do dziennego pobytu osób zależnych	Osoby starsze zależne	UM Tomaszowa Mazowieckiego PCPR Starostwo Powiatowe Organizacje pozarządowe MOPS	Powstanie miejsca dziennego pobytu	2016-2020	Zapewnienie dziennej opieki osobom starszym i zależnym
Utworzenie w DPS	Osoby starsze	UM Tomaszowa	Powstanie oddziału	2016-2020	Zapewnienie opieki

oddziału krótkoterminowego pobytu dla osób starszych w razie potrzeby na czas określony		Mazowieckiego PCPR Starostwo Powiatowe Organizacje pozarządowe MOPS		osobom starszym na czas wyjazdu ich opiekunów
---	--	--	--	---

CEL OPERACYJNY:					
Stworzenie skutecznego systemu pomocy osobom niepełnosprawnym					
CEL SZCZEGÓŁOWY:					
Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych					
Systematyczne podnoszenie jakości usług opiekuńczych	Osoby niepełnosprawne	MOPS	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych Liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych	Na bieżąco	Zmniejszenie liczby osób wymagających skierowania do DPS-u Utrzymanie jak najdłużej w środowisku rodzinnym osób niewymagających całodobowej opieki
Rozszerzenie usług spółdzielni socjalnej o usługi opiekuńcze w godzinach popołudniowych, weekendy i święta	Osoby niepełnosprawne	Spółdzielnia socjalna	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych Liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych	2016-2020	Utrzymanie jak najdłużej w środowisku rodzinnym osób niewymagających całodobowej opieki Zmniejszenie liczby osób wymagających skierowania do DPS-u
Nacisk na rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych w osiąganiu przez nich samodzielności	Osoby niepełnosprawne	MOPS ŚDS Warsztaty Terapii Zajęciowej PCPR UM Tomaszowa	Liczba osób niepełnosprawnych, które osiągnęły samodzielność społeczną	Na bieżąco	Poprawa sytuacji socjalno – bytowej Integracja ze środowiskiem

		Mazowieckiego Organizacje pozarządowe			
Aktywizacja zawodowa oraz organizowanie szkoleń zawodowych dostosowanych do wymogów rynku pracy dla osób niepełnosprawnych	Osoby niepełnosprawne	MOPS PUP PCPR	Liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach zawodowych	Na bieżąco	Nabycie kwalifikacji zawodowych przez osoby niepełnosprawne Zwiększenie szans na podjęcie zatrudnienia
Inicjowanie działań mających na celu likwidację barier architektonicznych, urbanistycznych i komunikacyjnych	Osoby niepełnosprawne	MOPS PCPR UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe	Ilość wniosków złożonych o zlikwidowanie barier architektonicznych, urbanistycznych i komunikacyjnych	Według potrzeb	Zwiększenie dostępności do infrastruktury dla osób niepełnosprawnych
Zapewnienie świadczeń rehabilitacyjnych w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych	Osoby niepełnosprawne w tym: dzieci, młodzież, sportowcy i osoby po wypadkach komunikacyjnych	UM Tomaszowa Mazowieckiego ORDN	Ilość świadczeń rehabilitacyjnych	Na bieżąco	Poprawa dostępności do świadczeń

CEL OPERACYJNY:

Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia rodziny

CEL SZCZEGÓŁOWY:

Wielowymiarowe wsparcie rodziny w wypełnianiu swojej funkcji

Opracowanie i realizacja Miejskiego programu wspierania rodziny		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego PCPR Organizacje pozarządowe Parafie Placówki oświatowe Placówki kulturalne	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Maz. w sprawie zatwierdzenia Miejskiego programu wspierania rodziny	2016-2020	Tworzenie oferty pomocowej odpowiadającej potrzebom rodzin z terenu miasta
---	--	--	--	-----------	--

	Rodziny, w tym zagrożone niewydolnością opiekuńczo - wychowawczą				
Opracowywanie i realizowanie programów i projektów nakierowanych na wspieranie rodzin		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe Parafie	Liczba opracowywanych i realizowanych projektów i programów Liczba osób objętych programami i projektami	Według potrzeb	Tworzenie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny
Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej Wysokość poniesionych kosztów	Na bieżąco	Realizacja zobowiązań gminy wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
Zatrudnienie asystentów rodziny współfinansowane ze środków zewnętrznych		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego MPiPS WUP	Liczba zatrudnionych asystentów	2016-2020	Zapewnienie opieki asystenta jak największej liczbie rodzin wymagających jego pomocy
Zapewnienie opieki		MOPS	Liczba rodzin objętych	Na bieżąco	Zmniejszenie liczby

asystenta rodziny rodzinom dotkniętym problemami opiekuńczo – wychowawczymi			pomocą asystenta rodziny oraz liczba dzieci w tych rodzinach Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w MOPS		dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej Nabywanie i poprawa kompetencji wychowawczych rodziny
Zwiększenie dostępności i poszerzenie oferty w zakresie specjalistycznego poradnictwa		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego Poradnia psychologiczno - pedagogiczna	Liczba udzielonych porad Liczba podmiotów udzielających wsparcia Liczba rodzin i osób korzystających z tej formy wsparcia	Według potrzeb	Zapewnienie maksymalnego wsparcia rodziny w sytuacjach kryzysowych
Zwiększenie pomocy społecznej dla rodzin z dziećmi poprzez zaspokajanie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży (programy dożywiania i wsparcia rzeczowego, system stypendialny, pomoc przy dofinansowaniu wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci wychowujących się w rodzinach o niskim statusie materialnym)		MOPS UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe Parafie	Liczba rodzin objętych pomocą, Liczba dzieci objętych programem stypendialnym, Liczba dzieci i młodzieży które skorzystały z wypoczynku letniego i zimowego	Na bieżąco	Objęcie jak największym wsparciem mieszkańców miasta
Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin w		UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba nowo utworzonych miejsc pozalekcyjnych	Według potrzeb	Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży

trudnej sytuacji materialnej, w tym stworzenie miejsc pozalekcyjnych		Organizacje pozarządowe Parafie	Liczba dzieci uczęszczających na zajęcia		
Kontynuowanie i realizacja Ogólnopolskiej oraz Tomaszowskiej Karty Dużej Rodziny 3+	Rodziny wielodzietne, w tym zagrożone niewydolnością opiekuńczo - wychowawczą	UM Tomaszowa Mazowieckiego	Liczba wydanych kart	Na bieżąco	Promowanie modelu rodziny wielodzietnej oraz kształtowanie pozytywnego jej wizerunku Wspieranie funkcji rodzicielskiej poprzez wyrównywanie szans lepszemu rozwojowi dzieci wychowywanych w rodzinie wielodzietnej

CEL OPERACYJNY:**Poprawa stanu zdrowia mieszkańców miasta****CEL SZCZEGÓŁOWY:****Podniesienie poziomu i systemu ochrony zdrowia mieszkańców**

Wspieranie i przeprowadzanie kampanii prozdrowotnych oraz informacyjno – profilaktycznych dla mieszkańców miasta	Mieszkańcy miasta	UM Tomaszowa Mazowieckiego Organizacje pozarządowe Placówki opieki zdrowotnej Instytucje oświatowe i kultury	Liczba przeprowadzonych kampanii Liczba osób uczestniczących w w/w kampaniach	Według potrzeb	Podniesienie poziomu świadomości zdrowotnej mieszkańców
Przeprowadzanie badań przesiewowych wśród dzieci i młodzieży	Dzieci i młodzież	Placówki opieki zdrowotnej	Liczba przeprowadzonych badań Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w w/w badaniach	Na bieżąco	Zapobieganie chorobom wśród dzieci i młodzieży

CEL SZCZEGÓŁOWY:**Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym**

Opracowanie i realizacja lokalnych programów promocji zdrowia psychicznego	Mieszkańcy miasta Tomaszowa Mazowieckiego	UM Tomaszowa Mazowieckiego	Uchwała Rady Miejskiej w Tomaszowie Mazowieckim w sprawie zatwierdzenia lokalnych programów zdrowia psychicznego	2016-2020	Realizacja zadań z zakresu ochrony zdrowia psychicznego
Organizowanie zajęć rewalidacyjno – wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym	Dzieci i młodzież	UM Tomaszowa Mazowieckiego Placówki oświatowe ORDN	Liczba organizowanych zajęć rewalidacyjno - wychowawczych Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach	Na bieżąco	Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym , Rozwijanie samodzielności w funkcjonowaniu w codziennym życiu
Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi	Osoby z zaburzeniami psychicznymi	UM Tomaszowa Mazowieckiego MOPS Organizacje pozarządowe i inne podmioty	Ilość przeprowadzonych działań skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi	Według potrzeb	Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób z zaburzeniami psychicznymi

CEL OPERACYJNY:**Wzrost bezpieczeństwa publicznego mieszkańców miasta****CEL SZCZEGÓŁOWY:****Ograniczanie zagrożeń komunikacyjnych oraz związanych z patologiami społecznymi i przestępczością pospolitą**

Zwiększenie liczby patroli Policji i Staży Miejskiej poprzez zwiększenie liczby etatów	Mieszkańcy miasta	KPP Straż Miejska UM Tomaszowa Mazowieckiego Starostwo Powiatowe	Liczba nowych etatów Liczba patroli na ulicach miasta	2016-2020	Poprawa bezpieczeństwa w miejscach publicznych
Wzmocnienie działań prewencyjnych przeciwko sprawcom przestępstw i wykroczeń		KPP Straż Miejska	Liczba podejmowanych działań prewencyjnych przeciwko sprawcom przestępstw i wykroczeń	Na bieżąco	Spadek liczby przestępstw i wykroczeń Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa
Realizacja programów mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa na drogach		KPP Straż Miejska	Liczba zrealizowanych programów Liczba osób uczestniczących w w/w programach	Według potrzeb	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym i spadek zdarzeń drogowych

Rozbudowa i modernizacja systemu monitoringu miejskiego		UM Tomaszowa Mazowieckiego Starostwo Powiatowe	Liczba zainstalowanych i zmodernizowanych kamer	2016-2020	Spadek liczby przestępstw i wykroczeń Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa
Organizowanie i realizacja szkolnych programów profilaktycznych	Dzieci i młodzież	Straż Pożarna Straż Miejska UM Tomaszowa Mazowieckiego Starostwo Powiatowe Placówki oświatowe MOPS MKRPA K	Liczba zrealizowanych programów Liczba osób uczestniczących w w/w programach	Według potrzeb	Ukształtowanie u dzieci i młodzieży poczucia umiejętności przewidywania zagrożeń dla życia i zdrowia oraz ochrony bezpieczeństwa własnego i innych
Realizacja programu Program poprawy bezpieczeństwa w Tomaszowie Mazowieckim – Bezpieczne Miasto	Mieszkańcy miasta	KPP UM Tomaszowa Mazowieckiego Straż Miejska Placówki Starostwo Powiatowe inne podmioty	Uchwała Rady Miejskiej Tomaszowa Maz. w sprawie zatwierdzenia programu Program poprawy bezpieczeństwa w Tomaszowie Mazowieckim – Bezpieczne Miasto	Na bieżąco	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców miasta

CEL OPERACYJNY:					
Aktywizacja osób pozbawionych dostępu do kultury					
CEL SZCZEGÓŁOWY:					
Tworzenie narzędzi ułatwiających dostęp do oferty kulturalnej					
Stworzenie interaktywnej strony internetowej „Kocham Tomaszów” z informacjami dotyczącymi pełnej oferty kulturalnej w mieście.	Mieszkańcy miasta, w szczególności osoby niezainteresowane dotychczas kulturą, niekorzystający z oferty kulturalnej lub posiadające ograniczony dostęp do informacji	Miejskie Centrum Kultury Organizacje pozarządowe prowadzące działalność w dziedzinie kultury Wydział Kultury, Promocji i Turystyki UM	Liczba osób regularnie korzystających z oferty kulturalnej Ilość wydarzeń kulturalnych w mieście	Ciągły, ujęty w rocznym planie wydarzeń kulturalnych	Zwiększenie liczby osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych Regularne korzystanie przez osoby dotychczas nie zainteresowane kulturą z proponowanej oferty
Docieranie za pośrednictwem bezpłatnej gazety „Kocham Tomaszów” z informacjami o wydarzeniach kulturalnych w mieście do jak największej liczby jego			Rodzaj oceny (negatywne, pozytywna) odnoszącej się bezpośrednio do jakości imprez kulturalnych wygenerowanej przez mieszkańców uczestniczących w wydarzeniach		Odpowiedni poziom merytoryczny zaplanowanych imprez kulturalnych Zróżnicowana oferta kulturalna

mieszkańców			Frekwencja mieszkańców uczestniczących w poszczególnych impresach o charakterze kulturalnym		
Umieszczenie działań kulturalnych realizowanych w mieście, w pakiecie usług objętych promocyjnymi zniżkami w ramach tzw. „Karty Tomaszowianina” skierowanej do mieszkańców Tomaszowa, w tym do osób o niewielkich dochodach Scentralizowanie części jednostek kultury w ramach Miejskiego Centrum Kultury w celu sprawniejszego zarządzania kulturą w mieście					

CEL OPERACYJNY:					
Innowacja modelu organizacji kultury					
CEL SZCZEGÓLOWY:					
Poprawa różnorodności i dostępności oferty kulturalnej					
<p>Systematyczne zwiększanie, w ramach posiadanego budżetu, dotacji podmiotowej dla miejskich instytucji kultury</p> <p>Skoordynowanie i zróżnicowanie oferty programowej instytucji kultury za pomocą dotacji celowych oraz wdrożonych działań koordynacyjnych w ramach Miejskiego Centrum Kultury</p> <p>Przeprowadzenie konsultacji z reprezentantami poszczególnych grup odbiorców na temat formy i zakresu oferty kulturalnej</p>	<p>Placówki kultury</p> <p>Mieszkańcy miasta</p>	<p>Miejskie Centrum Kultury</p> <p>Organizacje pozarządowe</p> <p>Wydział Kultury, Promocji i Turystyki UM</p> <p>Młodzieżowa Rada Miasta</p> <p>Miejska Rada Seniorów</p>	<p>Procentowy wzrost środków budżetowych przeznaczonych na kulturę</p> <p>Liczba organizacji pozarządowych korzystających ze środków budżetowych w celu skonstruowania własnej oferty kulturalnej</p> <p>Liczba wydarzeń kulturalnych w mieście</p>	<p>Ciągły, ujęty w ramach przyjętego na dany rok Budżetu Miasta</p>	<p>Zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych o zasięgu większym niż lokalny</p> <p>Urozmaicenie oferty kulturalnej dla wszystkich grup wiekowych (dzieci, młodzież, osoby dorosłe, seniorzy)</p> <p>Wyprowadzenie działań kulturalnych na ulice miasta (ze szczególnym uwzględnieniem ścisłego centrum – zrewitalizowanego Placu Kościuszki</p> <p>Zaangażowanie różnych grup mieszkańców do przygotowania oferty</p>

<p>Szersze udostępnienie lokali znajdujących się w zarządzie Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na innowacyjne projekty kulturalne</p> <p>Wyprowadzenie działań kulturalnych z instytucji kultury na ulice (w obszar/krajobraz miasta)</p> <p>Powierzenie organizacjom pozarządowym środków finansowych przeznaczonych na realizację projektów kulturalnych w ramach ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie</p>					kulturalnej
--	--	--	--	--	-------------

**CEL OPERACYJNY:
Edukacja kulturalna**

CEL SZCZEGÓŁOWY:

Wdrażanie mieszkańców miasta Tomaszowa Mazowieckiego do udziału w kulturze

<p>Opracowanie i wdrożenie programu zajęć artystycznych dla uczniów tomaszowskich szkół</p> <p>Opracowanie przez tomaszowskie instytucje kultury propozycji programów edukacji kulturalnej oraz ich pilotażowe uruchomienie dla uczniów zainteresowanych placówek edukacyjnych na terenie miasta</p> <p>Opracowanie specjalistycznej oferty z elementami edukacji kulturalnej przez instytucje kultury we współpracy z Miejskim</p>	<p>Obszar przenikania się instytucjonalnego sektorów kultury, oświaty i opieki społecznej</p>	<p>Tomaszowskie Centrum Kultury Organizacje pozarządowe Wydział Kultury, Promocji i Turystyki UM Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Miejskie placówki oświatowe Lokalni twórcy</p>	<p>Powiększona i zróżnicowana oferta kulturalna w mieście</p> <p>Wzrost liczby inicjatyw oddolnych realizowanych w dziedzinie kultury</p> <p>Liczba programów edukacji kulturalnej jako uzupełnienie programu nauczania w placówkach oświatowych</p> <p>Zwiększona liczba imprez i inicjatyw z udziałem twórców lokalnych</p>	<p>Ciągły cykliczny</p>	<p>Zwiększona liczba wydarzeń kulturalnych</p> <p>Urozmaicenie oferty kulturalnej dla wszystkich grup wiekowych (dzieci, młodzież, osoby dorosłe, seniorzy)</p> <p>Wyprowadzenie działań kulturalnych na ulice miasta (ze szczególnym uwzględnieniem ścisłego centrum – zrewitalizowanego Placu Kościuszki)</p> <p>Udział osób w ofercie kulturalnej, które dotychczas nie były nią zainteresowane</p>
---	---	---	---	-------------------------	--

<p>Ośrodkiem Pomocy Społecznej skierowanej do osób wymagających włączenia społecznego</p> <p>Systematyczne rozwijanie partnerstwa międzysektorowego instytucji kultury z placówkami oświatowymi, uczelniami wyższymi, sektorem pomocy społecznej oraz innymi instytucjami</p> <p>Wykorzystanie naturalnego kulturowego potencjału miasta (obszar centrum) poprzez zaproszenie lokalnych twórców do współtworzenia oferty kulturalnej skierowanej do środowisk zagrożonych (wolontariat społeczny lokalnych twórców, pisarzy, poetów, artystów – plastyków, tancerzy)</p>					<p>Wzrost poziomu zainteresowania kulturą</p>
--	--	--	--	--	---

8. Zarządzanie realizacją strategii

8.1. Wdrażanie i monitoring strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji polityki społecznej na poziomie lokalnym, dlatego też niezwykle ważne jest, aby wdrażanie, ewaluacja i aktualizacja poddane były procesowi systematycznego monitoringu.

Monitoring strategii jest to zbiór założeń i propozycji wskaźników, którego celem jest okresowe obserwowanie rezultatów wdrażania strategii. Zaproponowane wskaźniki mogą podlegać weryfikacji i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno – ekonomiczną, potrzebami miasta oraz stanem prawnym.

Realizacja działań strategii wymagać będzie;

- Corocznego opracowywania programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego;
- Corocznego opracowywania programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych i ich bliskich;
- Opracowania programu rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków;
- Opracowania programu przeciwdziałania narkomanii;
- Opracowania programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- Opracowania programu wspierania rodziny;
- Monitorowania bieżącej realizacji powyższych programów, poprzez okresową ewaluację;
- Zaangażowania przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych w monitorowanie realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów

Spółecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020”;

- Stworzenia systemu wymiany informacji pomiędzy podmiotami włączonymi w realizację założeń dokumentu na terenie miasta;
- Okresowej oceny stosowanych metod monitoringu;
- Sprawozdawczości oraz wskaźników w celu ich ewentualnej rozbudowy lub modyfikacji;
- Opracowania zasad rozpowszechniania informacji na temat realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020”.

8.2. Ramy finansowe strategii

Opracowane w strategii cele, będą wykonywane w zależności od otrzymanych dotacji, posiadanych środków własnych oraz środków finansowych uzyskanych ze źródeł zewnętrznych. Nie można określić dokładnej wysokości środków na realizację w/w strategii ze względu na kilkuletni okres obowiązywania dokumentu.

Źródłem finansowania celów i działań przyjętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020” będą środki finansowe:

- z budżetu miasta Tomaszowa Mazowieckiego,
- środki przekazane miastu z budżetu państwa,
- finanse samorządowe,
- Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej,
- sponsorzy,
- środki prywatne i inne.

9. Podsumowanie

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, nie powinno być spełnieniem wymogów, jakie stawia przed władzami samorządowymi przystąpienie do Unii Europejskiej, ale winno być traktowane jako dobro wspólne wszystkich mieszkańców. Dokument ten wskazuje kierunki rozwoju, cele i działania na rzecz najbardziej potrzebujących grup społecznych, często marginalizowanych i wykluczonych społecznie, realizowane przez organizacje i instytucje działające w obszarze pomocy społecznej, rozwoju społecznego i gospodarczego miasta.

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016-2020” jest dokumentem wieloletnim i elastycznym, mogącym podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom, wynikającym ze zmieniającej się rzeczywistości społeczno – ekonomicznej.

Dokument ten daje możliwość do zintegrowania działań wszystkich podmiotów działających w sferze lokalnej polityki społecznej, mających na celu rozwiązywanie bieżących problemów społecznych.

Cel główny opracowanej strategii, może być zrealizowany jedynie przy współpracy wielu podmiotów z różnych dziedzin życia.

Dokument ten daje podstawę do opracowywania miejskich programów i projektów, dzięki którym będzie można osiągnąć cele operacyjne i szczegółowe.

10. Spis tabel

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 - 2014	12
Tabela nr 2. Migracja ludności miasta Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 - 2014.....	12
Tabela nr 3. Statystyka rejestracji zdarzeń w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014.....	12
Tabela nr 4. Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego z podziałem na wiek i płeć w latach 2011-2014	13
Tabela nr 5. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych w Tomaszowie Mazowieckim w roku szkolnym 2014/2015	22
Tabela nr 6. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach w roku szkolnym 2014/2015	23
Tabela nr 7. Wykaz placówek szkolno - przedszkolnych i przedszkolnych w Tomaszowie Mazowieckim na rok szkolny 2015/2016.....	24
Tabela nr 8. Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych w roku szkolnym 2014/2015....	25
Tabela nr 9. Liczba dzieci uczęszczających do szkół i placówek niepublicznych w Tomaszowie Mazowieckim w roku szkolnym 2014/2015	26
Tabela nr 10. Liczba dzieci korzystających z posiłków opłacanych przez MOPS w latach 2011 – 2014	27
Tabela nr 11. Wykaz przychodni lekarskich w Tomaszowie Mazowieckim	31
Tabela nr 12. Wykaz aptek w Tomaszowie Mazowieckim.....	32
Tabela nr 13. Liczba orzeczeń wg stopnia niepełnosprawności w latach 2011-2014	36
Tabela nr 14. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności z uwzględnieniem wieku i płci w latach 2011-2014.....	36
Tabela nr 15. Liczba osób korzystających z pomocy w formie zasiłku stałego w latach 2011-2014.....	37
Tabela nr 16. Zasoby mieszkaniowe miasta Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 – 2014	45
Tabela nr 17. Liczba lokali mieszkalnych i zamieszkałych w latach 2011 - 2014.....	45
Tabela nr 18. Liczba przydzielonych lokali oraz liczba złożonych wniosków o przydzielenie	

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

lokalu mieszkalnego w latach 2011-2014.....	46
Tabela nr 19. Liczba orzeczonych i wykonanych wyroków o eksmisję w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011 – 2014	47
Tabela nr 20. Liczba osób bezdomnych w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011 – 2014.....	48
Tabela nr 21. Liczba osób bezdomnych przebywających w „ Domu dla Bezdomnych Mężczyzn” w latach 2011 – 2014.....	48
Tabela nr 22. Liczba osób bezdomnych korzystających z ogrzewalni w latach 2011 – 2014	49
Tabela nr 23. Dane dotyczące pracy Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2011-2014.....	52
Tabela nr 24. Liczba zarejestrowanych osób dotkniętych problemem alkoholowym w latach 2011-2014.....	53
Tabela nr 25. Liczba osób uzależnionych od alkoholu zarejestrowanych w Poradni Leczenia Uzależnień w latach 2011 – 2014.....	54
Tabela nr 26. Programy profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi realizowane w roku szkolnym 2014/2015 w placówkach oświatowych.	55
Tabela nr 27. Liczba osób uzależnionych od narkotyków zarejestrowanych w Poradni Leczenia Uzależnień w latach 2011-2014.....	56
Tabela nr 28. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2011 - 2014	62
Tabela nr 29. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego według poziomu wykształcenia w latach 2011 - 2014	62
Tabela nr 30. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego według wieku w latach 2011 - 2014.....	63
Tabela nr 31. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego według czasu pozostawania bez pracy w latach 2011-2014	63
Tabela nr 32. Liczba osób bezrobotnych z terenu Tomaszowa Mazowieckiego w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2011-2014	64
Tabela nr 33. Programy i projekty realizowane przez PUP w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2011-2014.....	65
Tabela nr 34. Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu bezrobocia w latach	

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA
TOMASZOWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2016-2020

2011 - 2014.....	67
Tabela nr 35. Liczba osób uczestniczących w pracach społecznie – użytecznych w latach 2011-2014.....	68
Tabela nr 36. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych MOPS w latach 2011-2014...	75
Tabela nr 37. Liczba osób skierowanych przez MOPS do Domów Pomocy Społecznej w latach 2011-2014.....	75
Tabela nr 38. Liczba przestępstw odnotowanych na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego z podziałem na kategorie w latach 2011-2014	80
Tabela nr 39. Liczba wykroczeń odnotowanych na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego z podziałem na kategorie w latach 2011-2014	81
Tabela nr 40. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w latach 2011 – 2014.....	86
Tabela nr 41. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy asystenta rodziny w latach 2012-2014.....	86
Tabela nr 42. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu ds .przeciwdziałania przemocy	88
Tabela nr 43. Liczba rodzin wielodzietnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2011 - 2014.....	92
Tabela nr 44. Liczba udzielonych świadczeń rodzinnych w latach 2011 - 2014	95
Tabela nr 45. Liczba rodzin którym przyznano zasiłki rodzinne w latach 2011 – 2014	95
Tabela nr 46. Liczba rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego w latach 2011 – 2014	98
Tabela nr 47. Działania podejmowane wobec dłużników w latach 2011 – 2014.....	99
Tabela nr 48. Liczba osób którym przyznano dodatek mieszkaniowy w latach 2011 – 2014	102
Tabela nr 49. Stypendia i zasiłki szkolne przyznane dla uczniów w latach 2011 – 2014	105
Tabela nr 50. Liczba dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2011-2014.....	106
Tabela nr 51. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2011 – 2014	107

Tabela nr 52. Ilość miejsc i dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w latach 2011 – 2014	107
Tabela nr 53. Ilość postanowień sądu o umieszczeniu w pieczy zastępczej w latach 2011-2014	108
Tabela nr 54. Liczba wychowanków pieczy zastępczej objętych programem usamodzielnienia w latach 2011-2014	108